

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ἈΓΙΟΡΕΙΤΙΚὸν
ΠΕΡΙΟΔΙΚὸν

55
56

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΟΡΘΟΔΟΞΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

ΣΥΝΤΑΣΣΟΜΕΝΟΝ ΥΠΟ ΑΓΙΟΡΕΙΤΩΝ ΜΟΝΑΧΩΝ

Διανέμεται ὡς εὐλογία ὑπὸ τῆς Ἱ. Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὁρους
Γίνονται δεκταὶ προαιρετικαὶ εἰσφοραὶ

Ἐπεύθυνος }
Ἐπιστολαὶ } Μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης, Καρυαὶ - Ἁγ Ὁρος

Ἐπεύθυνος Τυπογραφείου: Σωτήριος Λασκαρίδης
Βαλαωρίτου 14, Θεσσαλονίκη, τηλέφ. 536.910

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

«...Τὸν κόσμον οὐ κατέλιπες Θεοτόκε...»	1
Ἕμνολογία τῆς Μεταμορφώσεως	2
Οἱ σειμοί, ἐνέργειες ἀγάπης τοῦ Θεοῦ	6
Εἰσαγωγικὰ στὸ παλαιημερολογικὸ σχίσμα	11
Ἡμερολογητικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος	14
Ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης	20
Θέματα Παιδείας	22
Βιβλιοκρισίαι	28
Ἀθωνικὰ Σχόλια καὶ Κρίσεις	30

Ἀθωνικοὶ Διαλόγοι

ΑΡΙΘΜΟΣ ΤΕΥΧΟΥΣ 55 - 56 ΙΟΥΝΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1978

“...ΤΟΝ ΚΟΣΜΟΝ ΟΥ ΚΑΤΕΝΙΠΕΣ ΘΕΟΤΟΚΕ.....”

ΩΙ ΕΥΤΕΛΕΙΣ ἐ-
μείς με ποιά χεῖλη
να μακαρίσουμε
τὴν Θεοτόκον;
Αὐτὴν ποὺ εἶναι
πυλὸν πολὺτιμη ἀπ’
ὅλη τὴν κτίση καὶ
ἀγιώτερη ἀπὸ τὰ

Χερουβὶμ καὶ ὄλους τοὺς Ἄγγέλους.
Ποὺ εἶναι ὁ ἀσάλευτος θρόνος τοῦ
Βασιλέως. Ποὺ εἶναι ὁ οἶκος ποὺ
στεγάστηκε ὁ Κύριος. Αὐτὴν ποὺ ἔ-
σωσε τὸν κόσμον καὶ τὸν ἀγιάζει. Αὐ-
τὴν ποὺ χαρίζει στοὺς πιστοὺς, σὴ
θεῖα μνήμη της, ἄφθονον τὸ μέγα ἔ-
λεος.

* * *

ΟΙΑ πνευματικὰ
ἄσματα νὰ σοῦ
προσφέρουμε τώ-
ρα Παναγία; Για-
τί με τὴν ἀθάνατη
Κοίμησή σου, ὁ-
λόκληρον τὸν κό-
σμον ἀγίασες. Με-

ταφέρθηκες στὰ ὑπερκόσμια γιὰ νὰ
βλέπεις τὸ κάλλος τοῦ Παντοκράτο-
ρος καὶ σὰν Μητέρα Του νὰ συναγάλ-
λεσαι. Σὲ δορυφόρησαν Ἄγγελικὰ
τάγματα Ἄγνη καὶ ψυχῆς Δικαίων,
μὲ τοὺς ὁποίους ζήτησε γιὰ μᾶς εἰ-
ρήνη καὶ μέγα ἔλεος.

* * *

Δόξα καὶ νῦν ἡχος 6’.

Α ΓΙΟΜΑΤΑ δέ-
ος ἄσματα, ποὺ
σοῦ πρόσφεραν τό-
τε Παρθένη ὄλοι οἱ
Ἀπόστολοι τοῦ
Λόγου, ποιά ἦσαν;
Οἱ ὁποῖοι ἰστάμε-
νοι γύρω ἀπὸ τὴν

κλίνη σου ἔψαλλαν με θανμασμὸ καὶ
πόθο: Φεύγει τὸ Παλάτι τοῦ Βασι-
λέως, ἠνώνεται ἡ ἀγιασμένη Ки-
βωτός. Πύλες τοῦ οὐρανοῦ ἀνοιχθεῖ-
τε γιὰ νὰ εἰσέλθει με πολλὴ χαρὰ ἡ
Πύλη τοῦ Θεοῦ, ποὺ ἱκετεύει γιὰ
τὸν κόσμον τὸ μέγα ἔλεος.

ΥΤΗ ποὺ εἶναι
ὕψηλότερη ἀπὸ
τοὺς οὐρανοὺς καὶ
ἐνδοξότερη ἀπὸ
τὰ Χερουβὶμ. Αὐ-
τὴ ποὺ, ἀπὸ ἀπει-
ρη καθαρότητα, ἔ-
γινε δοχεῖο τῆς

θείας οὐσίας, σήμερα παραδίδει τὴν
παναγία ψυχὴ της στὰ χεῖρια τοῦ Υἱ-
οῦ της. Μαζύ της σήμερα γεμίζουν
τὰ σύμπαντα ἀπὸ εὐφροσύνη καὶ σὲ
μᾶς χαρίζεται τὸ μέγα ἔλεος.

ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

“Ἴνα Σου δείξῃς ἐμφανῶς τὴν ἀπόρρητον δευτέραν κα-
τάβασιν, ὅπως ὁ Ὑψιστος Θεὸς ὀφθήσῃ ἔστῶς ἐν μέσῳ
Θεῶν, τοῖς Ἀποστόλοις ἐν Θαβῶρ Μωσῆ σὺν Ἡλίᾳ τε
ἀρρήτως ἔλαμψας· διὸ πάντες Σέ, Χριστέ, μεγαλύνομεν.

ΕΙΣ ΔΙΑΦΟΡΑ νοή-
ματα ἐξέλαβε τὴν ἐ-
ορτὴν τῆς Μεταμορ-
φώσεως ὁ Ἱερὸς Με-
λφὸδὸς ἐν τοῖς προ-
τέροις Τροπαρίοις·
τώρα δὲ ἐν τῷ πα-
ρόντι καλῆτερα ἐκ-
λαμβάνει τὴν περὶ αὐτῆς ὑπόθεσιν· ἀκού-
σας γὰρ αὐτὸν τὸν Προφητὰνακτα Δαβὶδ
νὰ ψαλμωδῇ «Ὁ Θεὸς ἔστι ἐν συναγωγῇ
Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοῦ διακρινεῖ»
(Ψαλ. πα', Ι.) ἐνόησεν ὅτι ἡ προφητεία
αὕτη τοῦ Δαβὶδ προεικόνιζε τὸ θαῦμα τῆς
Μεταμορφώσεως· διότι ἐπειδὴ ἔβλεπε μὲν
ἐν τῷ Ὄρει Θαβῶρ τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν
Ἡλίαν παρισταμένους ἀπὸ τὰ δεξιὰ καὶ
ἀριστερὰ μέρη τοῦ μεταμορφουμένου Χρι-
στοῦ, ἔβλεπε δὲ καὶ τοὺς τρεῖς Ἱερουὺς Ἀ-
ποστόλους συντροφεύοντας αὐτούς, ὅλοι δὲ
αὐτοὶ καὶ οἱ πέντε ἔγιναν Θεοὶ κατὰ χά-
ριν διὰ τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ ἡλιομόρφου
Χριστοῦ, ἐτοιχάσθη δὲ καὶ τὴν μελλούσαν
παρουσίαν τοῦ Κυρίου καὶ κρῖνον, ταῦτα
λέγει πρὸς τὸν μεταμορφούμενον.

μέσῳ τῶν κατὰ χάριν θεῶν, τῶν Προφη-
τῶν δηλαδὴ καὶ Ἀποστόλων οὕτω καὶ ἐν
τῇ μελλούσῃ παρουσίᾳ καὶ δόξῃ Σου ἐν
μέσῳ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἀνθρώπων
καθεζόμενος, θέλεις διακρίνει τοὺς κατὰ
χάριν ὄντας Θεοὺς, καὶ διαμοιράσει εἰς
αὐτοὺς τὰς ἀξίας τῆς μακαριότητος, οὕτω
γὰρ ἐρμηνεύει ὁ Θεολόγος Γρηγόριος εἰς
τὸν περὶ Βαπτίσματος λόγον· «Φῶς ἡ ἐ-
κεῖθεν λαμπρότης τοῖς ἐνταῦθα κεκαθαρ-
μένοις, ἥνικα ἐκλάμψουσιν οἱ δίκαιοι ὡς
ὁ ἥλιος, ὧν ἴσταιται ὁ Θεὸς ἐν μέσῳ, Θε-
ῶν ὄντων καὶ Βασιλέων, διαστελλῶν καὶ
διαιρῶν τὰς ἀξίας τῆς ἐκεῖθεν μακαριό-
τητος». Καὶ ἐν τῇ πρὸς Κληδόνιον πρώτη
ἐπιστολῇ ὁ αὐτὸς οὕτω λέγει· «Ἦξει μετὰ
σώματος, ὡς ὁ ἐμὸς λόγος, τοιοῦτος οἷος
ᾤφθη τοῖς μαθηταῖς ἐν τῷ ὄρει, ἡ πα-
ροδεῖχθῆν, ὑπερνωκῶσης τὸ σαρκίον τῆς Θε-
ότητος». «Ὅρα δὲ ὅτι ὁ Θεολόγος ἐπρό-
σθεσε τὸ «Ἡ παραδείχθη», διὰ τὰ φανε-
ρώσῃ ὅτι δὲν ἐφάνη ὅλον τὸ φῶς τοῦ Κυ-
ρίου εἰς τοὺς Ἀποστόλους, ἀλλὰ ὀλίγον-
τι, ὅσον ἠδύνατο νὰ ὑποφέρουν, ὡς εἶπεν
ὁ Χρυσόστομος. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀρεοπαγι-
της Διονύσιος τύπον καὶ προσοίμιον τίθε-
ται τὴν Μεταμόρφωσιν τῆς μελλούσης μα-
καριότητος, λέγων· «Τότε δέ, διὰν ἀφθαρ-
τοι καὶ ἀθάνατοι γενόμεθα, καὶ τῆς χρι-
στοειδοῦς καὶ μακαριωτάτης ἐφικόμεθα
λήξεως, πάντοτε σὺν Κυρίῳ κατὰ τὸ λό-
γιον (τοῦ Παύλου δηλ.) ἐσόμεθα, τῆς μὲν
ὄρατῆς αὐτοῦ Θεοφανεῖας ἐν πανάγνοις
θεωραῖς ἀποπληρούμενοι, φανοτάταις ἡ-
μᾶς μαρμαρυγαῖς περιαναγασούσης, ὡς
τοὺς Μαθητὰς ἐν ἐκείνῃ τῇ θειοτάτῃ Με-
ταμορφώσῃ» (Κεφ. α' περὶ θείων Ὁνο-
μάτων).

“Ὅθεν ὁ Δαμασκηὸς Ἰωάννης ἐρμηνεύων τὸν λόγον διὰ τὸν ὁποῖον μετὰ ὀκτὼ ἡμέρας τῶν λόγων τοῦ Κυρίου ἢ Μεταμόρφωσις ἐγένετο, ὡς γράφει ὁ Ἱερὸς Λουκᾶς, οὕτω φησὶν Ἐπί τῶν αἰῶν ὁ παρὼν συμπεραίνεται βίος, ὀργὴ δὲ ἢ μέλλουσα βιοτὴ ἀνηγόρευται, ὡς ὁ μέγας Θεολόγος Γρηγόριος ἔφησε, τὸ Σολομώντειον ρητὸν ἐξηγούμενος, Δοῦναι μερίδα τοῖς ἐπὶ τῶ παρόντι βίῳ, φάσκων, καί γε τοῖς ὀκτὼ τῶ μέλλοντι· ἔδει δὲ ἐν τῇ ὀργῇ τὰ τῆς ὀργῆς ἀποκαλύπτεσθαι τοῖς τελείοις· ὡς γὰρ ὁ θεὸς ὄντως καὶ θεηγῆρος Διονύσιος ἔλεξεν· οὕτως ὁ Δεσπότης ὀφθῆσε-

ται τοῖς ἐαυτοῦ τελείοις θεράπονται, ὃν τρόπον ἐν ὄρει Θαβὼρ τοῖς Ἀποστόλοις τεθέαται». Λέγει δὲ καὶ ὁ θεὸς Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς· «Διὰ τί γὰρ ὁ μὲν (ἦτοι ὁ Μαιθαῖος) μετὰ ἑξ ἡμέρας εἶπεν, ὁ δὲ (ἦτοι ὁ Λουκᾶς) ὑπερέβη καὶ τὴν ἑβδόμην τῆς ὀργῆς μνηθεῖς; Διότι τὸ μέγα θέαμα τοῦ φωτὸς τῆς τοῦ Κυρίου Μεταμορφώσεως τῆς ὀργῆς (ἦτοι τοῦ μέλλοντος αἰῶνος) ἐστὶ μυστήριον κατὰ τὴν ὀργὴν γὰρ δυνάμει κράτος ἐνεργείας ἢ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἀναφαίνεται» (Δόγ. οὐ ἡ ἀρχὴ) Ἐπαινοῦμεν καὶ ἡμεῖς»⁽¹⁾.

Δεῦτέ μοι πείθεσθε λαοί, ἀναβάντες εἰς τὸ ὄρος τὸ ἅγιον, τὸ ἐπουράνιον, αὐλῶς στῶμεν ἐν πόλει ζῶντος Θεοῦ, καὶ ἐποπτεύσωμεν τοῦ Θεότητα ἄβυλον Πατρὸς καὶ Πνεύματος ἐν Υἱῷ Μονογενεῖ ἀπαστραπτουσαν.

ΠΟ τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν ἐραυρίζεται ὁ Μελωδὸς τὸ παρὸν Τροπᾶριον λέγοντα· «Δεῦτε ἀναβῶμεν εἰς τὸ ὄρος Κυρίου, καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰακώβ, καὶ ἀναγγελεῖ ἡμῖν τὴν ὁδὸν αὐτοῦ» (Ἡσ. β' 3). Ἀλληγορεῖ λοιπὸν ὁ θεὸς Ἀσματογράφος τὸ ρητὸν οὕτω καὶ λέγει πρὸς τὸν θεοσύλλεκτον λαὸν τῶν Χριστιανῶν· Ἐλάτε ὅλοι ἐσεῖς οἱ Χριστιανοί, ὁ περιούσιος λαὸς τοῦ Κυρίου, οἱ ἐξαγορασθέντες μετὰ τὸ τίμιον αἷμα Χριστοῦ, ἐλάτε, καὶ πειθόμενοι εἰς ἐμέ, ὡς ἀναβῶμεν νοητικῶς διὰ τῆς πρακτικῆς ἀρετῆς ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος Θαβὼρ, τὸ ὁποῖον ἐγένετο ἐπουράνιον διὰ τὰ ἐν αὐτῷ τελεσθέντα ἐπουράνια μυστήρια τῆς Μεταμορφώσεως καὶ σταθέντες αὐλῶς (ἦτοι ἀνώτεροι πάσης ὕλικῆς προσπαθείας) ἐπάνω εἰς αὐτὸ ὡς εἰς πόλιν Θεοῦ ζῶντος, ὡς εἰδῶμεν μετὰ τὴν θεωρίαν τοῦ νοῦς τὴν μίαν ἄβυλον Θεότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Πνεύματος, ἧτις ἀπαστραπτει εἰς τὸν Μονογενῆ Υἱὸν αὐτὸς γὰρ μόνος φορῶν τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν, αὐτὸς μόνος καὶ κατ' αὐτὴν μετεμορφώθη· ὅταν ἀλλάξεν εἰς ἄλλην φύσιν τὸ πρόσωπόν του, ἀλλ' ἔμεινε μὲν αὐτὸ ἀμετάβλη-

τον κατὰ φύσιν, ἐφάνη δὲ λαμπρότερον ἀπὸ τὸ πρότερον· ὅθεν εἶπεν ὁ ἴδιος οὗτος θεὸς Ἰωάννης ὁ Δαμασκηὸς εἰς τὴν Μεταμόρφωσιν «Μεταμορφοῦται τοῖνυν Χριστὸς, ὅχι δ' οὐκ ἦν προσλαβόμενος, οὐδὲ εἰς ὅσα ὅχι ἢ μεταβαλλόμενος, ἀλλ' ὅπερ ἦν τοῖς οἰκειοῖς Μαθηταῖς ἐκφαινόμενος».

Ἡ ὄρος ἅγιον καὶ ἐπουράνιον καὶ πόλιν ζῶντος Θεοῦ ἐνοεῖ ὁ Μελωδὸς τὴν Ἐκκλησίαν κατὰ τὸν Ἀνώνυμον ἐρμηνευτήν, εἰς τὴν ὁποίαν ἡμεῖς στέκοντες, βλέπομεν σήμερον νοερικῶς ὄχι μόνον τὸν μετεμορφούμενον Υἱόν, ἀλλὰ καὶ τὸν Πατέρα καὶ τὸ Πνεῦμα τὸ Ἄγιον, τὴν ὑπε-

(1) Ὅθεν ἐπειδὴ ἡ Μεταμόρφωσις εἶναι ἐορτή καὶ μυστήριον τοῦ μέλλοντος αἰῶνος (ὥσπερ γὰρ οἱ Ἀπόστολοι ἐῶρων τὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Μεταμορφώσει· οὕτω καὶ οἱ Μακάριοι ἔχοντες νὰ βλέπουν τὴν αὐτὴν δόξαν τοῦ Χριστοῦ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι) διὰ τοῦτο ἡ Ἐκκλησία ἐδιώρισε νὰ λέγεται κατ' ἐκάστην ἐν ταῖς ἡμέραις τὸ Κοντάκιον τῆς Μεταμορφώσεως· «Ἐπὶ τοῦ ὄρους μετεμορφώθη», ἵνα διὰ τῆς συνεχοῦς ὑπομνήσεως κινή τοὺς Χριστιανούς εἰς πόθον τῆς μελλούσης δόξης· καθὼς γὰρ ὁ ἀθλοθέτης, δεικνὼν τὸν στέφανον εἰς τὸν ἀθλητήν, χαροποιεῖ τὴν καρδίαν του, καὶ ἐνδυναμόνει αὐτὸν νὰ ἀθλήσῃ νομίμως διὰ νὰ λάβῃ τοιοῦτον ὄρατον στέφανον· οὕτω καὶ ἡ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, προσθέτουσα εἰς τὸ μέσον, καὶ δεικνύουσα εἰς τοὺς ἀθλητὰς τῆς εὐσεβείας Χριστιανούς τὸν στέφανον τῆς θείας δόξης ὅπου μέλλον νὰ ἀπολαύσουν, χαροποιεῖ αὐτούς καὶ τοὺς ἐνδυναμόνει νὰ ἀθλήσουν ἀνδρείως διὰ νὰ ἀξιοθεῶν τοιοῦτου ἀκηράτου στεφάνου τῆς μακαριότητος.

ροόσιον και βασιλικωτάτην Τριάδα τὸν μὲν Πατέρα διὰ τῆς Πατρικῆς φωνῆς, τὸ δὲ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τῆς φωτεινῆς νεφέλης· και οὕτω νοερώς και ἄθλως βλέποντες, νοερώς και ἄθλως θέλομεν φωτισθῆ ἀπὸ τὴν νοητὴν και αὐλον ἀκτῖνα τοῦ Θεοῦ φωτός, και ἐνυποστάτως μέλλομεν νὰ ἀποκηθῶμεν τὸν θεῖον φωτισμὸν μέσα εἰς τὴν καρδίαν μας παραμένοντα ἐν ἡμῖν ἢ γὰρ ἔλλαμψιν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, κατὰ τοὺς Νηπικουὺς Πατέρας, διὰ τοῦτο λέγεται ὑποστατικὸν φῶς και καθ' ὑπόστασιν και ἐνυπόστατον, διότι παραμένει εἰς τοὺς ἔλλαμπομένους· ἐπειδὴ ἢ διὰ νοημάτων γενομένη ἔλλαμψις, ὡς ἀστραπὴ παροδικῶς συνίσταται ὁμοῦ γινομένη τε και λυομένη, διὸ και ἀνυπόστατος λέγεται· ὅθεν και Συμεῶν ὁ Μεταφραστὴς ἐν τοῖς ὑπ' αὐτοῦ μεταφρασομένοις ἐκατὸν πενήκοντα Κεφαλαίοις τοῦ Ἁββὰ Μακαρίου οὕτω λέγει· «Τελεῖα τοῦ Πνεύματος ἔλλαμψις, οὐχ οἷον νοημάτων μόνον ἀποκάλυψις ἐστίν, ἀλλ' ὑποστατικὸν φῶς ἐν ταῖς ψυχαῖς θεβαία και διηνεκῆς ἔλλαμψις» και πάλιν· «Και τῷ μακαρίῳ δὲ Παύλῳ τὸ λάμπαν ἐν τῇ ὁδῷ φῶς οὐ νοημάτων τις και γνώσεως φωτισμὸς ἦν, ἀλλὰ δυνάμεως τοῦ Ἁγαθοῦ Πνεύματος καθ' ὑπόστασιν ἐν τῇ ψυχῇ ἔλλαμψις» και ὁ θεῖος Κάλλιους ὁ Σανθόπουλος οὕτω λέγει· «Ἡ ἐκ τῆς καρδιακῆς καθαράς προσογινομένη προσευχῆς θέρημ και μετ' αὐτῆς διηνεκῶς προϊούσα και ἀξαναομένη εἰς φωτισμὸν τὸν ἐνυπόστατον σαββατίζει, ἤγουν ἐνυποστάτως πεφωτισμένον ἐργάζεται,

κατὰ τοὺς Πατέρας, τὸν οὕτως ἔχοντα ἄνθρωπον» (Κεφ. νε').

Ἐκ τοῦ τοιοῦτου δὲ ἐνυποστάτου και παραμένουτος ἐν καρδίᾳ φωτισμοῦ ἴσως ποτε ἀξιωνθῶμεν διὰ τῆς θείας χάριτος νὰ ἀρπαζώμεθα εἰς ἀποκαλύψεις θεῶν και ἀλλαλήτων μυστηρίων τοῦ μέλλοντος αἰῶνος. Αὕτη δὲ εἶναι ἢ τάξις και ἢ ὁδός, πρῶτον νὰ καθαρῖζεται ὁ νοῦς και ἢ καρδιά, δεύτερον νὰ φωτίζονται, και τρίτον νὰ ἀρπάζεται ὁ νοῦς εἰς τὸν Θεόν· ἐπειδὴ χωρὶς φωτισμοῦ ἐνυποστάτου τῆς καρδίας ἀρπαγῆναι τὸν νοῦν εἰς Θεὸν ἀδύνατον. Ὅθεν λέγει πρὸς τὴν Σένην ὁ Θεσσαλονικῆς Γρηγόριος, προκειμένου ρητοῦ· «Ἐως οὐ ἡμέρα διανύσῃ, και φωσφόρος ἀνατείλῃ ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν»· «Ἡμέρας δὲ διανυσάσης, και φωσφόρου ἀνατείλιανος ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, κατὰ τὸν ἐν Ἀποστόλοις Κορυφαῖον, ἔξεισι, κατὰ τὸ Προφητικὸν ἐκεῖνο λόγιον, ὁ ὄντως ἄνθρωπος ἐπὶ τὴν ὄντως ἐργασίαν αὐτοῦ, και τῷ φωτὶ χρώμενος ὁδῷ ἀνεισιν, ἢ ἀνάγεται ἐπ' ὄρη αἰώνια, και τῶν ὑπερκοσμιῶν ἐν τούτῳ τῷ φωτὶ πραγμάτων, ὃ τοῦ θαύματος! ἐπόπτης καθίσταται, μὴ διαζευγνύμενος, ἢ διαζευγνύμενος τῆς τὴν ἀρχὴν συμπροηγμένης ὕλης (ἦτοι τοῦ σώματος) ὡς οἶδεν ἢ ὁδός, και τῶν ἀρρητων ρημάτων διακούει, και ὁρᾷ τὰ ἀθέατα, και τοῦ θαύματος ὄλος τὸντιεῦθεν ἐστὶ τε και γίνεται, πᾶν ἐκεῖθεν ἀπῆ, και τοῖς ἀκαμάτοις ὑμνωδοῖς ἀμιλλᾶται, Ἄγγελος ὡς ἀληθῶς ἄλλος ἐπὶ γῆς Θεοῦ γεγονώς».

Ἐθελξας πόθῳ με, Χριστέ, και ἠλλοίωσας τῷ θεῷ Σου ἔρωτι· ἀλλὰ κατάφλεξον πυρὶ ἀθλῳ τὰς ἁμαρτίας μου, και ἐμπλησθῆναι τῆς ἐν Σοὶ τροφῆς καταξίωσον, ἵνα τὰς δῶν σκιρτῶν μεγαλύνω, ἀγαθέ, παρουσίας Σου.

ΘΕΣΠΕΣΙΟΣ και χαριτόνυμος Μελωδὸς Ἰωάννης, ἐνθουσιάζας ἱερόπον ἵνα ἀπὸ τὴν ἀγάπην και χαρὰν ὅπου εἶχε πρὸς τὸν μεταμορφωθέντα Χριστόν, ἱκετι-

ῶ ὠραιότατε και κοσμοπόδητε και παντοπόδητε και μυριοπόδητε Χριστέ, Σὺ κατέθελξας και ἐπράδιξας τὴν ψυχὴν και καρδίαν μου εἰς τὴν ἔλευσίν Σου με τὴν δραστικωτάτην μαγνήτιδα τοῦ ἁγνοῦ και παντοκρατορικοῦ και προσηγίου πόθου σου, και ὄλον με ἠλλοίωσας και ἄλλον ἐξ ἄλλου ἐποίησας με τὸν ἐνθεον ἔρωτα τῆς Σῆς ὠραιότατης Μεταμορφώσεως.

Ὁ ἴδιος οὗτος Ἰωάννης πανηγυρίζων

εις την έσσην, εισάγει και τον Πέτρον ένθουσιώοντα και λέγοντα «Καλόν ήμās ωδε είναι τώ Κυρίω έφησε· τίς γάρ ζόφον φωτός άνταλλάσσεται; όρατε τον ήλιον ιούτον, ώς καλός, ώς ώραιός, ώς ήδύς, ώς ποθεινός έξαστραπίων και έκλαιπος, και την ζωήν, ώς γλυκεία τε και έπερασος, ής πάντες άντέχονται, και πάντα δρωσιν, ώς αν ταύτης μη αστοχήσαιεν; πόσω μάλλον δοκεΐται τό αυτοφώς, έξ ού φώς άπαν φωτίζεται, ποθεινότερον; και πόσω γλυκύτερα ή αυτοζωή, έξ ής άπασα ζωή ζωοῦται και μεταδίδεται, εν ή πάντες ζωομεν και κινούμεθα και έουέν; ουχ όλος γλυκασυός (ό Χριστός); ουχ όλος επιθυμία; ουχ έστι λόγος, ουχ έννοια της υπεροχής τό μέτρον εικάζουσα· τοῦτο τό φώς κατά πάσης της φύσεως έχει τά νικητήρια· αῖτη ή ζωή ή τον Κόσμον νικήσασα». Λέγει δέ και Μακάριος ό Χουσοκέφαλος τά έρωτοληπτικά ταῦτα εν τώ εις την Μεταμόρφωσιν λόγω αυτου· «Τί ώραιότερον της Χριστου συνουσίας; τί δέ ποθεινότερον της θεικής αυτου δόξης; ουδέν του φωτός εκείνου γλυκύτερον, έξ ού φωτίζεται φωτισική πάσα Άγγελων τε και ανθρώπων ταξιαρχία· ουδέν της ζωής εκείνης έρασιώότερον, εν ή πάντες ζωομεν και κινούμεθα και έουέν· ουδέν ήδύτερον της άειζώου καλλονής· ουδέν τερπνότερον της άληκτου ευφροσύνης· ουδέν ποθεινότερον της αιδίου χαράς, της πανευπροεπυός ευπρεπείας, και της απεράντου μακαριότητος». Έως μὲν έδω είναι λόγια ευχαριστικά του Μελωδου, τά δέ άκόλουθα λόγια είναι οικεικά και παρακλητικά· λέγει γάρ έπουένως.

Άλλ' όμως Σύ, Δέσποτα, κατάκανσον τάς άμαρτίας μου με τό πῦρ τό αυλον της Θεότητός Σου και χρησιότητος, και αξίωσόν με να χοιτάσω από την άνεκκλήτην και αιώνιον τρυφήν, την Σοι και τη Ση Βασιλεία ευδοσκομένην, άφ' ού ελευθερωθώ από την παρούσαν ζωήν, ίνα χορευών και αγαλλόμενος μεγαλύον τάς επιγής δού παραλλόλας Σου, ήγονν την πρώτην, κατά την όποίαν διά σαρκός επεδήμησας εις ήμās και αναμαρτίτως συναεστράσας, και την δευτέραν, εις την όποίαν έλλεις να έλθης διά να κρίνης ζωτας και νεκρούς, και να άποδώσης έκδοση και

τά τά έργα αυτου· εν γάρ τη πρώτη Σου παρουσία έχάρους εις ήμās ώς άρραβώνα και προομιον την χάριν του Άγιου Πνεύματος διά του θείου Βασιλείματος· εν δέ τη δευτέρα μέλλεις να χαρίσης εις ήμās τό όλον της χρησιότητός Σου και χάριτος, τό όποιον έχεις τώρα κεκρυμμένον, καθώς γέγραπται· «Ως πολύ τό πλήθος της χρησιότητός Σου, Κύριε, ής εκουνας τοίς φροθυμένοις Σε» (Ψαλ. λ' 24). Διά τί δέ ό Έρωτός Μελωδός δέν κρύπτει τον θεΐον έρωτα όπου είχεν εις την καρδίαν του, αλλά τό φανερώνει; μήπως από κενοδοξίαν νικώμενος τοῦτο ποιεί; Όχι, αποκρίνεται ό Χουσοορήμων, αλλά από την θεομύητα του θείου πόθου· «Τοῦτο, λέγει, των έρώτων έστι τό έθος, μη κατέγειν σιγή τον έρωτα, άλλ' εις τους πλησίον εκφέρειν και λέγειν δι φιλοῦσι· θερομόν γάρ τι χρέμα της αγάπης ή φύσις, και σιγή στέγειν αυτην ουκ άνέχεται ή ψυχή» (Έρωτηνεία εις τον μα'. Ψαλ. προκειμένου ρητου ('Ον τρόπον επιποθεΐ ή έλαφος»).

Άμποτε δέ και ήμεΐς οί ψάλλοντες και αναγινώσκοντες και άκούοντες τον παρόντα άσματικόν Κανόνα να αναβώμεν επάνω εις τό Όρος Θαβώρ, και να ιδοῦμεν την δόξαν της Θεότητος του φωτοδότη Χριστου· επειδή ό Κύριος, και τό θεοφόρον Μάξιμον, δέν φαίνεται εις όλους με τον ίδιον τρόπον, αλλά εις μὲν τους άρχαρίους φαίνεται εν δούλου μορφή, εις εκείνους δέ όπον δύναται να άκολοθήσουν αυτω επάνω εις τό ύψηλόν της Μεταμορφώσεως Όρος εν μορφή Θεου επιφαίνεται, εν ή ύπηρχε προ του τον Κόσμον είναι (Κεφ. ιγ' της β' έκαστον. των Θεολογικ.). Όταν δέ περιφανής και λαμπρός γένηται εις ήμās ό του Θεου Λόγος, και τό πρόσωπον αυτου λάμψη ως ό ήλιος, τότε και τά ίμάτια αυτου φαίνονται λευκά, και τά τον αυτον θεΐον Μάξιμον (ήτοι τά ρήματα της Γραφής και των Έδαγγελίων γίνονται φανερά και σαφή εις ήμās, χωρίς να έχουν κανένα νόημα οικεπασμένου) τότε δέ και ό Μωϋσης και Ήλιás (ήτοι οί του Νόμου και των Προφητων πνευματικώτεροι λόγοι) φαίνονται με αυτον (Αυ τούτ. Κεφ. ιδ').

ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ, ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΑΓΑΠΗΣ ΤΟΥ ΘΕΟΥ *

1. ΜΑΖΥ ΜΕ ΤΡΕΙΣ ΗΣΥΧΑΣΤΕΣ

ΙΛΟΙ και αδελφοί εν Χριστώ Θεσσαλονικείς, με παρεκάλεσαν να γράψω τις σκέψεις μου, αναφορικά με τους τρομακτικούς σεισμούς της πόλεώς των, προκειμένου να τις δη-

μοσιεύσουν προς διαφώτιση του λαού.

Βέβαια, ένας πιστός και μάλιστα μοναχός της 'Ορθόδοξης 'Εκκλησίας, πού βρίσκεται σχεδόν αδιάλειπτα σε μυστική σκέψη με το Θεό και πού ζει με πνευματική αίσθηση την παρουσία της θείας Προνοίας, δεν έχει καμιά άμφιβολία, ότι τα πάντα γίνονται υπό την αδιάκοπη άκτιστη ενέργεια και έποπτεία του Θεού, κατά το προηγούμενο θέλημα της εύδοκίας Του ή κατά το έπόμενο της παραχωρήσεως.

Παρά τη σαφή βεβαιότητά μου όμως σ' αυτά τα θέματα, σκέφτηκα να καταφύγω σε φίλους μου 'Ησυχαστές, πού εύλαβούμαι για την αγιότητά τους, τη σοφία τους την έσωτερική και την θεολογική τους παιδεία, ώστε κι' εγώ ν' απαλλαγώ από την ευσθύνη της προσωπικής μου γνώμης, αλλά και το ύπνοψή θέμα να κατοχυρωθεί από κάθε πλευρά.

Πράγματι, πήρα το καστανένιο ραβδί μου «ερθρου θαθέος» και άνεχώρησα από τις δασώδεις περιοχές των Καρυών για τα έρημικότερα μέρη του 'Αγίου 'Ορους. Σε δύο περίπου ώρες ξφθασα στην άσκητική καλύβα των παλαιών φίλων μου 'Ησυχαστών.

'Υστερα από τις αδελφικές περιπτώσεις, άνοιξα χωρίς περιστροφές το θέμα στους τρεις μοναχούς - 'Ησυχαστές, πού ή δση τους, ή θέα τους μαρτυρούσε ότι ήσαν λυτρωμένα πλάσματα του Θεού, έλεύθερα από ανάγκες, ψη-

λότερα από μεταβολές των άνθρωπίνων, χαρούμενα, σεμνά, ώραία, άγνά, άγιασμένα, φωτισμένα, γεμάτα άγάπη Θεού και άγάπη στους ανθρώπους, άληθινοί θεολόγοι.

Πρώτη, σάν από προηγούμενη συμφωνία, αντίδρασή τους ήταν και οί τρεις να μειδιάσουν με καλοκαγαθία. 'Υστερα με κοιτούσαν με τα καθαρα και στο βάθος λυπημένα μάτια τους. Βέβαια, εγώ εγνωρίζα από χρόνια τη γλαφυρή και τόσο σοφή γλώσσα των ματιών των άγιων Γερόντων, και θα ήθελα να μη σταματήσει ποτέ αυτή ή οιωπηλή «φουαρία» τους, πού είναι τόσο διδακτική στους μη-μένους. 'Αλλά έμένα ένδιέφερε το συγκεκριμένο θέμα και το ήθελα άρθρωμένο στο θεολογικό λόγο. Γι' αυτό επανήλθα στο έρώτημά μου με παρακλητικό τόνο.

2. 'Ο ΧΕΙΜΑΖΟΜΕΝΟΣ

ΛΑΟΣ ΜΑΣ..

'Αφού εξακολουθούσαν να με κυττάζουν έπίμονα οί 'Ησυχαστές, μπροστά στην έπιμονή μου, ό πιό γηραλέος άπάντησε:

— 'Αδελφέ Θεόκλητε, θέλετε να γράψετε «προς Θεσσαλονικείς» για τους σεισμούς σάν φαινόμενο φυσικό, ποιά σέση μπορούν να έχουν με τον Θεόν, πώς συμβιβάζονται με την άγάπη Του, αφού προκαλούν τόσες καταστροφές, ή πρόκειται άπλως για ένα αποτέλεσμα νομοτελών λειτουργιών στα ζγκκατα της γης, πού διαφεύγουν από τον έλεγχο του Θεού;

'Όπως θα προσέξατε, άπέφυγα να άπαντήσω άμέσως, σκεπτόμενος σε πόσο δεινή θέση θα εύρεθείτε άν θελήσετε να γράψετε την άλήθεια. 'Αν páλι, για ν' άποφύγετε τις δυσκολίες, γράψετε ψέμματα, ποιά θα είναι ή ώφέλεια;

— Σας παρακαλώ, πάτερ, άπάντησα, τί θέλετε να πητε με αυτά; Γιατί να μη γράψω την άλήθεια; Για ποιές δυσκολίες μιλάτε;

— 'Αδελφέ Θ., γίνομαι πιό σαφής. Θέτε-

'Από το εκδιδόμενο βιβλίου του μοναχού Θεοκλήτου Διονυσιάτου.

ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ
ΥΠΕΡΦΑΚΗ ΚΙΒΩΤΟΣ

τε εὐθέως τὸ ἐρώτημα ὡς πρὸς τὴν προέλευση τῶν σεισμῶν καὶ τὴν σχέσηη τους μετὰ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ. Εἰλικρινῶς φρονεῖτε, ὅτι σεισμοὶ σὰν αὐτοὺς τῆς Θεσσαλονίκης, εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ εὐρίσκονται ἔξω ἀπὸ τὴν Πρόνοια τοῦ Θεοῦ; Γιατὶ τὰ ἐρωτήματά σας ἐκεῖ ὀδηγοῦν, ἀφοῦ εἶπατε ὅτι εἶναι ἄνδεχόμενο νὰ εἶναι ἀποτέλεσμα νομοτελῶν φυσικῶν λειτουργιῶν στὰ ἔγκατα τῆς γῆς, ποὺ διαφεύγουν ἀπὸ τὸν ἔλεγχον τοῦ Θεοῦ.

— Ὁ Κύριος νὰ μὲ σκεπάσει, Γέροντα, ἀπάντησα, ἀπὸ μιὰ τέτοια φοβερὴ ἄγνοια ποὺ ἰσοῦται μετὰ βλασφημία κατὰ τοῦ Θεοῦ. Νομίζω πῶς δὲν ὑπάρχει μοναχός, ποὺ νὰ φρονεῖ ἢ ὅτι οἱ προκαλούμενες καταστροφές καὶ οἱ θάνατοι ἀνθρώπων δὲν συμβιβάζονται μετὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἢ ὅτι εἶναι θεολογικῶς παραδεκτὸ, πῶς ὅλα αὐτὰ μπορεῖ νὰ γίνονται ἐρήμην τοῦ Θεοῦ, ἀνελεγκτα καὶ ἀδιάφορα. Τὰ ἐρωτήματά μου διετύπωσα ὄχι σὰν δικές μου ἀπορίες, ἀλλὰ σὰν ἀπόψεις ποὺ ἐπακρατοῦν στὴ συντριπτικὴ πλειοψηφία τῶν «πιστῶν» καὶ μεταξὺ ἀκόμη θεολόγων, μετὰ τὸ σκοπὸ νὰ χρησιμοποιοῦμαι τὴς ἀπαντήσεώς σας καταλλήλως.

— Τώρα ἠσύχασα, ἀδελφὲ Θ., ὅπως καὶ οἱ παραδελφοί μου. Ὅμως μένει ἡ ἄλλη ἀνησυχία μου. Πῶς θὰ μπορέσετε νὰ γράψετε πρὸς ἕνα λαό, ποὺ σὲ μεγάλη ἔκταση ἔχασε τὴν πίστη του στὸ Θεό, ὅτι οἱ σεισμοί, ποὺ τοῦ προκάλεσαν τόσες ταλαιπωρίες, εἶναι μιὰ μορφὴ παρουσίας τῆς ἀγάπης Του γι' αὐτὸν τὸν λαό, χωρὶς νὰ τὸν ἐξεγείρετε ἐναντίον τοῦ Θεοῦ; Νὰ γιατί σὰς εἶπα ὅτι περιέρχεσθε σὲ δεινὴ θέση, ἀφοῦ εἴσθε ἀποφασισμένος κ' ἐσεῖς ἀπὸ ἀγάπη νὰ τοῦ πεῖτε τὴν ἀλήθεια.

— Πραγματικὰ, αὐτὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα, ποὺ δὲν εἶχα σκεφθεῖ, ἀπάντησα. Κι' ὅμως εἶναι βασικώτατο ὄχι μόνον νὰ πεῖ κανεὶς τὴν ἀλήθεια, ἀλλὰ πῶς νὰ τὴν πεῖ. Λοιπὸν τί θὰ εἶχάτε νὰ μοῦ πεῖτε, ἅγιοι Γέροντες, τόσο γιὰ τὰ ἀποδεικτικὰ στοιχεῖα, ὅσο καὶ γιὰ τὴν ἐπιλογὴ τῆς μεθόδου;

— Τί νὰ ποῦμε στὸ χειμαζόμενο λαὸ μας, χειμαζόμενο ὄχι τόσο γιὰ τὴν ὀκληρὴ περιπέτειά του, ὅσο γιὰ τὴν τραυματισμένη πίστη του; Πολὸν φοβᾶμαι, εἶπε ὁ Γέροντας, ὅτι δὲν ἔχουμε καταλάβει ἀκόμη τὴν τρομακτικὴ ἀλλοίωση τῆς ψυχῆς τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν μας ἀπὸ τὴν ἐπίδραση τῶν καταλυτικῶν συνθηκῶν, μέσα στις ὁποῖες ζεῖ ὀλόκληρες δεκαετηρίδες. Πάντοτε, βέβαια, ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ

σὲ ὄλες τὶς ἐποχὲς παρεσῦρετο ἀπὸ τὰ διαβολικὰ τεχνάσματα ἄλλοτε πολὺ, ἄλλοτε λίγο. Ἄλλὰ ἡ ἀπομάκρυνσή του ἀπὸ τὸν Θεόν, γιὰ μικρὸ ἢ μεγάλο διάστημα, δὲν τοῦ διέστρεφε τὴν ψυχὴ, γιατί δὲν τὴν θεμελίωνε μετὰ θεωρητικὰ, ἀλλὰ οὔτε καὶ μετὰ πρακτικὰ ἐρείσματα.

— Ποιὰ ἐννοεῖτε, Γέροντα, διέκοψα, θεωρητικὰ καὶ πρακτικὰ ἐρείσματα τῆς ἀποστασίας ἀπὸ τὸν Θεόν;

— Ἐννοῶ τὶς διάφορες θεωρίες καὶ τὰ συστήματα, ποὺ δικαιολογοῦν ὄλες τὶς μορφές τῆς ἀμαρτίας σὰν ἐπαγαθὴ βιολογικὴ, σὰν ἀξίωση τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ πρακτικὴ λοιπὸν ἐφαρμογὴ ζέρετε ποῦ ὀδηγεῖ; Στὴν ἐκτέλεση κάθε ἀμαρτίας μετὰ «ἐλαφρά» συνείδηση. Ὅποτε ἡ διαστροφή τῆς συνειδήσεως συντελεῖται χωρὶς ἀναστατικὴ καὶ ἐπομένως γίνεται καὶ ραγδαία καὶ σταθερά, ὅποτε παγιώνεται.

3. ΟΙ ΠΑΛΑΙΟΙ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ ΚΙ ΕΜΕΙΣ

— Ἡ ἄποψη αὐτὴ, Γέροντα, παρατήρησα, εἶναι πραγματικὰ σοφὴ. Ἀμάρταναν οἱ παλαιοὶ χριστιανοί, ἀλλὰ ἐπειδὴ στὴν ἐποχὴ τους δὲν ὑπῆρχαν διαβολικὲς θεωρίες νὰ δικαιώσουν ἐπιστημονικὰ ἢ «θεολογικὰ» ἢ φιλοσοφικὰ τὶς ποικιλόμορφες ἀμαρτίες, εἶχαν τὴ συνείδηση τῆς ἐνοχῆς. Αὐτὸ, ὅπως καταλαβαίνετε, δὲν ἄφηνε τὴν ἀμαρτία νὰ ριζώσει στὴν ψυχὴ κι' ἐπομένως δὲν τὴν διέστρεφε. Καὶ ἔτσι, ὑπὸ τὸν ἔλεγχον τῆς συνειδήσεως, μετανοοῦσε εὐκόλα καὶ γρήγορα ὁ χριστιανός. Μπορῶ νὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι οἱ χριστιανοί, πρὶν «ἀνοίξουν τὰ μάτια τους» στὴν ψευδολάμπη τοῦ δυτικῆ «πολιτισμοῦ» ποτὲ δὲν ἔμεναν μόνιμα στὴν ἀμαρτία ὅποιασδήποτε κατηγορίας, ἀλλὰ μετανοοῦσαν τὸ ταχύτερον, ἂν καὶ ἡ δυναστικὴ βία τῶν παθῶν δὲν τοῦς ἄφηνε γιὰ πολὺ νικητές. Ἐνῶ σήμερα;...

— Σήμερα; ἀποκρίθηκε ὁ σοφὸς Γέροντας. Ἐκὼ θετικὲς πληροφορίες, ἀδελφὲ Θ., ὅτι ὄχι μόνον οἱ Θεσσαλονικεῖς δὲν κατάλαβαν τίποτε ἀπὸ τὸ μήνυμα τοῦ Θεοῦ, στὴν μεγίστη πλειονότητά τους, ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ ὑπόλοιπος ἑλληνορθόδοξος κῶρος, γιὰ νὰ μὴ ἀναφερθῶ στὸν λοιπὸν κόσμον. Ἄν ἐξαιρέσουμε τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας, τοὺς ἱερωμένους, — ποὺ κ' αὐτοὶ δειλιοῦν νὰ μιλήσουν καθαρά — καὶ ἐλάχιστες χιλιάδες πιστῶν λαϊκῶν,

ο μέγιστος αριθμός των 700.000 κατοίκων της βυζαντινής μεγαλουπόλεως παραμένει στο σκοτάδι της άγνοιας. Οί άνθρωποι δίνουν όλες τις έρμηνείες καί, παρ' ότι είναι όρθόδοξοι χριστιανοί, μόνο μεταφυσική έρμηνεία δέν δέχονται. Νά γιατί οί ίερείς μας κάνουν παρακλήσεις στόν Θεόν, άλλα άποφεύγουν νά πουν σέ ένα λαό έτοιμο, από την σκληροκαρδία του, νά βλασφημήσει, ότι οί σεισμοί τοῦ είδους αὐτοῦ εἶναι άφηνιστικά σήμαντρα, πού κρούει ο Θεός.

— Δοιπόν, Γέροντα, μήπως πρέπει νά σωπήσουμε γιά νά μη προκαλέσουμε καί ν' αφήσουμε τόν σατανά στις διάφορες έκδόσεις του νά άλωνίζει στις ψυχές τοῦ άποπλανημένου λαοῦ τοῦ Θεοῦ; 'Εάν ή 'Εκκλησία, οί ίερείς καί οί μοναχοί δέν προσπαθήσουν νά πάρουν την πρωτοβουλία καί την δράση από τόν εχθρό, πού κάνει τό πᾶν γιά νά κολάσει τά παιδιά τοῦ Θεοῦ, τότε τί λόγο θά δώσουμε στόν Κριτή καί ποιά διέξοδο πρέπει νά βροῦν οί πόνος μας οί άδελφικοί καί ή κατά Χριστόν άγάπη μας; Τί με συμβουλευέτε, εἶπα, όσιώτατε πατέρα μου;

— Δέν διανοῦμαι καν νά άδρανήσουμε ή νά δεχθοῦμε μοιρολατρικά, άπάντησε ο Γέροντας, την θλιβερή κατάσταση, πού δημιούργησε ο σεισμός, στις ψυχές τῶν δυστυχῶν άδελφῶν μας έν Χριστῷ. 'Αλλά θέλει θεῖο φωτισμό κανείς γιά νά βρεῖ τόν τρόπο νά τοῦς προσεγγίσει, κι' αὐτό, γιατί άπωθοῦν βίαια οί καρδιές τοῦς έρμηνείες πού άρχίζουν από τόν Θεόν. Εἶπαμε ότι οί άδελφοί μας, στη μεγάλη πλειονότητά τοῦς, χάλασαν τίς ψυχές τοῦς.

4. Η ΑΜΑΡΤΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΣΕΙΣΜΟΙ

— Θυμηθεῖτε, άδελφῆ Θ., συνέχισε ο 'ΗΣυχαστής, τί άμεση άναπόκριση βρήκε, ο άγιος 'Ιωάννης ο Χρυσόστομος, στις ψυχές τῶν ποτῶν, ὕστερα από ένα καταστροφικό σεισμό πού έγινε στην 'Αντιόχεια, όταν άκόμα ἦταν άπλός πρεσβύτερος. 'Ο σεισμός προέκάλεσε έντονο φόβο. Κι' έπειδή οί χριστιανοί είχαν πίστη στόν Θεόν, απέδωσαν τόν σεισμό στις άμαρτίες τοῦς, μετενόησαν καί ζήτησαν συχώρηση από τόν φιλόπλοιο Κύριον. Σ' αὐτήν την ψυχική κατάσταση, ο Χρυσόστομος, ξεφερόντησε τόν γνωστό λόγο του «Μετά τόν σεισμόν» καί τά λόγια του ξεφεταν σάν δροσιστική βροχή στη δίψασμένη γῆ της καρδιάς τοῦς. Βέβαια ὑπήρχαν καί τότε οί άκολου-

θοῦντες τά σατανικά θελήματα. 'Αλλά αὐτοί ἦσαν ολίγοι. Οί πολλοί έκαναν ευχαριστήριες άγρυπνίες στις εκκλησίες, έψαλλαν καί ευχαριστοῦσαν τόν Κύριον έν μετάνοία τόσον, ὥστε ο άγιος Πατέρας νά τοῦς λέγει, ότι κι' αὐτοί καθαρίστηκαν καί την πόλη έκαθάρισαν με την ευωδία τῶν προσευχῶν τοῦς από τοῦς σπύλους της άμαρτίας. Καί στη συνέχεια τοῦς λέγει καθαρά, κάτι πού θά πρέπει ὅλοι μας νά τό γνωρίζουμε: «Σᾶς εἶπα καί χθές ότι εἶναι μεγάλο τό κέρδος από τοῦς σεισμούς. Εἶδατε φιλανθρωπία τοῦ Παντοδυνάμου, πού σείει την πόλη καί στερεώνει τό νοῦ στην πίστη: Σαλεύει τά θεμέλιά της καί σταθεροποιεῖ στό άγαθό τά φρονήματα; 'Ερειπώνει την πόλη καί δυναμώνει την προαίρεση στό καλό; Καταλάβετε την φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ; ἔσεισε λίγο (την πόλη) καί την στερέωσε γιά πάντα στην πίστη. 'Ο σεισμός κράτησε δυό ἡμέρες, άλλα ή ευλάβειά σας πρέπει νά μένει σ' ὅλη τη ζωῆ σας. Λυπηθήκατε λίγο, άλλα ριζωθήκατε παντοτεινά στην ευσέβεια...».

Καί άφού ο θεός διδάσκαλος άπαριθμεῖ τά καλά πού προέκλεσε ο σεισμός με την μετάνοια, πού έδειξαν οί χριστιανοί της 'Αντιόχειας, τοῦς λέγει: «Σταθεροποιήσατε την πόλη (από τοῦς σεισμούς) γιά νά σταματήσετε την ὀργή τοῦ Θεοῦ. 'Εγώ ὅμως χαίρομαι ὄχι γιατί στάθηκε ή πόλη, άλλα γιατί στάθηκε με τίς προσευχές σας καί οί ψαλμωδίες σας έγιναν θεμέλια της πόλεως. 'Από πάνω ἦλθε ή ὀργη κι' από κάτω ανέβαινε ή ίκεσία σας. 'Ανοίχτηκαν οί οὐρανοί καί κατέβηκε βαρεία ή άπόφαση τοῦ Θεοῦ καί τό σπαθί ἦταν έτοιμο, άκονισμένο. 'Η πόλη θά κατεδαφίζετο γιατί ή ὀργη ἦταν άδυσώπητη. 'Αλλά εἶχαμε άνάγκη μονάχα από μετάνοια, από δάκρυα καί στεναγμούς κι' έτσι οί άπειλές τοῦ Θεοῦ άνεστάλησαν. 'Ο Θεός εἶχε άποφασίσει την καταστροφή, άλλα σεις με τίς προσευχές καί την μετάνοία σας δυσωπήσατε τόν Θεόν. Γι' αὐτό δέν θά κάνει λάθος κανείς άν σᾶς πεῖ ότι εἶστε οί σωτήρες της πόλεως».

Τελειώνοντας την ὁμιλία του ο θεοφώτιστος πρεσβύτερος, συνέχισε ο Γέροντας, εισάγει την αίτία τοῦ σεισμοῦ, πού στην εποχή μας έχει βέβαια διαφοροποιηθεῖ. Δηλαδή θεωρεῖ τοῦς πλουσίους σάν πρόκληση στό Θεό, ένῶ σήμερα συντελεστές εἶναι οί πολλοί. «'Αν κανείς έρωτηθεῖ, γιατί σειστήκε ή πόλη, ἔστω κι' άν αὐτός δέν άπαντήσει, ὅμως εἶναι γενι-

κά παραδεκτό, ὅτι σείστηκε γιὰ τίς ἁμαρτίες, γιὰ τίς πλεονεξίες, γιὰ τίς ἀδικίες, γιὰ τίς παρανομίες, γιὰ τίς ὑπερηφάνειες, γιὰ τίς ἠδονές, γιὰ τίς ἀπάτες. Ἄλλὰ ποιῶν; τῶν πλουσίων. Ἄν πάλι ἐρωτηθεῖ κανεὶς, ἀπὸ τί σταμάτησαν οἱ σεισμοί; Εἶναι φανερό· ἀπὸ τίς ψαλμωδίες, τίς προσευχές, τίς ἀγρυπνίες. Καὶ ἀπὸ ποιούσ; ἀπὸ τοὺς φτωχοὺς. . . .

— Ὅπως σωστὰ εἶπατε, ἅγιο πατέρα, παρετήρησα, σήμερα ἔχουμε μιὰ διαφοροποίηση. Οἱ ἀναλογίες στὶς κοινωνικὲς τάξεις δὲν εἶναι οἱ ἴδιες τῆς ἐποχῆς τοῦ Χρυσοστούμου. Τώρα δὲν ἔχουμε πλοῦσιους καὶ φτωχοὺς — χωρὶς νὰ σημαίνει πῶς δὲν ὑπάρχουν. Δυστυχῶς, στὴν ἐποχὴ μας, οἱ πολλοὶ ἔχουν τὴν δυνατότητα γιὰ ὅλες τίς ἁμαρτίες, πὺδ ὀνομαστικὰ ἀνέφερε ὁ δάσκαλος τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ καὶ ἡ δομὴ τοῦ κοινωνικοῦ βίου εἶναι τόσο διαφορετικὴ σήμερα, πὺδ ὁ μέγας ἱεροκήρυκας δὲν θὰ θεωροῦσε σὰν ἁμαρτωλοὺς μονάχα τοὺς πλουσίους, ἀλλὰ ὅλους ἐκείνους πὺδ μετέχουν στὰ «ἀγαθὰ» τοῦ σατανικοῦ πολιτισμοῦ μας. Καὶ εἶναι τόσο ἐκτεταμένη καὶ τόσο γυμνὰ ἀναίσχυνη ἡ σημερινὴ πρόκληση πρὸς τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, πὺδ δὲν θὰ μπορούσαν κἄν νὰ ὑποπτευθοῦν καὶ νὰ φαντασθοῦν οἱ χριστιανοὶ τῶν περασμένων αἰώνων. . .

14. ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕ ΤΟ ΧΡΙΣΤΟ

— Δηλαδή, παρετήρησα τότε, ὁ χριστιανὸς δὲν εἶναι ἐλεύθερη προσωπικότης;

— Εἶναι, ἀδελφὲ Θε., ἀπάντησε ὁ Γέροντας, ἀλλὰ ἡ ἐλευθερία του ὀφείλει νὰ δουλώνεται στὸ θέλημα τοῦ Χριστοῦ. Ἄφου εἶναι ἀγορασμένος μὲ θεϊκὸ αἷμα, πῶς μπορεῖ νὰ κάνει ὅ,τι θέλει; Τὴν ἐλευθερία δὲν τὴν ἔχει νὰ κάνει ὅ,τι θέλει, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὴν υποτάσσει στὰ πόδια τοῦ Χριστοῦ, πὺδ καρφώθηκαν γι' αὐτόν. Μὲ ἄλλα λόγια, ἀφου ὁ Χριστὸς λύτρωσε τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸν τύραννό του μὲ τὸσης ἀσύλληπτης ἀξίας τίμημα - λύτρο, τοῦ λέει. Σὲ ἀγόρασα μὲ τὸ αἷμα Μου. Τώρα ἀνήκεις ὀλοκληρωτικὰ σ' Ἐμένα. Ἐγὼ θέβαια δὲν ἔχω ἀνάγκη νὰ σὲ ἔχω δούλο — εἶμαι ἀνευδεής —, ἀλλὰ ἡ ζωὴ σου, ἡ μακαριότης σου, ἡ ἀθανασία σου ἐξαρτῶνται ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν δουλεία σου. Ἄλλὰ ὅταν ἡ ψυχὴ σου φτάσει στὸ «κατὰ φύσιν», δὲν θὰ ἔχει τὸ αἶσθημα τῆς δουλείας, ἀλλὰ τῆς ἐλευθερίας, θὰ θέλει μὲ πό-

θο τὴ δουλεία, γιὰτὶ σ' αὐτὴ μέσα θὰ βρίσκει τὴν ἐλευθερία της, τὴ καρὰ της, τὴ λύτρωσή της, τὴν εὐτυχία της, ὅποτε δὲν εἶσαι πλέον δούλος, ἄνθρωπε, ἀλλὰ καὶ φίλος μου καὶ ἀδελφός μου.

Ἄλλὰ θὰ μ' ἐρωτήσεις — συνεχίζει ὁ Χριστὸς — γιὰτὶ σὲ ἐξαγόρασα; Εἶναι σὰν νὰ ἐρωτῶς; γιὰτὶ σ' ἐδημιούργησα; Ἄπαντῶ· ἀπὸ ἀγάπη, γιὰ νὰ σὲ κάμω κοινωνὸν καὶ συμμέτοχο σιῆ δόξα μου καὶ σιῆν αἰώνια μακαριότητά μου. Σὲ ἔπλασα «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν» μου γιὰ νὰ εἶσαι ἕνα ἐντελῶς πολυτιμώτατο ὄν, κτῆμα ἀναφαίρετο δικό μου. Ἄλλὰ ἴσως πάλι μὲ ἐρωτήσεις: γιὰτὶ μὲ ἔπλασες; μ' ἐρώτησες ἂν ἤθελα νὰ ὑπάρκω; ἢ ἀφου μὲ ἔπλασες, γιὰτὶ δὲν μὲ ἀφήνεις ἐλεύθερο νὰ κάμω ὅ,τι θέλω; Θὰ μοῦ ἀπαντήσεις, ὅτι μὲ ἀγόρασες κ' ἔτσι, σὰν δούλος, δὲν μοῦ ἀναγνωρίζεις τὸ δικαίωμα νὰ ζῶ πῶς θέλω. Γιατὶ δὲν μὲ ἀφήνεις νὰ κάνω ὅ,τι μὲ εὐχαριστεῖ;

— Τὰ ἐρωτήματά σου — ἀπαντᾷ ὁ Χριστὸς — φανερώνουν, ὅτι ἡ ψυχὴ σου εἶναι ἄρρωστη. Ἐὰν ἦταν ὑγιής, θὰ σοῦ ἐνέπνεε ἄλλες σκέψεις. Γιατὶ ἡ υἰεγία τῆς ψυχῆς, ὁ φωτισμός της ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, θὰ γεννοῦσαν καρὰ, εὐχαριστία, εὐγνωμοσύνη, δοξολογία καὶ ἀδιάλειπτες στροφές λατρείας στὸ δημιουργό της. Ἄφου ἡ ψυχὴ θὰ κολυμποῦσε σὲ μιὰ ἀνέκφραστη ἡδονὴ ἀπὸ τίς θεϊκὲς ἐνεργειές μου, πῶς δὲν θὰ φτεροῦγιζε ἐρωτικὰ γύρω ἀπὸ τὸ πρόσωπό μου, ὅπως ἡ πεταλοῦδα γύρω στὸ φῶς;

Ἄν ὁ νοῦς σου, παιδί μου, ἔπαιρνε φῶς ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα, δὲν θὰ ρωτοῦσες γιὰτὶ σὲ ἔπλασα, οὔτε γιὰτὶ δὲν σ' ἐρώτησα ἂν ἤθελες νὰ ὑπάρχεις. Θὰ τὸ καταλάβαινες καὶ θὰ μ' ἀγαποῦσες μὲ μιὰ πύρινη ἀγάπη, πὺδ θὰ σὲ δυνάμωνε νὰ θυσιάξῃσαι γιὰ μένα εὐχαρίστως κάθε ἡμέρα, ἀφου θὰ αἰσθανόσουνα τὴν ὑπέριστατη αἰσθησιὴ τῆς εὐδαμονίας ἀπὸ τὴν ἐνόητῃ μας; ἐγὼ ἐντὸς σου κ' ἐσὺ ἐντὸς μου. Τὸ ὅτι πάλι μοῦ μιλάς κ' αὐτὸ τὸν τρόπο, πὺδ φανεράνεις τὴν ἐκτροπὴ τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὴν περιοχὴ τῆς χάρις μου, ἀποδείχνει ὅτι σὲ ἀφήνω ἐλεύθερο τόσο, ὅσο νὰ μπορεῖς νὰ ἐνεργεῖς ἐλεύθερα μέσα στὰ πλαίσια τῶν ἀδιόρατων περιορισμῶν πὺδ σοῦ θέτω, γιὰ νὰ μὴ καθεῖς μὲ τὴν ὁρμὴ σου πρὸς ἐκεῖνα πὺδ σ' εὐχαριστοῦν, ἀλλὰ μέσα τους ὅμως κρύβουν τὸ θάνατό σου. . .

19. ὍΤΑΝ ΔΕ ΙΔΗΣ ΠΟΛΙΝ ΕΠΙΚΑΤΑΣΕΙΣΘΕΙΣΑΝ.....

— Νά τί λέγει, ἀδελφὲ Θ., ὁ Μ. Βασίλειος στὸ λόγο του, «ὅτι οὐκ ἔστιν αἴτιος τῶν κακῶν ὁ Θεός»: «... Κάθε κακὸ δὲν εἶναι κακό. Κακά εἶναι οἱ ἁμαρτίες· κακά δὲν εἶναι ὅσα μᾶς προκαλοῦν ὀδύνη στὸ σῶμα, ὅπως εἶναι οἱ ἀρρώστειες καὶ τὰ τραύματα τοῦ σώματος, ἢ φτώχεια, οἱ ταπεινώσεις, οἰκονομικὲς ζημιές, θάνατοι συγγενῶν, τὰ ὅποια ἐνεργεῖ (κατὰ παραχώρηση) πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ψυχῆς ὁ σοφὸς καὶ ἀγαθὸς Κύριος. Ὁ ὅποιος ἀφαιρεῖ τὸν πλοῦτο ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ τὸν μεταχειρίζονται ἁμαρτωλά, γιὰ νὰ καταστρέψει ἔτσι τὸ μέσο τοῦ κακοῦ. Παραχωρεῖ ἀρρώστειες, σ' αὐτοὺς ποὺ συμφέρει νὰ εἶναι τὸ σῶμα τους δεμένο μὲ τις νόσους, παρὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερο γιὰ ν' ἁμαρτάνει. Παίρνει μὲ θάνατο ἐκείνους, ποὺ τοὺς συμφέρει ὁ θάνατος παρὰ ἢ παράταξη τῆς ζωῆς. Ἐπίσης, προκειμένου νὰ σταματήσει ὁ Θεὸς τὴς ἐκτεταμένες ἁμαρτίες, φέρνει πείνα, ξηρασίες, κατακλυσμιαῖες βροχές, ποὺ ἀποτελοῦν μάλιστα κοινὲς πόλεων καὶ ὀλοκλήρων ἐθνῶν...».

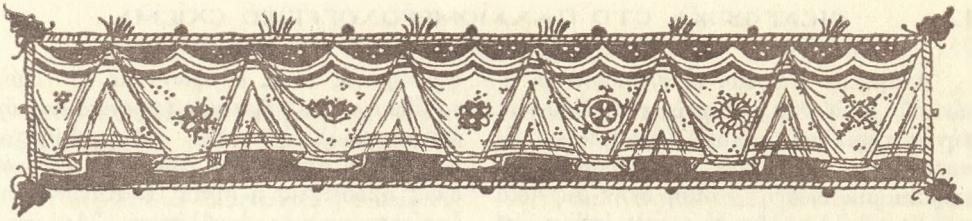
Ὁ Μ. Βασίλειος, συνέχισε ὁ Γέροντας, παραλληλίζει τὸν Θεὸν μὲ τὸν γιατρό: «Καὶ οἱ δύο ἐνεργοῦν εὐεργετικά στους ἀρρώστους. Κι' ἐνῶ τὸν γιατρό, ποὺ θεραπεύει τὰ σώματα, ὀνομάζεις εὐεργέτη καὶ τὸν πληρώνεις μάλιστα, ἀντίθετα κάνεις, ὅταν δεῖς νὰ καταρρέει μὴ πὸς ἀπὸ πλῆθος τοὺς κατοίκους τῆς ἀπόσεισμο ἢ ἓνα πλοῖο νὰ καταποντίζεται μὲ τοὺς ἐπιβάτες του· τότε σπεύδεις νὰ βλασφημήσεις τὸν ἀληθινὸν γιατρό καὶ σωτήρα... Γιατὶ ὅταν ἡ ἀσθένεια καταντήσει ἀνίατη, τότε εἶναι συμφέρουσα ἢ ἀλλοτρίωση τοῦ μέλους ποὺ πάσχει γιὰ νὰ μὴ μεταδοθεῖ καὶ σ' ἄλλα. Αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τὸν ἀφανισμὸ τῶν πόλεων, ποὺ ξεπέρασαν κάθε μέτρο ἁμαρτίας...».

Ἄφου, συνέχισε ὁ Γέροντας, ὁ Μ. Βασίλειος ὑποστηρίζει ὅτι καὶ ὅλα τὰ δεινὰ τῶν πολέμων ἐπέρχονται σύμφωνα μὲ τὴν δίκαιη κρίση τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ἀμετανόητα ἁμαρτάνοντες, ἐρωτᾷ: «ἢ οὐκ ἤθελες νὰ μὴ κατακαοῦν τὰ Σόδομα, ὅσοτα ἀπὸ τῆς πανάθλιες ἐκείνης ἁμαρτίας; ἢ νὰ μὴ καταστραφοῦν τὰ Ἱεροσόλυμα, οὔτε νὰ ἐρημωθεῖ ὁ ναός, μετὰ τὸ φρικτὸ καὶ ἄθλιο παραλογισμὸ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τοῦ Κυρίου;...».

δεινὰ καὶ οἱ κοινὲς καὶ καθολικὲς συμφορὲς δὲν εἶναι ἄσχετες μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, εἶπε ὁ Γέροντας, ἀλλὰ τὰ πάντα κατευθύνονται κατὰ τὴν δίκαιη καὶ φιλόνηρωτη κρίση του; Βέβαια, ἐκεῖνος ποὺ δὲν παραδέχεται, ὅτι τὸ μόνο κακὸ εἶναι ἡ ἁμαρτία, τὰ δὲ ἄλλα λυπηρὰ εἶναι ἀπλῶς τὰ φάρμακα γιὰ τὴν ἀναίρεση τῆς ἁμαρτίας, ἐπόμενο εἶναι νὰ θρηνεῖ γιὰ τὴ στέρξη ἐξωτερικῶν ἀγαθῶν, ἀδιαφορῶν γιὰ τὴν ὠφέλεια τῆς ψυχῆς.

Ὅλοι οἱ ἅγιοι Πατέρες τὰ αὐτὰ λέγουν μὲ τὸν οὐρανοφάντορα Βασίλειο, ὁ ὅποιος ἐπαναλαμβάνει: «Οἱ ἀρρώστειες τῶν πόλεων καὶ τῶν ἐθνῶν, οἱ ξηρασίες καὶ οἱ ἀφορίες τῆς γῆς, ὅπως καὶ οἱ ἀτομικὲς θλίψεις ἀνακόπτουν τὴν αὔξηση τῶν κακῶν. Αὐτὰ τὰ εἶδη τῶν μὴ πραγματικῶν κακῶν ἐνεργοῦνται ἀπὸ τὸ Θεό, γιὰ ν' ἀναιρέσουν τὴν ἐνέργεια τῶν ἀληθινῶν κακῶν, ποὺ εἶναι οἱ ἁμαρτίες. Ἐπομένως ὁ Θεὸς ἀναιρεῖ τὸ κακὸ (ποὺ εἶναι ἡ ἁμαρτία) ἀλλὰ τὸ (ὄντως) κακὸ δὲν κατάγεται ἀπὸ τὸ Θεό. Ὅπως ὁ γιατρός δὲν εἰσάγει τὴ νόσο, ἀλλὰ ἀφαιρεῖ τὴν νόσο ἀπὸ τὸ σῶμα. Οἱ ἀφανισμοὶ τῶν πόλεων, οἱ σεισμοὶ καὶ οἱ νεροποντὲς, οἱ καταστrophὲς στρατευμάτων καὶ τὰ ναυάγια καὶ ὅλες οἱ πολυάνθρωπες συμφορὲς, ποὺ ἐνεργοῦνται ἀπὸ τὴ γῆ, ἀπὸ τὴ θάλασσα, ἀπὸ τὸν ἀέρα, ἀπὸ τὴ φωτιὰ ἢ ἀπὸ ὁποιαδήποτε αἰτία, γίνονται γιὰ τὸν σωφρονισμὸ τῶν ἐπιζώντων ἀπὸ τὸ Θεό, ποὺ μὲ ἐκτεταμένες μάλιστα ἀνακόπτει τὴν πάνδημη ἁμαρτωλότητα...».

ΕΙΣΑΓΩΓΙΚΑ ΣΤΟ ΠΑΛΑΙΟΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΚΟ ΣΧΙΣΜΑ

ΞΕΧΩΡΙΣΤΑ ένδιαφέρον είναι να μελετήσει κανείς την γένεση και την εξέλιξη των σχισμάτων στους κόλπους της Έκκλησίας. Αν τα σχίσματα, κατά τον Μ. Βα-

σίλειο, οφείλονται σε ιάσιμες εκκλησιαστικές διαφορές, άσφαλώς οι διαφορές αυτές άρχίζουν από τó τίποτε, από άπλη ύποκειμενική δόκηση και κορυφώνονται σε πραγματικούς και ύποστατικούς λόγους, που «δικαιολογούνται» οι άποσχίσεις για κάποιο διάστημα. Άλλά και ή στάση του κάθε πιστού, άπέναντι στη τελευταία αυτή περίπτωση, καθορίζεται από τó βαθμό γνώσεως και άρετής ή της άγνοιας και στενοκαρδίας. Πάντως ή Έκκλησία πάντοτε προσεύχεται σό Δομήτορά της να την λυτρώνει από τά σχίσματα, από τά όποια τρυγάει κέρδη μονάχα ó σατανάς. Είναι δέ τóση μεγάλη ή άμαρτία του σχίσματος, ώστε «ούτε αίμα μαρτυρίου είναι άρκετό να την έξαλείψει» κατά τον άγιο Ίωάννη τόν Χρυσόστομο.

Και πράγματι, ή Έκκλησία είναι ένα Σώμα άδιαίρετο, τó Σώμα του Χριστού και οι πιστοί είμαστε τά μέλη. Με πόσο τρόπο πρέπει κανείς να σκέπτεται τó ένδεχόμενο να σχιστεί από την Έκκλησία, με κάποια θέβια πρόφαση. Έάν ó πιστός Κυριόν έχει άγάπη στην καρδιά του για τόν Θεόν και τόν όμόπιστο άδελφό του και γνωρίζει τó πολίτευμα της Έκκλησίας, δέν προβαίνει ποτέ σε άποσχίσεις. Μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις μπορεί να διασπάσει την ένότητα, όταν «Θεός έστι τó κινδυνευόμενον», όποτε τó κάνει αυτό χάρη της ένότητος στην όρθοδοξία. Γι' αυτό τά πλείστα σχίσματα που έγιναν μέσα στην εκκλησιαστική

ιστορία, ήσαν πράξεις άμαθείας, ήμιαθείας και έμπαθείας.

Τί ήταν τó σχίσμα τών παλαιοπασιτών, που συνετάραξε την Έκκλησία εκατό χρόνια; Άμάθεια και όιση. Τί γενούσε τόν «μερισμόν» του Χριστού στην Κόρινθο, σε όπαδούς Χριστού, Παύλου, Κηφά, Άπολλώ; Έλλειψη άγάπης και γνώσεως. Πού οφείλετο τó μακρό άντιπαλαμικό σχίσμα; Στην άπουσία πνευματικών κριτηριών και άγνοια της Όρθοδόξου Θεολογίας. Η επί Φωτίου και Ίγνατίου «φαγωμάρα» πώς προεκήθη; Άπό την άνάμιξη του «όχλου» στα Έκκλησιαστικά. Τά τέσσερα ήδη εκατομμύρια τών παλαίστων στην Ρωσία και οι άναριθμητες εκεί παραφυάδες, γιατί μένουν στο σχίσμα τρεις αιώνας; Γιατί τούς άναψε ó πονηρός τή φωτιά της κολάσεως στην καρδιά τους, να είναι όχι σαν τούς «άλλους», αλλά Γνήσιοι Όρθόδοξοι Χριστιανοί; άμάθεια και όιση.

Έννοείται ότι όλα τά σχίσματα, επειδή έχουν ανάγκη έρεισμάτων θεωρητικών, έπινουόν τις πιό τερατώδεις «θεολογίες». Και άφου ήδη έδόμησαν δική τους εκκλησία έπιστρατεύουόν θεμιτά και άθέμιτα μέσα και έπιχειρήματα για να στηριχθούν.

Αυτής της φυσιολογίας τών σχισμάτων τά χαρακτηριστικά, τά βλέπει κανείς στο πενήντάχρονο σχίσμα τών παλαιοημερολογιτών. Όταν έγινε τó άλμα (όνομαστικό μόνον) τών 13 ήμερών, τó Άγιον Όρος άναστατώθηκε. Οι μοναχοί τών μοναστηριών, άνήσυχοι να συζητούν ως προς τή σημασία της καινοτομίας και την όφειλόμενη στάση τους. Οι σκητιώτες να κάνουν συμβούλια και διαβούλια προς άντιμετώπιση της «έπιβουλής». Οι άσκητές και οι έρημίτες, έλεύθερα άγριοπερίστερα αυτοί, να αφήνουν τις άετοφωλήες τους και να ρωτούν τούς πιό λογίους και πιό όσιους, τί πρέπει να κάμουν .

“Ανθρωποι άπλοϊκοί οί περισσότεροι άπό τούς 5 - 6.000 μοναχούς τότε, θέλοντες τήν σωτηρία τους, επόμενο ήταν και ν' άνυψήσουν, αλλά και νά ζητήσουν νά πάρουν μιá σωστή στάση στην αιφνίδια πρόκληση. “Αν λάβει δέ κανείς υπόψη, ότι οί άγιορείτες θεωρούν τόν έαυτό τους σάν φρουρούς τής ‘Ορθοδοξίας, με πολυαιμακτη ιστορία στους άγώνες για τήν όρθή πίστη, που άνανεώνεται στην άγρυπνη συνείδησή τους με τά καθημερινά Συναξάρια, εύκολα είναι νά καταλάβει τή μαχητική ψυχολογία τους. ‘Αλλ’ ακριβώς έδώ βρισκεται ό κίνδυνος. Γιατί όταν υπάρχει πολύ ζέση στην ψυχή για τήν ‘Ορθοδοξία και λίγη γνώση της, τó αποτέλεσμα ποτέ δέν μπορεί νά είναι σωστό. Καί δέν πρέπει νά λησμονείται, ότι αν οί μοναχοί, κατά κανόνα, ήσαν οί φρουροί τής ‘Ορθοδοξίας, όμως ή έκκλησιαστική ιστορία άναφέρει πάλι, ότι άπό τούς κόλπους τού μοναχισμού άναπήδησαν οί πλείστες τών αίρέσεων και τά πιο πολλά σχίσματα. Καί στην περίπτωση ακόμη τής δημιουργίας τού παλαιομερολογιτικού σχίσματος, μπορεί νά αποδείξει εύκολα κανείς, ότι σ’ αυτό έδρασαν άποφασιστικά 10 - 20 άγιορείτες ιερομόναχοι, ένώ στην συντριπτική πλειονότητά τους οί άγιορείτες, άποδείχτηκαν ούτε «ύπερζέοντες», άφρόνως, ούτε «υπόζέοντες», άπο μάλακότητα, αλλά σωφρόνως «ζέοντες».

Κί’ έτσι δέν απέκλινε τó “Άγιον Όρος, ούτε σέ έλλειψεις, ούτε σέ υπερβολές, που είναι άμφότερα όμοίτια κακά. Γιατί όλόκληρο τó “Άγιον Όρος, με συνείδηση ευθύνης, συνδυάζον έλλογο ζήλον εύσεβείας με γνώση τών έκκλησιαστικών θεσμών, κρατήθηκε μέσα στα πλαίσια τής ‘Ορθοδοξίας, άφού κατά τόν Θεολόγο Γρηγόριο, «ορθοδοξείν έστι τó άει σχοινοβατείν». Καί για νά «σχοινοβατεί» κανείς χρειάζεται και ικανότητες άλλες, πέραν τού ζήλου και τού ήρωισμού, που δυστυχώς δέν διέθεταν οί έλάχιστοι αυτοαποκληθέντες «ζηλωταί», οί όποιοι διάλεξαν ένα όνομα που θυμίζει άνατριχιαστικές ιστορικές στιγμές τής Θεσσαλονίκης τού 14ου αιώνας...

Μέσα στη σύγχυσή τους, οί εύλαβέστατοι, αλλά δυσήνιοι όλίγοι άγιορείτες, που «εδόκονν στύλοι είναι» τής εύσεβείας, έπρεπε νά εύρουν στοιχεία για τήν ύποδομή τού

φρονήματός τους, σύμφωνα με τó όποίο τó άλμα τών 13 ήμερών (χρονικό και όχι έορτολογικό), ήταν ένα είδος αίρέσεως. Κί’ ένώ ή καινοτομία ήταν ένα γεγονός, όμως άποδείξεις ή ρητοί ‘Ι. Κανόνες δέν έφαινετο νά τήν προβλέπουν. “Αν έπρόκειτο για μετάθεση τού άγίου Πάσχα ύπήρχαν έπιχειρήματα. ‘Αλλά ή καινοτομία, ένα άλμα 13 ήμερών, χωρίς διασάλευση τού έορτολογίου και με τó Πάσχα άθικτο, ήταν κάτι που δημιουργούσε διλήμματα και πονοεφάλους. “Όποτε έν άπορία προσαγωγής ‘Ι. Κανόνων, έπελέγησαν ό ΙΕ’ τής ΑΒ και οί «άποφάσεις» τών «Συνόδων» τού 1583 και 1593 επί ‘Ιερεμίου τού Τρανου. ‘Αλλά ούτε τά στοιχεία αυτά τους προσεφέροντο. Γιατί ούτε άποφάσεις καταδικαστικές ύπάρχουν, για τήν ειδική περίπτωση, ούτε Σύνοδοι συνήλθαν για τόν ίδιο λόγο! ‘Αλλά και για νά λειτουργήσει ό ΙΕ’ τής ΑΒ, έπρεπε νά έχουμε «αίρεσιν ένό τών Πατέρων κατεγνωσμένη».

‘Η δυσχέρεια, όμως αντιμετώπιστηκε άλλουώς. ‘Ως άπό μηχανής Θεός έρχεται ό ‘Ιάκωβος μοναχός Νεασκητιώτης, που έζησε περι τά μέσα τού 19ου αιώνας. ‘Ηταν άνεπίδς τού Θεοδωρήτου τού νοθεύσαντος τó «Πηδάλιον» τού ‘Αγίου Νικολήμου, σφοδρός άντινικολημικός και λόγιος τής έποχής του, ασχολούμενος κυρίως στις άντιγραφές κωδίκων. “Ενα κώδικα τού ‘Ιακώβου όγκώδη έμελέτησα πρό 25ετίας, στην προσάθεια άνευρέσεως τών έπιχειρημάτων κατά τής συνεχούς Θ. Μεταλήψεως, πολέμιος τής όποίας ήταν και ό ‘Ιακώβος.

Φαίνεται ότι ό ‘Ιακώβος ύπήρξε ένας πρώιμος «ζηλωτής» αν κρίνει κανείς άπό τόν κώδικα 772 τής Μονής τού ‘Αγίου Παντελεήμονος. Γιατί άντιγράφων έπιστολή τού ‘Ιερεμίου τού Τρανου και άναθέματα άσχετα με τó ήμερολόγιο Κυρίλλου τού Λουκάρεως, Πατριαρχών Κωνσταντινουπόλεως, προσέθη σέ μιá άπίστευτη πλαστογραφία, έπάνω στην όποία οί «ζηλωταί» πρόσθεσαν και νέα δική τους, για νά τρομοκρατούν τούς άπλοϊκούς! Για νά άποφύγω τίς λεπτομέρειες, παρατέμπτω τους θέλοντες νά μάθουν τήν άλήθεια στον «Τόμο ‘Αγάπης» (σ. 538) τού Δοσιθέου ‘Ιεροσολύμων και στον έν λόγω κώδικα τού ‘Ιακώβου, ή σχετική σελίδα τού όποί-

ου φωτοτυπήθηκε στη «Φωνή τῆς Ὁρθοδοξίας» περί τὸ 1950, ἂν θυμάμαι καλά. Τὸ φωτοαντίγραφο ἔστειλε ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὅρος στὸ παλ/κὸ Περιοδικὸ ὁ μακαρίτης φίλος μου μοναχὸς ἡγέτης τῶν «ζηλωτῶν», Ἄντωνιος Μουστάκας, τὸν ὁποῖον ἤλεγξα τότε σφοδρῶς γιὰ τὴν ἀνέντιμη ἐνέργειά του. «Γιατί, τοῦ εἶπα, πλανᾷς τοὺς ἀπλοϊκοὺς ἀδελφούς;» — «Μὰ αὐτὰ γράφει ὁ κώδικας» ἀπάντησε, ἐν γνώσει, βέβαια, τῆς πλαστογραφίας.

Ἐκπλήττεται κανεὶς ἀπὸ τὴ ρευστότητα τῆς συνειδήσεως ὠρισμένων, κατὰ τ' ἄλλα εὐλαδῶν, ποὺ γιὰ νὰ στηρῆξουν τὸ πλανημένο φρόνημά τους, δὲν δυσκολεύονται νὰ χρησιμοποιοῦν τέτοιες μεθόδους καὶ μάλιστα σὲ θέματα πίστεως. Ἡ πλαστογραφία ὑπῆρξε μοιραία. Ἐκάλυψε ἐκκλησιαστικῶς τὸ σχίσμα 50 ἡδὴ ὀλόκληρα χρόνια καὶ παρέσυρε πλήρη ἀπλοϊκῶν χριστιανῶν θεοφοβημένων, ποὺ στηρίζονται στὰ ἀνύπαρκτα «ἀναθήματα» τῶν ἐτῶν 1583 καὶ 1593! Ἀρκετοὶ ἐπαίοντες τοῦ παλαμυερολογιτισμοῦ τελούν ἐν γνώσει τῆς νοθείας, ἀλλὰ παρὰ ταῦτα ἐξακολουθοῦν νὰ ἐπικαλοῦνται τὰ «ἀναθήματα». Γι' αὐτὸ καὶ «μεῖζον κρῖμα λήφονται». Μόνο ποὺ θαυμάζει κανεὶς πῶς γεννιῶνται καὶ πῶς στερεώνονται οἱ πλάνες, ὅπως ἐπὶ τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου «...καὶ διεφημίσθη ὁ λόγος οὗτος παρὰ Ἰουδαίους μέχρι τῆς σήμερον» (Ματθ. 28, 15), δηλαδή ὅτι τὸ σῶμα τοῦ Κυρίου ἔκλεψαν οἱ μαθηταὶ του.

Τις συνέπειες τοῦ σχίσματος ζεῖ ἀπὸ μισὸν αἰῶνα μὲ ὀδύνη στη σάρκα του τὸ Ἅγιον Ὅρος. Στὶς ἄλλες προσπάθειες διαφώτισεως τῶν ἀπλοϊκῶν ἀδελφῶν ἀπὸ τὴν Ἱ. Κοινότητα, ὅς ἐνταχθεῖ καὶ αὐτὴ τῶν «Ἀθωνικῶν Διαλόγων», οἱ ὁποῖοι διαθέτουν τίς στίγες τους γιὰ τὴ δημοσίευση μιᾶς ἀντικειμενικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς μελέτης τοῦ μακαρίτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, ποὺ τόσο κακοποιήθηκε ἀπὸ τὸν ἄλογο φανατισμὸ τὸ ὄνομά του, ἐνῶ ἀγνοήθηκε τελείως, ὅτι ὑπῆρξε ἕνας ἀπὸ τοὺς σοφώτερους Ἀρχιεπισκόπους καὶ ὁ εὐθὺς τῶν λατίνων μὲ τὸ περίφημο βιβλίον του «Τὸ πρωτεῖον τοῦ Ἀπισκόπου Ρώμης».

Ἡ μελέτη μὲ τὸν τίτλο «Ἡμερολογιτικῶν κατηγοριῶν ἔλεγχος», δὲν εἶναι ἀγνώ-

στη ἀπὸ λίγους μόνο παλαίωμ/τες. Οἱ πολλοὶ τὴν ἀγνοοῦν. Θὰ τὴν καταχωρίσουμε ἔλη σὲ συνέχειες καὶ μὲ δικές μας σημειώσεις καὶ παραπομπές, μὲ τὴν ἀντίληψη ὅτι προσφέρουμε θετικὰ στοιχεῖα, μέσα στὰ πλαίσια τῆς τελευταίας προσπάθειας ποὺ γίνεται στὴν Ἀθήνα γιὰ τὴν ἄρση τοῦ θεοστρυγῶς σχίσματος. Καὶ ὁ Θεὸς τῆς ἀγάπης, ποὺ σαρκώθηκε, «τὰ ἐσκοτισμένα φωτίσαι, συναγαγεῖν τὰ ἐσκορπισμένα, βοηθός. Ἀμήν.

θ.μ.δ.

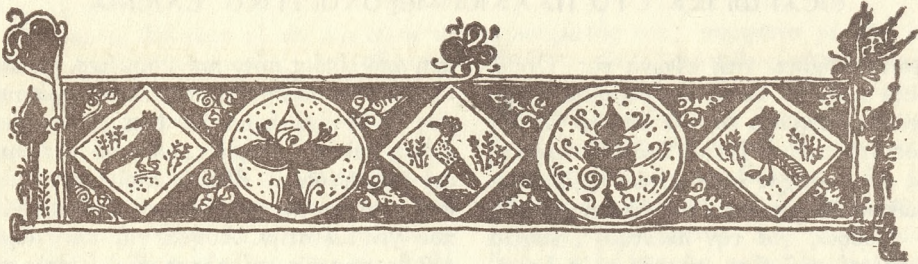
ΥΜΝΟΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

→ ἀπὸ σελ. 5

Τότε θέλομεν γνωρίσει καὶ τί ἐδήλουν αἱ τρεῖς σκηναὶ· αὗται γὰρ εἶναι αἱ τρεῖς ἕξεις τῆς σωτηρίας, κατὰ τὸν αὐτὸν Μάξιμον, ἢ τῆς Πράξεως, ἢ τῆς Θεωρίας, καὶ ἡ τῆς Θεολογίας· καὶ τῆς μὲν Πράξεως τύπος ἦτον ὁ Ἥλλας ὡς ἀνδρεῖος καὶ σώφρων τῆς δὲ Θεωρίας τύπος ἦτον ὁ Μωϋσῆς, ὡς νομοθέτης καὶ δικαιοδότης· τῆς δὲ Θεολογίας τύπος ἦτον ὁ Δεσπότης Χριστός, ὡς ἐν πανὶ τέλειος. Σκηναὶ δὲ αὗται ὀνομάσθησαν κατὰ σύγκρισιν πρὸς τὰς μελλούσας λέξεις καὶ ὀργανίους μονάς, αἵτινες ἀσυγκρίτως θέλουν εἶναι καλύτεραι καὶ περιφανέστεραι (Κεφ. 15'. ἀπόθι). τὰς ὁποῖας ἄμποτε νὰ ἀπολαύσωμεν καὶ ἡμεῖς, χάριτι καὶ φιλανθρωπία τοῦ μεταμορφωθέντος Χριστοῦ· ὅς πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ προσκύνησις οὖν τῷ ἀνάρχῳ αὐτοῦ Πατρὶ, καὶ τῷ ὁμοουσίῳ καὶ ζωοποιῷ αὐτοῦ Πνεύματι νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

(Ἀπὸ τὸ Ἑορτοδρόμιον τοῦ Ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου)

ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΤΙΚΩΝ ΚΑΤΗΓΟΡΙΩΝ ΕΛΕΓΧΟΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ Α΄

ΕΤΑ την γενομένην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος διόρθωσιν τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου (1924) οἱ ἀπειθοῦντες εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας ἐζήτησαν νὰ παρασιτήσωσιν αὐτὴν ὡς ἔργον προσωπικῶν ἡμῶν ἐπειδὴ συνέπεσε νὰ προεδρεύωμεν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κατὰ τὸν χρόνον τῆς διεξαγωγῆς τοῦ ζητήματος. Συνεοῦρευσαν δὲ ἐναντίον ἡμῶν ἀουσιάτους, οὐκοφαντικὰς καὶ παραλόγους κατηγορίας, ὡς ἀταλαιπώρως ἐπαπαλαμβάνονοι, μὴ διοσιάζοντες καὶ νέας ἐκάστοτε νὰ ἐπινοῶσι καὶ μὴ θελήσαντές ποτὲ ἐλλικρινῶς καὶ ἀμερολήπιως νὰ μελετήσωσι τὸ ζήτημα. Παραγράφοντες τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος καὶ τὰ πραγματικὰ γεγονότα, ἐφευρίσκουσιν ἐκπληκτικὰς ἀληθῶς κατηγορίας. Πρὸ μικροῦ ἔτι ἐγράφη πού δι' ἀπεκρῆναμεν «διαμαρτυρίαν» τοῦ μακαρίου Πατριάρχου Φωτίου Ἀλεξανδρείας ἀπὸ τὴν Σύνοδον τῆς Ἱεραρχίας. Ἄλλ' ἢ «διαμαρτυρία», δημοσιευθεῖσα ἤδη, χρονολογεῖται ἀπὸ 20 Ἀπριλίου 1924, ἢ δὲ Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου συνῆλθε τὴν 19 Ἀπριλίου 1923 καὶ τὴν 27 Δεκεμβρίου 1923!!! Παρ' ὅλην τὴν λεπτότητα τῆς θέσεως ἡμῶν ἐδημοσιεύσαμεν πρὸ τριετίας τὴν ἱστορίαν τοῦ ζητήματος («Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος», 1933), ἐπὶ τῇ θάψει τῶν ἐπισημῶν ἐγγράφων καὶ τῶν πράξεων τῆς Ἱεραρχίας, οὐδεὶς δ' εὐρέθη νὰ δείξῃ ὅτι ἔστω καὶ μίᾳ φράσει τῆς ἐκθέσεως ἐκείνης δὲν σιηρίζεται ἐπὶ τῶν

γεγονότων.

Ἡμεῖς εὐρομεν τὸ ζήτημα τοῦ ἡμερολογίου τεθειμένον καὶ ἀπαιτοῦν ἄμεσον λύσιν, ἔνεκα τῶν μετὰ τὴν εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κράτος εἰσαγωγὴν τοῦ νέου ἡμερολογίου ἐμφανισθειῶν περιστάσεων διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ διεξαγωγὴ τοῦ ζητήματος συνήτησε ἰοιῦντας δυσχερείας, ὥστε ἐν συνεδρίᾳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἱεραρχίας, 27 Δεκεμβρίου 1923, ἐχαρακτηρίσαμεν αὐτὸ ὡς «ἀνισαρόν ζήτημα». Ἄλλ' ὅμως οἱ κατήγοροι ἡμῶν ἀγωνίζονται νὰ παρασιτήσωσι τὸ ζήτημα ὡς παρ' ἡμῶν προσωπικῶς καὶ ἄνευ ἀνάγκης προκληθέν, ἀνθαιρέτως δὲ διεξάχθέν.

Ἀναλαμβάνοντες ν' ἀναιρέσωμεν ἐν ταῦθα ἔτι μᾶλλον ἀνισαράς, ἀουσιάτους καὶ παραλόγους κατηγορίας, πράττομεν ἰσθιτὸ οὐχὶ κυρίως χάριν τῶν ἀθεραπεύτως προκατελιημμένων ἐν τῷ ζητήματι τοῦ ἡμερολογίου καὶ ὡς ἀρχὴν ἐχόντων τὸ «οὐ με πείσης κἂν με πείσης», ἀλλὰ χάριν τῶν ἐπιθυμούντων νὰ μάθωσι τὴν ἀλήθειαν.

α΄.

Διαδίδουσιν οἱ κατήγοροι ὅτι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν ὡς Ἀρχιμανδρίτης ἐγνωμάτευσεν ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ σχίσμα, οὐχ ἦττον προέβη ἀθθαιρέτως καὶ μόνος εἰς τὴν μεταβολήν.

Ἱερὰς κατανόσιν τῆς σκοπίμου ταύτης διαστροφῆς ἐξενεχθείσης ἐν ἔτει 1922 γνώμης, καὶ τῶν προσηγηθέντων τῆς διορθώσεως τοῦ ἡμερολογίου γεγονότων. ἀνάγκη νὰ ὑπομνησθῇ ὅτι μετὰ τὸν παγκόσμιον

πόλεμον τὰ ὀρθόδοξα Κράτη ἠναγκάσθησαν νὰ παραδεχθῶσι τὸ Γρηγοριανὸν ἢ «νέον» ὀνομαζόμενον ἡμερολόγιον, διὰ τὰς κοινωνικὰς, ἐμπορικὰς καὶ οἰκονομικὰς ἀνάγκας καὶ τὰς συναλλαγὰς μετὰ τῶν Ἑυρωπαϊκῶν Κρατῶν. Παρουσιάζετο δὲ ἀνάγκη καὶ διὰ τὰς ὀρθοδόξους Ἐκκλησίας ὅπως συμμορφώσωσι πρὸς αὐτὸ τὸ Ἐορτολόγιον, διότι οὐδέποτε εἰς οὐδεμίαν ἐποχὴν ἡ Ἐκκλησία ὀρθοδόξου Κράτους εἶχε διάφορον τοῦ παρ' αὐτῷ ἐπικρατοῦντος ἡμερολόγιον. Ἀλλ' ἤδη καὶ πρὸ τοῦ πολέμου εἶχεν ὑποβάλει πρὸς τὰς Αὐτοκεφάλους Ἐκκλησίας περὶ ἡμερολογίου ἐρώτημα ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως Ἰωακείμ γ'. Ἀπαντήσα δὲ εἰς αὐτὸ ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῷ 1903 ἔγραψεν, ὅτι ἡ διόρθωσις τοῦ ἡμερολογίου ἐξαρτᾶται ἐκ περιστάσεων καὶ συνθηκῶν ἔθνικῶν καὶ κοινωνικῶν καὶ ὅτι αἱ ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι «ἐν συνεννοήσει μετ' ἀλλήλων καὶ μετὰ τῆς Πολιτείας ἐκάστης αὐτῶν δύνανται νὰ ἐπιχειρήσωσι τὴν μεταρρύθμισιν τοῦ νῦν ἐν χρήσει παρ' αὐταῖς ἡμερολογίου, συμφώνως πρὸς τὰς προόδους καὶ τὰ πορίσματα τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης»¹.

Τῶν λοιπῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν τινες μὲν ἐγνωμάτευσαν ὅτι ἔπρεπε νὰ παραμεινῇ τὸ ἡμερολόγιον ὡς ἔχει, ἕτεροι δὲ ὅτι ἂν δὲν ὑπῆρχεν ὁ κίνδυνος τῆς χρησιμοποίησεως τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου ὡς μέσου προπαγάνδας καὶ ἂν δὲν προσέκρουε τοῦτο εἰς τὴν περὶ τοῦ Πάσχα διάταξιν τῆς Α' Οἴκου. Συνόδου δὲν θὰ ἦτο δύσκολος ἡ ἀποδοχὴ αὐτοῦ. Πλειοδοτοῦσα δὲ ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἀπεφάνθη ὅτι χάριν τῆς ἡμερολογιακῆς ἀκριβείας ἠδύνατο ἡ Ἐκκλησία νὰ παρίδη καὶ τὴν διάταξιν τοῦ 7' Αποστολικοῦ κανόνος, διότι, ἔγραφε, «τῶν ἠθικῶν αἰτίων, ἀφ' ὧν ὁ, τε ἀποστολικὸς κανὼν καὶ ἡ συνήθεια ἀπέρρευσεν οὐκέτι ὕφισταμέ-

ων, πρόδηλον ὡς οὐδὲν κωλύον ἀπὸ δογματικῆς ἀπόψεως τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἐν ὁμοφωνίᾳ τῶν μελῶν αὐτῆς ἐτέρωσ, συμφώνως πρὸς τ' Ἀληθῆ, τῆς ἐπιστήμης πορίσματα, τὰ περὶ ἡμερολογίου διατάξασθαι». Τὴν γνώμην αὐτῆς ταύτην ἡ Ἐκκλησία Ἱεροσολύμων ἐδικαιολογεῖ διὰ μακρῶν. Ἡ δὲ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ὑπεδείκνυνεν ὅτι ἠδύνατο ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ δεχθῆ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον χωρὶς νὰ μεταβάλῃ τὸ Πασχάλιον, νὰ μετονομάσῃ δὲ μόνον τὰς ἡμερομηνίας τῶν ἑορτῶν. ἦτοι ἡ ἑορτὴ τῶν Θεοφανείων λ.χ. θὰ ἑορτάζετο τῇ 19 Ἰανουαρίου. Κατὰ παράδοξον περιπλοκὴν τῶν ἱστορικῶν περιστάσεων τοιοῦτό τι ἐφαρμόζεται σήμερον ἐν τῇ Ρωσικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις ἑορτάζει τὰς ἑορτὰς κατὰ τὰς νέας ἡμερομηνίας, ὡς τοῦτο ἄλλως τε πράττουσιν ἐκόντες ἄκοντες καὶ οἱ ἐμμένοντες εἰς τὰς παλαιὰς χρονολογίας, μεταβαλόντες λεληθότως τὸ ἑορτολόγιον. Ἡ κατὰ συνθήκην λ.χ. 25 Δεκεμβρίου εἶναι ἐν τῇ πραγματικότητι 7 Ἰανουαρίου καὶ μετὰ τινὰ ἔτη θὰ εἶναι 8, 9, 10 καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἡ τήρησις τῶν παλαιῶν ἡμερομηνιῶν ἐπιβάλλει τὴν διαρκῆ μετακίνησιν τοῦ ἑορτολογίου.

Τοιοῦτό τι κατὰ τὰς ἐπὶ Ἰωακείμ τοῦ γ' συζητήσεις μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καίτοι ὑπεδεικνύετο ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, δὲν ἦτο αἰσθητόν, διότι τὸ ζήτημα συνεζητεῖτο τότε μᾶλλον θεωρητικῶς. Δὲν εἶχον εἰσέτι παρουσιασθῆ αἱ ἔθνικαὶ καὶ κοινωνικαὶ συνθήκαι καὶ περιστάσεις, περὶ ὧν ἔγραψεν ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος. Ὁ χαρακτηριστὸν τῶν ἐπὶ Ἰωακείμ γ' συζητήσεων δὲν διέφερε τοῦ χαρακτηρισμοῦ τῶν ἐπὶ Ἱερεμίον β' κατὰ τὸν ἰστ' αἰῶνα συζητήσεων, διότι καὶ τότε τὸ λεγόμενον Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἀπεκρούετο ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας οὐχὶ διὰ δογματικούς τινας λόγους, ἀλλὰ διότι παρεβίασε τὴν περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα διάταξιν τῆς Α' Οἴκου. Συνόδου¹. Οὐδέποτε οὐδεμίαν

1. Ἡ Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ, αἱ ἀπαντήσεις τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ἡ δευτέρα Ἐγκύκλιος τοῦ Πατριάρχου ἐδημοσιεύθησαν ἐν ταῖς περιοδικαῖς «Ἐκκλησιαστικῇ Ἀλήθειᾳ», «Νέα Σιών» καὶ ἐν ἰδίῳ τεύχει ἐν ΚΠόλει 1904. Πρὸβλ. Ἀνθίμου Βιζύης, νῦν Μαριονείας, Τὸ ἡμερολογιακὸν ζήτημα, ἐν ΚΠόλει 1922, σ. 31 - 38 σπμ.

1. Ἐν προσφάτως δημοσιευθέντι φυλλαδίῳ «Πρὸς τοὺς διανοουμένους ὀρθοδόξους Ἕλληνας», ἐπιγραφομένῳ ἀλλὰ κατὰ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κυρίως στεφομένῳ, ἐρωτᾶται (σ. 13. 14) διατὶ καὶ Πανορθόδοξοι Σύνοδοι αἱ συνελθούσαι ἐν ΚΠόλει (1583, 1587, 1593) ἐπὶ Ἱε-

ορθόδοξος Ἐκκλησία και οὐδείς ποτε ορθόδοξος θεολόγος, σεβόμενος ἑαυτόν, εἶπεν ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου, ἔχει σχέσιν πρὸς τὰ δόγματα και τὰς παραδόσεις τῆς Ἐκκλησίας.

Διότι τὸ ἡμερολόγιον καθορίζεται ἀστρονομικῶς, δὲν ἔχει θρησκευτικὴν τὴν προέλευσιν. Πρὸς τὸν καθορισμὸν δὲ τοῦτον ὁ Θεὸς κατεσκεύασε τὸν ἥλιον και τὴν σελήνην, ὡς διδασκόμεθα ἐκ τῆς Ἀγίας Γραφῆς, «Και εἶπεν ὁ Θεὸς γενηθήτωσαν φωστῆρες ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ εἰς φαῦσιν ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ διαχωρίζειν ἀνά μέσον τῆς ἡμέρας και ἀνά μέσον τῆς νυκτὸς και εἰς τῆς ἡμέρας και εἰς ἑνιαυτούς» (Γεν. 1, 14). Διὰ τοῦτο και ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ὑπεδείκνυεν ὅτι ἐπιτρέπεται τοῦ νῦν ἐν χρήσει παρὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἡμερολογίου ἡ μεταρρυθμισίς «κατὰ τὰ πορίσματα τῆς ἀστρονομικῆς ἐπιστήμης» και τῶν Ἱεροσολύμων, ὡς ἀνωτέρω εἶδομεν, ὅτι εἶναι δυνατόν νὰ ρυθμισθῶσι τὰ περὶ ἡμερολογίου «*συμφώνως πρὸς τ' ἀληθῆ τῆς ἐπιστήμης πορίσματα*». Δὲν ἠδύνατο ὁμοῦς ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ δεχθῆ τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ὅπερ ἀπεκρούετο διὰ τὸν λόγον, ὅτι προσκρούει εἰς τὴν περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα διάταξιν τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου και ὅτι ἠδύνατο νὰ χρησιμεύσῃ ὡς

ρημίον β' κατεδίκασαν τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον «*χαρακτηρίσασαι ὡς καινοτομίαν τῆς πρεσβυτέρας Ρώμης, ὡς παγκόσμιον σκάνδαλον και ὡς ἀβυσσάρετον καταπάτησιν τῶν θείων και ἱερῶν κανόνων;*» Ὁ Ἱερεμίας β' ἐν διασκέψει μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σιλβέστρου τῷ 1583, εἶτα δὲ ἐν δευτέρῳ διασκέψει μετὰ τοῦ Ἱεροσολύμων Σωφρονίου τῷ 1587 ἀπεφάνθη κατὰ τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, συγκροτήσας δὲ τῷ 1593 τὴν Μεγάλην ἢ Ἐνδημοσθάν Σύνοδον, ἧς μετέσχεν ὁ Ἀλεξάνδρου Μελέτιος Πηγᾶς ἀντιπροσωπεύων και τοὺς Πατριάρχας Ἱεροσολύμων και Ἀντιοχείας ὡς και 41 Ἀρχιερεῖς τοῦ Οἴκου. Ἐτόν, κατεδίκασε και ἐπίσημος τὴν Γρηγοριανὴν μεταρρυθμίσιν ὡς παραβιάσασαν τὰς κανονικὰς διατάξεις περὶ τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα. Ὁ σχετικὸς 8ος κανὼν τῆς συνόδου τοῦ 1593 οὐδὲν ἕτερον εἶναι ἢ ἐπανάληψις τοῦ 1ου κανόνος τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ Συνόδου τοῦ 341. Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον δὲν εἶναι διδοθῆναι τοῦ ἡμερολογίου, κυρίως εἰπείν, ἀλλὰ μεταρρυθμισίς τοῦ Πασχαλίου κανόνος. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον και διὰ τὴν χρησιμοποίησιν αὐτοῦ ὡς προσηλυτευτικῶν μέσων ὑπῆρξεν ἀπαράδεκτον διὰ τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

μέσον προσηλυτισμοῦ. Ἡ ἀπόκρουσις αὐτοῦ δὲν σημαίνει ὅτι ἀπέκλεισε και πᾶσαν διόρθωσιν τοῦ Ἱουλιανοῦ ἡμερολογίου «*Ἄν ποτε ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν, λέγεται ἐν τῇ Ἐγκυκλίῳ τοῦ Πατριαρχείου ΚΠὸλεως ἀπὸ 17 Φεβρουαρίου 1927, ἐν καιροῖς χαλεποῖς, οἳοι ἦσαν οἱ χρόνοι τῆς 16ῆς ἑκατονταετηρείδος, ὅτε ἐγένετο ἡ ἡμερολογιακὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει, ἀπέσχε νὰ προβῆ και αὐτὴ εἰς τὴν διόρθωσιν τοῦ λάθους τοῦ Ἱουλιανοῦ ἡμερολογίου και κατέκρινε γενικῶς τὴν μονομερῶς γενομένην τότε ἡμερολογιακὴν μεταρρύθμισιν, ἢ στάσις ἐκείνη τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας προσελθούσα ἐξ ἀξιώχρεου μερίμνης ὑπὲρ τοῦ ποιμνίου, διὰ τὰς τότε περιστάσεις, οὐδαμῶς ἐνέχει οὐδὲ δύναται νὰ ἐνέχη τὴν σημασίαν ἀπαγορευσεως ὡς ἀποκλειομένης δῆθεν ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων, διότι τοιαυτὴ ἀπαγορευσις κανονικὴ δὲν ὑπάρχει, ἀφεώρα δὲ και ἄλλως οὐχὶ εἰς τὸ ἡμερολόγιον κυρίως αὐτὸ καθ' ἑαυτό, ἀλλ' εἰς τὴν περιφρούρησιν τῶν περὶ τοῦ Πάσχα κανονικῶν διατάξεων*». Δὲν ὑπῆρχε λοιπὸν κανονικὸν τι κώλυμα διὰ τὴν διόρθωσιν τοῦ Ἱουλιανοῦ ἡμερολογίου, ἀλλ' ἐπὶ πλεόν παρουσιάσθησαν μετὰ τὸν παγκόσμιον πόλεμον αἱ εἰδικαί ἐκείναι συνθῆκαι και περιστάσεις, ἃς προέβλεπεν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Πρῶτος δὲ ὁ Πατριάρχης Μόσχας Τύχων κατὰ τὸ ἔτος 1917 γραψας πρὸς τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Γερμανὸν ε' ὑπεδείκνυε ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ Ρωσικοῦ Κράτους παραδοχὴ τοῦ νέου ἡμερολογίου καθίστα ἀναπόφευκτον τὴν πρὸς αὐτὸ συμμόρφωσιν τῆς Ἐκκλησίας, διότι ἄλλως ἐκινδύνευεν ὁ ορθόδοξος λαὸς ν' ἀποξενηθῆ τῆς Ἐκκλησίας του¹. Και ἄλλαι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἀπετάθησαν πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον μετὰ τῆς αὐτῆς ὑποδείξεως. Κατὰ τὸ 1918 ἐγένετο λόγος και παρ' ἡμῖν ἐν Ἑλλάδι περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Κράτους παραδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἀλλὰ διευτυπῶτο και ἡ ἀξίωσις ὅπως ταῦτοχρόνως παραδεχθῆ αὐτὸ και ἡ Ἐκκλησία. Ὁ τότε Διευθυντὴς τῆς Ριζαρείου Σχολῆς και Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀρχιμ. Χρυσόστομος Παπαδουλοῦς ἐθεώρησε καθῆκον του ὅπως προ-

1. «Ἐκκλησία» Ε, 1927, σ. 130.

4. «Ἐκκλησία» Γ, 1925, σ. 233 - 36.

φυλάξη τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ ἐσπευσμένης τινὸς ἀποφάσεως, ὅθεν ἐδημοσίευσεν ἐκτενῆ ἱστορικὴν πραγματείαν, ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον ἐν τῇ Ἀνατολῇ».

Ἡ τότε Κυβέρνησις διὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δ. Δίγκα ἐξήτησε παρὰ τῆς Ἐκκλησίας νὰ δεχθῇ ταυτοχρόνως μετὰ τοῦ Κράτους τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον παρεσκευάσει δὲ καὶ σχετικὸν νομοθέτημα. Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ τοιαύτης σκέψεως τῆς Κυβερνήσεως εὐρεθεῖσα, ἐτελήφθη τῆς μελέτης τοῦ ζητήματος. Πρὸς τοῦτο κατὰ Μάρτιον τοῦ 1919 καθηρτίσθη ὑπὸ τῆς Ἱεράς Συνόδου εἰδικὴ Ἐπιτροπὴ ἀπαρτισθεῖσα ὑπὸ τῶν Συνοδικῶν μελῶν Μητροπολιτῶν Δημητριάδος Γερμανοῦ ὡς Πρόεδρου, Ναυπακτίας Ἀμβροσίου καὶ τῶν καθηγητῶν τοῦ Πανεπιστημίου ἀρχιμ. Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου, Δημ. Αἰγινήτου καὶ Ἐμμανουὴλ Ζολώτα. Μετ' ἐπισταμένην ἔρουναν τοῦ ζητήματος ἡ Ἐπιτροπὴ παρεδέχθη τὴν ἐξῆς πρότασιν. μειωψηφίσαντος μόνον τοῦ Ἐμμανουὴλ Ζολώτα, προτείναντος τὴν ἀνάβολὴν πάσης περὶ μεταβολῆς τοῦ ἡμερολογίου σκέψεως «μέχρις οὔτου καθαρισθῇ ὁ πολιτικὸς καὶ ἐκκλησιαστικὸς ἡμῶν ὄρθων», καὶ θεωροῦντος μὲν ὀρθὴν τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου, φοβουμένου ὅμως ὅτι ἡ λατινικὴ προπαγάνδα ἠδύνατο νὰ ἐκμεταλλεθῇ τὸ ἡμερολόγιον παρὰ τοῖς ὀρθοδόξοις ἑλληνικοῖς πληθυσμοῖς τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, «ἡ Ἐπιτροπὴ φρονεῖ ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, μὴ προσκροῦσασα εἰς δογματικὸς καὶ κανονικοὺς λόγους, δύναται νὰ γίνῃ μετὰ συνεννόησιν μετὰ πασῶν τῶν λοιπῶν Ὀρθοδόξων Ἀυτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν, ἰδίως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, εἰς ὃ θὰ ἦτο ἀνάγκη νὰ ἀνατεθῇ ἡ πρωτοβουλία πάσης σχετικῆς ἐνεργείας ὑπὸ τὸν ὄρον οὐχὶ τῆς προσχωρήσεως εἰς τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον, ἀλλὰ τῆς συντάξεως νέου ἡμερολογίου, ἐπιστημονικῶς μὲν ἀκριβεστέρον, ἐστερημένου δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἐλαττωμάτων τῶν δύο ἐν ἰσχύϊ ἡμερολογίων τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ τοῦ Γρηγοριανοῦ». Ἐλέγτο τότε ὅτι ἡ Κοινωνία τῶν Ἐθνῶν ἔμελλε νὰ συν-

τάξῃ τελειότερον τοῦ Ἰουλιανοῦ καὶ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, εἰς τοῦτο δὲ ἀνεφέρετο ἡ Ἐπιτροπὴ, ὑπολαμβάνουσα ὅτι ἐπέκειτο ἡ παρασκευὴ τοιοῦτου ἡμερολογίου. Ἡ ἀνωτέρω πρότασις τῆς Ἐπιτροπῆς ὑπεβλήθη διὰ τοῦ Μητροπολίτου Δημητριάδος εἰς τὴν Ἱεράν Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἥτις ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 20 Μαΐου 1919 οὐ μόνον ἀπεδέχθη αὐτὴν ἀλλὰ καὶ *παμψηφεί* ἀπέφασκε νὰ προστεθῇ εἰς αὐτὴν ὅτι «*ἐὰν ἡ Πολιτεία μὴ ἐπιλέξουσα ταχεῖαν ἀποπεράτωσιν τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ ἡμερολογίου, αἰσθανομένη δὲ ἀξαναούσας τὰς δυσχερείας τὰς σχετικὰς, ἐφ' ὅσον καὶ ὁμορα Κράτη ἐδέχθησαν τὸ Γρηγοριανόν, νομίζει ὅτι δὲν δύναται νὰ παραμείνῃ εἰς τὸ σήμερον ὑφιστάμενον ἡμερολογιακὸν καθεστὼς, εἶναι ἐλευθέρω νὰ δεχθῇ τὸ Γρηγοριανόν, ὡς Ἐθρῶπαικὸν ἡμερολόγιον, τῆς Ἐκκλησίας κρατούσης μέχρι τοῦ νέου ἐπιστημονικοῦ ἡμερολογίου, τὸ Ἰουλιανόν*». Τὴν γνώμην αὐτῆς ταύτην ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ τῆς προτάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τῶν σχετικῶν ὑπομνημάτων διεβίβασεν οὐ μόνον πρὸς τὴν Κυβέρνησιν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ὅπερ ζωηρῶς ἠσχολεῖτο περὶ τοῦ ἡμερολογίου, τῇ ἀξιώσει καὶ παρακλήσει τῶν Ἐκκλησιῶν, ἰδίως τῆς Ρωσικῆς, τῆς Σερβικῆς καὶ τῆς Ρωμουνικῆς, αἵτινες ἐθεώρουν ἐπείγουσαν ἐκκλησιαστικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀνάγκην τὴν διόρθωσιν τοῦ ἡμερολογίου¹.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις δὲν ἀπεδέχθη τὴν γνώμην τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, φρονούσα ὅτι ταυτοχρόνως ἔδει ν' ἀποδεχθῶσι καὶ ἡ Πολιτεία καὶ ἡ Ἐκκλησία τὸ Γρηγοριανὸν ἡμερολόγιον. Ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Δ. Δίγκας, γράφων τῇ 19 Ἰουλίου 1919 πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔλεγε, «τὴν γνώμην ὅτι πολιτικῶς θὰ ἠδύνατο νὰ μεταβληθῇ τὸ ἐν ἰσχύϊ ἡμερολόγιον, εὐρίσκομεν πολλὰ τὰ ἄτοπα περιέχουσαν καὶ ἀποκρουστέαν, φρονούντες ὅτι τὸ

1. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου, Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἐν Ἀθήναις 1933, σ. 10.

Οικουμενικὸν Πατριαρχεῖον θὰ ἰδύνατο δι' ἀνταλλαγῆς τῶν ἀπαιτουμένων γραμμάτων νὰ ἐπιτύχη διορθόδοξον συνεννόησιν ὡς πρὸς τὴν καθιέρωσιν τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου καὶ ἐκκλησιαστικῶς, τοῦλάχιστον μέχρι τῆς καθιερώσεως τοῦ ἀκριβεστερου ἡμερολογίου», ὅθεν ἡ Κυβέρνησις παρεκάλει τὸ Πατριαρχεῖον ὅπως προέλθῃ εἰς τοιαύτας καταλλήλους ἐνεργείας «πρὸς ταχὺν τοῦ ἀνω ζητήματος διακανονισμόν».

Ἄλλὰ πρὸ τούτου ἤδη ἀπὸ τῆς 10 Ἰανουαρίου 1919 ἡ περὶ τὸν Οἰκουμενικὸν Πατριάρχην Ἱερά Σύνοδος, προτάσει τοῦ τότε Σεβ. Βιζύης νῦν Μαρωνεῖας Μητροπολίτου Ἀνθίμου εἶχε καταρτίσει Ἐπιτροπὴν, ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ, ἥτις τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1920 ὑποβαλοῦσα τὴν ἐκθεσιν αὐτῆς ὑπέδειξεν ὅτι ἐπιβάλλεται ὀριστικὴ ἡμερολογιακὴ μεταβολή. Αὕτη δὲν προσκορῶν εἰς δόγμα καὶ κανόνας καὶ ἥτις δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἢ διὰ τῆς ἐξευρέσεως τελειότερου ἡμερολογίου ἢ διὰ τῆς ἀποδοχῆς τοῦ τελειότερου ἐκ τῶν ὑπαρχόντων. Ἄλλὰ πρὸ τούτου ἐπιβάλλεται καὶ προσωρινὴ μεταβολή, εἴτε δι' ἀπλῆς καὶ ἀμέσου παραδοχῆς τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, εἴτε διὰ τῆς διαρρυθμίσεως τοῦ ἐν χρήσει Ἰουλιανοῦ, δι' αὐξήσεως τῆς μηνολογίας αὐτοῦ κατὰ 13 ἡμέρας, δι' ἐξευρέσεως τρόπου αἰροντος τὴν διαφοράν τῶν ἡμερῶν τούτων καὶ ἀπ' ἐτέρου διὰ καθορισμοῦ τοῦ Πάσχα, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐπακτῶν, καταλλήλως διορθουμένων, εἴτε ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀστρονομικῶν πινάκων καὶ δὴ κατὰ τὸν χρόνον τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις τοῦ 1922, ἀποφασίσασα ὀριστικῶς τὴν παραδοχὴν εἰς τὸ Κράτος τοῦ Γρηγοριανοῦ ἡμερολογίου, ἐξίτηε ὅπως ἐπιβάλῃ τοῦτο διὰ νόμου καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. ἐν ἀνωμαλίᾳ τότε διατελοῦσαν. Εἰς τὴν καταρτισθεῖσαν Ἐπιτροπὴν, διὰ τὴν μελέτην τοῦ ζητήματος, μόνον κληρικὸν μέλος ἦτο ὁ ἀρχιμανδριτῆς Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὅστις ἐθεώρησε καθήκον του ν' ἀντιστῇ κατὰ τῆς ἀνωτέρου σκέψεως τῆς Κυβερνήσεως, ὑποδείξας ὅτι δὲν δύναται ἡ Πολιτεία ν' ἀναγκάσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ὅπως δεχθῇ τὴν μεταβολὴν τοῦ ἡμερολογίου ἂν δὲ ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀπεδέχτο τὴν μεταβολὴν καὶ ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν καὶ δὴ τοῦ

Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, θὰ ἐκινδύνευε νὰ θεωρηθῇ «σχισματικὴ». Ἀκριβῶς, ἀρπιάσαντες τινες τὴν τελευταίαν ταύτην λέξιν, ἥτις ἐτέθη καὶ ἐν τῇ Ἐκθέσει τῆς εἰρημένης Ἐπιτροπῆς, ἐπαναλαμβάνουσι κατὰ κόρον ὅτι ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, ὡς Ἀρχιμανδριτῆς, ἐφρόνει ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου αὕτη καθ' ἑαυτὴν ἀποτελεῖ *σχίσμα!* ἢ ὅτι ἡ γενομένη μεταβολὴ εἶναι σχίσμα, διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος μόνος ἄνευ οἰαοδήποτε συνεννοήσεως μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν προέβη δι' ἀπλῆς Ἐγκυκλίου εἰς τὴν μεταβολὴν τοῦ ἡμερολογίου! Ἡ ἔσλος κατηγορία αὕτη ἐπαναλαμβάνεται μετ' ἐγκληματικῆς ἐπιμονῆς πρὸς ἐκφαντισμὸν τοῦ ὄχλου. Ἄλλ' ὁ Ἀρχιμανδριτῆς Χρυσόστομος, τὸ γνήσιον ἐκπροσωπὸν ἐκκλησιαστικὸν πνεῦμα, ἀντέστη εἰς ἀθάλατον Κυβερνητικὴν πρᾶξιν, ἥτις ἰδύνατο νὰ προσβάλῃ τὸ κῦρος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ ἐκθέσῃ αὕτην ἐναντι τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν. Δὲν ἐφρόνει ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος θὰ ἐκινδύνευε νὰ θεωρηθῇ «σχισματικὴ», ἀπλῶς καὶ μόνον διότι θὰ παρεδέχετο μεταβολὴν τοῦ ἡμερολογίου, ἀλλὰ ἂν θὰ ἐπράτε τοῦτο ἐξ ἐπιταγῆς τῆς Πολιτείας καὶ ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν.

Αἱ ἀντιρρήσεις αὐτοῦ ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὡς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς συνοδευσάσης τὸ σχετικὸν Νομοθετικὸν Β. Διάταγμα τῆς 18 Ἰανουαρίου 1923 Εἰσηγητικῆς Ἐκθέσεως¹. Ἐν αὐτῇ λέγεται ὅτι δὲν δύναται ἄνευ προηγουμένης συνεννοήσεως μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν μία ἐπὶ μέρος Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία «ν' ἀποδεχθῇ νέον ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον χωρὶς καὶ λογιθῇ σχισματικὴ ἀέναντι τῶν ἄλλων». ὅθεν πρέπον ἐκρίθη «νὰ διατηρηθῇ *προσωρινῶς* ἐν ἰσχύϊ ὡς ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον τὸ Ἰουλιανόν, καθ' ὅσον δηλ. ἀφορᾷ καὶ τὰς θρησκευτικὰς ἐορτὰς καὶ τὰ τῆς Ἐκκλησίας ἐν γένει, μέχρις οὗ συνεννοηθῶσι καὶ συναινέσωσιν εἰς τὴν μεταβολὴν αὐτοῦ πᾶσαι αἱ Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι» νὰ γίνῃ δὲ δεκτὸν τὸ Γρηγοριανὸν «ὡς πρὸς τὰς πολιτικὰς σχέ-

1. «Ἐφημερὶς τῆς Κυβερνήσεως» τῆς 25 Ἰανουαρίου 1923, τεῦχος Α', ἀριθμ. φύλλου 24.

σεις και πράξεις». Περαιτέρω λέγεται «Πρὸς τοῦτοις θεωροῦμεν πρέπον ὅπως ἀνακοινουμένης ἀρμοδίως καὶ ἐγκαίρως τῆς μεταβολῆς ταύτης τοῦ πολιτικοῦ ἡμῶν ἡμερολογίου παρακληθῆ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον Κων/πόλεως, ὅπως ἀναλάβῃ τὴν πρωτοβουλίαν τῆς συνεννοήσεως, μετὰ τῶν λοιπῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν πρὸς ὅσον ἔνεστι ταχύτεραν μεταρρυθμίσι καὶ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου». Ταῦτα ἐπαναλαμβάνονται καὶ ἐν τῷ 8ῳ ἄρθρῳ τοῦ Ν. Διατάγματος.

Οἱ δεινοὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κατήγοροι, χωρὶς φόβον Θεοῦ, παραλαμβάνουσι ἐκ τῶν ἀνωτέρω μόνον τὰ περὶ «σχίσματος», διὰ νὰ παραστήσωσι αὐτὸν φρονούντα ὅτι αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ «σχίσμα», παρατρέχουσι δὲ τὰ περαιτέρω, δι' ὧν σαφέστατα δηλοῦνται ὑπὸ ποίαν ἔννοιαν καὶ πρὸς ποίον σκοπὸν ταῦτα ἐλέχθησαν. Κατὰ τοὺς κατηγόρους ἡ Ἐπιτροπὴ, ἥς μέλος ὑπῆρξε καὶ ὁ τότε Ἀρχιμανδρίτης Χρυσόστομος ἀπεφάνθη ὅτι ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου ἀποτελεῖ «σχίσμα» ἐπομένως ἀπέκρουσε πᾶσαν ἰδέαν τοιαύτης μεταβολῆς. Ἄλλ' ἐκ τῶν ἀνωτέρω ἀποδεικνύεται τρανώτατα ὅτι ἡ Ἐπιτροπὴ εἰσηγεῖτο ὅπως ἡ μεταβολὴ τοῦ «ἐκκλησιαστικοῦ ἡμερολογίου» γίνῃ μὲν ὅσον ἔνεστι ταχύτερον ἄλλ' ἐκ πρωτοβουλίας τῆς Ἐκκλησίας οὐχὶ δὲ τῆς Πολιτείας, διὰ τοῦτο αἱ θρησκευτικαὶ καὶ αἱ μετ' αὐτῶν συνδεόμεναι ἔθνικαὶ ἑορταὶ θὰ ἐτελοῦντο κατὰ τὸ «ἐκκλησιαστικὸν ἡμερολόγιον». Δηλαδή ἡ ἔθνικὴ ἑορτὴ ἔπρεπε, συμφώνως πρὸς τὸ ἐκδοθὲν νομοθετικὸν Διάταγμα, νὰ ἑορτάζηται ὄχι τὴν 25 Μαρτίου ἀλλὰ τὴν 7 Ἀπριλίου.

Καὶ ἤρχισεν μὲν ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου «πολιτικοῦ», ὀνομασθέντος, ἡμερολογίου ἀπὸ τῆς 10 Μαρτίου 1923, ἀλλ' εὐθὺς ἀμέσως ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ὑπάρχουν δύο ἡμερολόγια εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἡ Κυβέρνησις ἠναγκάσθη νὰ παραβῆ τὸ νομοθετικὸν Διάταγμα καὶ διέταξε τὸν ἑορτασμὸν τῆς Ἐθνικῆς ἑορτῆς τὴν 25 Μαρτίου, ἡ δὲ ἑορτὴ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἐφορτάσθη τὴν 7 Ἀπριλίου. Ἐκ τοῦ χωρισμοῦ τῆς ἑορτῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ ἀπὸ τῆς Ἐθνικῆς ἑορτῆς τῆς 25 Μαρτίου προ-

ἤλθε γενικὴ ἀναστάσις καὶ εἰς τὴν Πρωτεύουσάν καὶ εἰς τὰς Ἐπαρχίας, ἐγένετο δὲ ἄδικος ἐπίθεσις κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, διότι δὲν ἐδέχθη νὰ γίνῃ ταυτόχρονα καὶ εἰς αὐτὴν ἡ μεταβολὴ τοῦ ἡμερολογίου. Ὁ νέος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν, εὐρὼν τεθεμενὸν ἤδη τὸ ζήτημα, διὲ ἐξελέγη (Μάρτιος 1923) ἐθεώρησε σκόπιμον νὰ μὴ λάβῃ ἀπόφασιν μετὰ τῆς ὀλιγομελοῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀλλὰ νὰ φέρῃ τὸ ζήτημα ἐνώπιον ὁλοκλήρου τῆς Ἱεραρχίας καὶ νὰ προτείνῃ εἰς αὐτὴν τὴν συνεννόησιν μετὰ τῶν λοιπῶν Ἐκκλησιῶν, πολλῶ μᾶλλον ὅτι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, ἔχον ὑπ' ὄψιν τὰς αἰτήσεις τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Ρωσίας, Ρουμανίας καὶ Σερβίας ἀπεφάσισε νὰ συγκαλέσῃ τὸ Πανορθόδοξον συνέδριον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. Διὰ Β. Διατάγματος τῆς 31 Μαρτίου 1923 συνήλθε ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τὴν 19 Ἀπριλίου, ὑπῆρξε δὲ ἀπολύτως ὁμόφωνος ἡ ἀπόφασις αὐτῆς περὶ διορθώσεως τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου. Ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ Ἱεράρχαι συνωμολόγησαν τὴν ἀνάγκην τῆς διορθώσεως ταύτης, τινὲς μάλιστα ἐξέφρασαν τὴν γνώμην ὅτι ἔπρεπε νὰ εἶχε γίνῃ ταυτόχρονος καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὴν Πολιτείαν ἡ μεταβολὴ. Ἐπειδὴ δὲ συνεκαλεῖτο τὸ ἐν ΚΠόλει Συνέδριον ἀπεφάσισεν ἡ Ἱεραρχία ν' ἀντιπροσωπευθῆ εἰς αὐτὸ καὶ νὰ ἀποδεχθῇ τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενησομένην διορθώσιν τοῦ ἡμερολογίου καὶ Πασχαλίου. Ὅθεν ἡ Ἱεραρχία ἔλαβεν ὁμοφώνως τὴν ἐξῆς ἀπόφασιν ἐν τῇ συνεδρίᾳ τῆς 18 Ἀπριλίου 1923: «Εἰς τὸ Ἰουλιανὸν ἡμερολόγιον προστίθενται δεκατρεῖς ἡμέραι, χωρὶς νὰ μεταβληθῇ ἀπολύτως τὸ Πασχάλιον καὶ ἑορτολόγιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἐὰν ὅμως συμβῆ, ὥστε τὸ ἐν ΚΠόλει συγκληθροῦμενον ἐν σχέσει πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο Πανορθόδοξον Συνέδριον νὰ λάβῃ ἀπόφασιν περὶ ἄλλοιᾶς λύσεως διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα, συμφώνου ὅμως πάντως πρὸς τὴν σχετικὴν ἀπόφασιν τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ τὴν παράδοσιν καὶ τοὺς κανόνας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἀποδέχεται αὐτὴν, ἐὰν δὲ συμβῆ δι' οἰονδηῶτες λόγους νὰ μεταωθῆ ἡ σύγκλησις τοῦ Πανορθοδόξου τούτου Συνεδρίου

Ο ΑΓΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Ο ΣΙΝΑΪΤΗΣ *

ΤΟΝ ΤΡΙΤΟ λόγο συνάπτεται ένας μικρότερος λόγος «περί ενυπνίων», πού συνοδεύουν τους άρχαίους. Ο άγιος Πατήρ, γνωρίζων από την μακρά του

πειρά εν άγίω Πνεύματι

τις «μεθοδεΐες του διαβόλου», έκθέτει συνοπτικά τόν πόλεμο, πού ύφίστανται οί «είσαγωγικοί» από τὰ πνεύματα της πονηρίας διά τών όνειρων. Άφοϋ όρίζει, ότι όνειρο είναι κίνηση του νοϋ ος άκίνησία οσάματος, έξηγει γιατί άναγκάστηκε να γράφει για τὰ όνειρα πού πολιορκούν τους άρχαίους.

Με την πυκνότητα της σκέψης και τὸ άποφθεγματικό του ύφος ο θεός Ιωάννης, παρουσιάζει τις άπάτες τών δαιμόνων, τις περιορισμένες δυνατότητες πού έχουν και άποκαλύπτει τόν χαρακτήρα τών δαιμονικών και τών από τόν Θεόν όνειρων, όσο και τών από τις άλλουώσεις της φύσης.

Στη συνέχεια ο άρχιεπίσκοπος της Κλίμακος, άναπτύσσει την φύση της ύπακοής, την άναγκαιότητά της, τις διακρίσεις της γνησίας από την νόθον ύπακοή, τις προϋποθέσεις, τους κινδύνους από την έέργεια του προσωπικού θελήματος, την ωφελιμότητα της ύπακοής, την άναγωγή της ος πνευματικές και θεολογικές σφαιρες, την συνάρτησή της με θεμελιώδεις προϋποθέσεις σωτηρίας και την κατοχύρωσή της Βιβλικώς.

Ο «περί της μακαρίας και άκηράτου ύπακοής» λόγος, είναι ο πλέον έκτεταμένος άπ' όλους της Κλίμακος, όπου ο διδάσκαλος τών μοναχών έκένωσεν όλες τις έμπειρίες του ος όλη την κλίμακα τών παθών, τών άρετών, τών έκτροπών, τών άποτυχιών, της νίκης της ψυχής διά της ταπεινώσεως και τὰ ένεργήματα του άγίου Πνεύματος επί της ταπεινόφρονος ζωής.

Όπως ο' όλους τους λόγους του, ο έμπειρος παιδαγωγός, άποδεικνύεται, όχι άπλως άνατόμος της ψυχής φωτισμένος από τις άκτιστες έέργειες του Θεού έπάνω στην άγιασμένη καρδιά του, αλλά κυριολεκτικά μυστικός θεωρός του βάθους, έρευνητής καταπληκτικός, μύστης της φύσεως της ψυχής, τών παθών και τών άρετών της, όλων τών άλλουώσεών της ος άμφότερες τις περιοχές της, ώστε να θυμάται άμέσως κανείς τόν λόγον του θείου Παύλου: «τό γάρ Πνεύμα πάντα έρευνη, και τὰ βάθη του Θεού» (Α' Κορ., β', 10). Γιατί αυτή η λεπτότατη άνατομία της άνθρωπίνης ψυχής, είναι άδύνατο να γίνει χωρίς άγιον Πνεύμα.

Για να γίνει δε έπαγωγός η διδασκαλία του, άφοϋ άπευθύνεται όχι ος φιλοσόφους του νοϋ, στόν ύπ' όψη λόγο του, ο μέγας άσκητής, χρησιμοποιεί πρὸς βεβαίωση, πολλά παραδείγματα από την μοναχική ζωή. Έτσι, με βιβλικές παραπομπές, με άναφορές στος πρὸ αϋτου άσκητικούς Πατέρες, με τις προσωπικές του έμπειρίες, τὰ πειστικότερα παραδείγματα και τὸ χαριτωμένο ύφος του, δημιουργεί συγκλονιστικές έντυπώσεις με τόν μεγάλον αϋτόν λόγο του, ένα λόγο δυναμικό, πού συνεπάγεται την διόδευση, για την όποία μιλάει ο Προφήτης Δαβίδ: «Διά τους λόγους τών χειλέων σου έγὼ έφύλαξα όδοϋς σκληράς». Γι' αυτό και τελειώνει τόν λόγον του για την άκήρατη ύπακοή με την έκφραστική προτροπή. «Στήτε, στήτε, και πάλιν έρω στήτε τρέχοντες, άδελφοί άθληταί...».

Άκολουθών ο άγιος Ιωάννης την άσκητική και πνευματική τάξη, ύστερα από την ύπακοή έκθέτει την διδασκαλία του περι μετανόιας. Άφοϋ όνει μια σειρά από όρισμούς για την σημάσια της μετανόιας στις έσχάτες συνέπειές της, στη συνέχεια καλεϊ τους άμαρτήσαντες — μεταξύ τών όποιών συγκαταλέγει και τόν έαυτόν του — για να διηγηθεί όσα είδε και άκουσε «έν τη τών μετανουσόντων μονή».

Πρόκειται για ένα ξεχωριστό χώρο της κυ-

Συνέχεια εκ του τεύχους 45 - 46 τών Α.Δ.

ρίως Μονῆς τοῦ Σινᾶ, ὅπου μοναχοί, ἁμαρτήσαντες κατὰ διαφόρους τρόπους, περνοῦν μὲ ἀφόρητη γιὰ μᾶς σκληραγωγία καὶ μὲ τέτοια θλίψη καὶ αὐτοκατάγνωση, ὥστε μπορεῖ νὰ σκανδαλισθοῦν καὶ μοναχοὶ ἀκόμα ἄγευστοι τῆς γλυκύτητος τοῦ πένθους καὶ τῆς ἐσχάτης μορφῆς μετανοίας.

Πραγματικά, οἱ ἐκεῖ μετανοοῦντες, μὲ τὰ λόγια τους τὰ κατανοητικὰ καὶ τὲς πράξεις τους τὲς ὀδυνηρές, ποῦ ἐγγιζοῦν τὰ ὅρια τοῦ ἀπθάνου ἢ τῆς ὑπερβολῆς ἢ τῆς ἐκτροπῆς ἀπὸ τὸν κῆρο τῆς ὑγιοῦς μετανοίας, δημιουργοῦν ἐρωτήματα σ' ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὰ κριτήρια δὲν μετέχουν τῆς αἰσθήσεως τῆς πραγματικῆς μετανοίας.

Ἄλλὰ ὁ ἅγιος Πατὴρ καὶ δέκα τρεῖς ὀλόκληροὶ αἰῶνες, ἔχουν ἐπιδοκιμάσει τὲς περιγραφόμενες καταστάσεις μετανοίας καὶ τὲς ἔχουν ἐντάξει στὸ ἦθος τῶν πεπτωκότων τέκνων τῆς Ἐκκλησίας, ὅσον καὶ ἂν δὲν τὲς ἐνοοῦν οἱ ράθυμοι καὶ οἱ φιλήδονοι καὶ οἱ φρονοῦντες μὴ ὀρθὰ περὶ πνευματικῆς ζωῆς. Πρέπει νὰ ζήσει κανεὶς μὲ αἴσθησι ψυχῆς μὴ ὑψηλὴ κατάστασι ἀρετῆς καὶ πνευματικῶν ἐνεργειῶν καὶ ὕστερα, μὲ μιὰ θανάσιμῃ ἢ ἡμιθανάσιμῃ ἁμαρτία, νὰ τὰ χάσει ὅλα, γιὰ νὰ καταλάβει τὴν ὀδύνη, τὸ πένθος καὶ τὲς ἀξιοθρήνητες πράξεις τῆς μετανοίας — χωρὶς ἀπόγνωσι — τῶν «ὑπευθύνων ἐκείνων ἀνευθύνων». Ἄλλοιῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ἐκτιμηθεῖ ὁ τρόπος τῆς θαθεῖας μετανοίας τῶν «ἀγίων ἐκείνων καταδικῶν», ὅπως τοὺς ὀνομάζει ὁ θεοφόρος Ἰωάννης ὁ Σιναΐτης καὶ τοὺς προβάλλει ὡς ὑπόδειγμα γνησίας καὶ τελείας μετανοίας.

Μετὰ τὸν συγκλονιστικὸν λόγον περὶ μετανοίας, ὁ θεῖος Πατὴρ, ἀνοίγει τὸ θέμα τῆς μνήμης τοῦ θανάτου.

Μὲ τὸν γνωστὸν τρόπον του, ὁ μύστις τῆς μνήμης τοῦ θανάτου, δίνει σὲ εἴκοσι ἕξι συνοπτικὰ κεφάλαια τὸ ὅλο πρόβλημα μὲ ὀρισμούς, σὲ διάφορες φάσεις, στὲς χαρακτηριστικὰς ἐνέργειες, τὴν σχέση τῆς μνήμης τοῦ θανάτου πρὸς τὲς διάφορες καταστάσεις τῆς ψυχῆς, τὲς ἀλλοιώσεις πρὸς τὴν ἀγιότητα, ποῦ προκαλεῖ ἡ μνήμη τοῦ θανάτου, γιὰ νὰ καταλήξει: «Ὅπως οἱ πατέρες ὀρίζουν τὴν τελείαν ἀγάπην ἀπύπτω, ἔτσι κι' ἐγὼ θεωρῶ τὴν μνήμη τοῦ θανάτου μὲ αἴσθησι ψυχῆς ἀνώτερη ἀπὸ τὸν φόβον».

«Ὅσο κι' ἂν στὲς φιλήδονες ψυχὰς ἡ μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι ἀπόβλητη, γιὰτι προκα-

λεῖ ἀντιφιλήδονες ἐνέργειες, ὅμως εἶναι τόσο ἀπαραίτητη γιὰ τὴν πνευματικὴν οἰκοδομήν, ὥστε νὰ λέγει ὁ ἀπλανὴς διδάσκαλός μας, ὅτι «εἶναι ἀδύνατο νὰ περάσει κανεὶς τὴν ἡμέρα του ὅπως θέλει ὁ Θεός, ἐὰν δὲν τὴν θεωρεῖ ὡς τὴν τελευταία τῆς ζωῆς του. Καὶ εἶναι ἐκπληκτικόν, τὸ πῶς καὶ κλασσικοὶ φιλόσοφοι (Πλάτων) ὤρισαν, ὅτι ἀληθινὴ φιλοσοφία εἶναι μελέτη θανάτου».

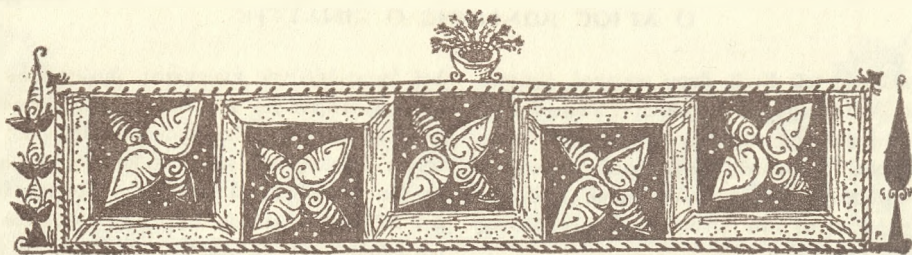
Συναρτίση πρὸς τὴν μνήμη τοῦ θανάτου εἶναι καὶ τὸ χαροποῖν πένθος, περὶ τοῦ ὁποῦο πραγματεῦεται σὲ ἑβδομήντα τρία μικρὰ κεφάλαια ὁ ἅγιος Ἰωάννης στὸν ἑβδομὸν λόγο του. Πάλιν ἀρχίζει μὲ ὀρισμούς. Καθορίζει τί εἶναι τὸ πένθος, τί εἶναι ἡ κατάνυξι, τί ἡ ἐξομολόγησι καὶ τί ἡ μετάνοια καὶ ποιά ἐνέργεια ἔχει τὸ καθένα.

Στὰ ἑβδομήντα τρία κεφάλαια ἀναπτύσσεται μὲ ἀκρίβεια ἢ προσωπικὴ ἐμπειρία τοῦ ἁγίου Πατρὸς μέσα στὴν κλίμακα τῆς βιώσεως τοῦ πένθους, ποῦ κατὰ ἔνα ἀντινομικὸν τρόπον προκαλεῖ χαρὰ στὴν ψυχὴ, γι' αὐτὸ καὶ χαροποῖ ἢ χαρμολύπη. Θὰ ἐπαναλάβουμε καὶ ἐδῶ, ὅτι ἂν κανεὶς δὲν ἔχει ἀνάλογες ἐμπειρίες, εἶναι ἀδύνατο νὰ κατανοήσῃ τὰ κατανοούμενα μόνον μὲ τὴν προσωπικὴν γεύσιν καὶ πείρα. Ἄν δὲν ὑπάρχει πείρα στὸν ἀναγνώστη, εἶναι ἀπαραίτητη ἡ πίστις γιὰ τὴν ἀλήθεια τῶν διδασκομένων, γιὰ νὰ προσεγγίσει κανεὶς αὐτὰ τὰ ἔνσαρκα κείμενα. Ἄλλὰ τὸ ἄριστον εἶναι νὰ ἀρχίσῃ κανεὶς νὰ ἐφαρμόζῃ τὲς ὑποδείξεις τοῦ διδασκάλου, γιὰ νὰ φθάσει σταδιακὰ στὴν ἑσώτερικὴ κοινωνία τοῦ πνεύματος τῶν κεφαλαίων.

Τὸ ἐκπληκτικὸν ἐκ πρώτης ὄψεως στὴν διδασκαλία περὶ πένθους, εἶναι τὸ ἀντινομικὸν στοιχεῖο τῆς καρδῆς, ποῦ γεννιέται στὴν ψυχὴ ἀκριβῶς ἀπὸ τὴν βίωσιν τοῦ πένθους σὲ ὅλες τὲς παραλλαγὰς του. Αὐτὸ τὸ εὐρίσκει κανεὶς σὲ ὄλους τοὺς ἁγίους Πατέρας, ἀφοῦ οἱ πνευματικὰς ἐμπειρίας, δηλαδὴ ἡ ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ζωὴ, ἀποτελεῖ τὴν μέσα στὴν Ἐκκλησίᾳ πνευματικὴν παράδοσιν.

Τόσον ἐξάιρει τὴν σημασίαν τοῦ πένθους γιὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ψυχῆς, ὁ ἅγιος Σιναΐτης, ὥστε νὰ τελειώνει τὸν λόγον του μὲ τὴν ἀπόφανσιν: «Δὲν θὰ μᾶς ζητηθεῖ λόγος, κατὰ τὴν Κρίσιν, γιὰτι δὲν κάναμε θαύματα, οὔτε γιὰτι δὲν θεολογήσαμε, οὔτε γιὰτι δὲν γίναμε θεωρητικοί· ἀλλὰ ὅπως ὅποτε θὰ δώσουμε λόγον στὸν Θεόν γιὰτι δὲν πενθούσαμε συνεχῶς».

(Συνεχίζεται)

ΘΕΜΑΤΑ ΠΑΙΔΕΙΑΣ *

ΠΡΟΕΙΣΑΓΩΓΙΚΟ

ἰὸ μικρὸ αὐτὸ δοκίμιο θὰ ἤθελα νὰ ἐξετάσω δυὸ γενικὰ ζητήματα παιδείας ποὺ προβλήθηκαν τώρα τελευταίᾳ στὴν πνευματικὴ ζωὴ τῆς χώρας μας μετὰ τὸν «Παπουλάκο» τοῦ Κωστῆ Μπασιᾶ. Γιὰ τὸ βιβλίον αὐτὸ εἶχα ἀρχίσει

* Τὸ θέμα τῆς Παιδείας τοῦ Ἔθνους εἶναι σήμερα τὸ πιὸ κρίσιμο. Ἀπὸ αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἡ ἐπιβίωσὴ του σὰν παραδοσιακοῦ Ἔθνους μετὰ τόσο λαμπρὴ Ἱστορία, ποὺ μέσα της κλείνει τὸν θησαυρὸ τῆς Ὁρθοδοξίας.

Αὐτὸ ἀκριβῶς κατενόησε ὁ μακαρίτης φίλος μου καὶ φίλος τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ὁ φιλόλογος Βασίλειος Λαούρδας καί, ὅταν ἀκόμα βρισκότανε στὴν Ἀμερική, ἔγραψε ἕνα σπουδαῖο σκόλιο τὸ 1953 στὸ βιβλίον τοῦ μακαρίτη φίλου μας Κωστῆ Μπασιᾶ «Ὁ Παπουλάκος».

Μετὰ τὸ σκόλιο αὐτό, ὁ σπουδαῖος καὶ μετὰ ὀρθόδοξη αἴσθησι φιλόλογος, ἐπεκτείνεται στὰ θέματα τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας, γι' αὐτὸ καὶ ἔχει τὸν τίτλον «Θέματα Παιδείας».

Οἱ «Ἀθ. Διάλ.», σὰν μνημόσυνο τοῦ μακαρίτη, γιὰ νὰ συμβάλουν στὴ συνειδητοποίησι τοῦ κινδύνου ἐκ τῆς ἤδη ἀκολουθουμένης ἐκτροπῆς ἀπὸ τὴς ἑλληνορθόδοξες προϋποθέσεις τῆς Παιδείας μας, καὶ μετὰ τὴν ἐλπίδα στροφῆς στὴς πηγές μας, δημοσιεύουν τὸ θαυμάσιον αὐτὸν κείμενον, ποὺ γράφηκε σὲ μιὰ περίοδον ποὺ στὴν Ἑλλάδα τὰ ἀντορθόδοξα ρεύματα εὐρίσκοντο στὴν ἑξαρσὴ τους καὶ σήμερα ἀποδίδουν τοὺς καρποὺς τῆς ὀλέθριας γιὰ τὸ Ἔθνος δράσεώς τους.

νὰ γράψω μιὰ φιλολογικὴ κριτικὴ, στὸ τέλος ὅμως νόμισα ὅτι θὰ ἦταν καλύτερον νὰ ξεχωρίσω τὰ θέματα ποὺ μετὰ ἐνδιαφέρουν εἰδικώτερα καὶ νὰ τὰ συζητήσω ὡς πρὸς τὴς συνέπειες ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ ἔχουν γιὰ τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους. Ὁ χωρισμὸς αὐτὸς ἀνάμεσα στὴς ιδέες καὶ στὴν καλλιτεχνικὴ μορφή δὲν εἶναι βέβαια συνηθισμένος, καὶ μάλιστα στὴν χώρα μας, ὅπου λογοτέχνημα εἶναι τὴς πιὸ πολλὰς φορὰς ἕνα ἔργον ποὺ δὲν λέει τίποτε, ἀλλὰ ποὺ εἶναι γραμμένον «ῥαίᾳ». Ἀπὸ τὴν ἀποψη τούτη, ξαναδιαβάζοντας τώρα τὴς σελίδες ποὺ ἀκολουθοῦν, δὲν θὰ εἶχα δυσκολία νὰ παραδεχθῶ ὅτι ἀδίκησα τὸν «Παπουλάκο» ἀπομονώνοντας μερικὰς ιδέες του καὶ μιλώντας μονάχα γι' αὐτές. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ πρόθεσί μου δὲν εἶναι νὰ γράψω φιλολογικὴ κριτικὴ, ἀλλὰ νὰ συζητήσω δυὸ ζητήματα ποὺ μετὰ ἐνδιαφέρουν καὶ ποὺ τὰ γνωρίζω, δὲν νομίζω ὅτι θὰ μπορούσε νὰ γίνῃ διαφορητικά.

Τὰ δυὸ αὐτὰ ζητήματα εἶναι ἡ σχέση τῆς παιδείας μας μετὰ τὴς ἐθνικῆς μας παραδόσεις καὶ ἡ σχέση τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας μετὰ τὴν παιδείαν μας. Τὰ τελευταῖα τούτα χρόνια καὶ τὰ δυὸ αὐτὰ ζητήματα ἐθίγησαν ἀπὸ δυὸ τοῦλάχιστον ὀμάδες, ἀπὸ τὸν κύκλον ποὺ ἐκδίδει τὰ περιοδικὰ «Ἀκτίνες» καὶ «Ζωὴ» καὶ ἀπὸ τοὺς φίλους καὶ τὸν πνευματικὸν δημιουργὸν τοῦ περιοδικοῦ «Κιβωτός». Νομίζω ὅμως ὅτι δὲν θὰ ἀδικοῦσα οὔτε τὴς «Ἀκτίνες», οὔτε τὴν «Κιβωτόν», ἀν ἔλεγα ὅτι ὁ «Παπουλάκος» συνέθεσε καὶ παρουσίασε κατὰ τρόπον δραματικόν ὅτι καὶ στὰ δυὸ αὐτὰ περιο-

δικά προβάλλεται ως πειστική επιχειρηματολογία ή ως έκφραση πίστωσης. Και η δραματικότητα τούτη, περισσότερο από έργο φαντασίας, βρίσκεται στην ανασύνθεση μιάς από τις σελίδες της εθνικής μας ιστορίας. Όπως σε όλα τα έργα του είδους αυτού, από τα αρχαία χρόνια έως σήμερα, ο αναγνώστης ούτε μπορεί, ούτε και χρειάζεται να αποχωρίση την ιστορική αλήθεια από τη δημιουργική φαντασία. Έκείνο που μένει και εκείνο που έχει άξια είναι ότι με την ανασύνθεση αυτή, άλλοτε στηριγμένη σε ιστορικές μαρτυρίες και άλλοτε — τις περισσότερες φορές — σε κατανόηση του νοήματος της ζωής του Παπουλάκου και των προβλημάτων της χώρας μας, παρουσιάζεται μπροστά μας ώραία ευκαιρία να στοχαστούμε την παιδεία του έθνους. Η ζωή του ήρωα υπήρξε δραματική — με πολεμικές, με δίκες, με έξοριες, με φυλακίσεις και, ακόμη περισσότερο, πονεμένη, με δοκιμασίες, απογοητεύσεις και, όπως είναι πάντοτε ανάγκη, με και ο ήρωας είναι ανθρώπινη ύπαρξη, με λάθη. Ο καλλιτέχνης βιογράφος του είναι μαχητικός — και στις επικρίσεις του και στη διακήρυξη της πίστης του. Η δουλειά ή δική μας και όλων εκείνων που είναι ευγνώμονες στον Κωστή Μπασιτᾶ για τὸ ἀποκαλυπτικὸ αὐτὸ βιβλίο εἶναι νὰ στοχαστοῦμε γαλήνια τί ἐσήμανε και τί μπορεῖ νὰ σημαῖνη γιὰ τὸ μέλλον ἢ δραματικὴ περιπέτεια τοῦ Παπουλάκου, πὸν μοῖρα καλὴ τὸν ξαναφέρνει τώρα μπροστὰ στὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας.

Ἀπὸ τὸ ἴδιο θέμα τοῦ μικροῦ τούτου δοκίμου κατ' ἀνάγκη ἀποκλείστηκε, μαζὶ με ὅσα ἔπρεπε νὰ εἰπωθοῦν γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ ἄξια του, καὶ ὁ λόγος γιὰ τὴ βασικὴ θέση τοῦ ἔργου, πὸν εἶναι ὁμολογία πίστης στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Δὲν ἐπέμεινα στὴν ἰδιαίτερη ἀνάπτυξη καὶ στὴν ἐκτίμηση τῆς θέσης αὐτῆς, γιὰτὶ δὲν ἐνόμισα ὅτι τοῦτο ἦταν ἀναγκαῖο. Μέσα στὰ λογῆς λογῆς μινύματα πὸν δίνονται, ἀπὸ νεοελληνικὰ λογοτεχνήματα, καὶ πὸν ἀπλώνονται ἀπὸ τὴ βιολογία ἕως τὴν κοινωνιολογία καὶ τὴν ἱστορία, εἶναι βέβαια παρήγορο νὰ συναντηῖ κανεῖς ἕνα βιβλίο πὸν

κλείνει μέσα τοῦ μινύματα ἐλπίδας, πίστης καὶ σωτηρίας. Γιὰ τὴ βασικὴ τούτη θέση τοῦ ἔργου δὲν χρειάζεται νὰ πῆ κανεῖς περισσότερα ἀπὸ ὅσα κλείνει μέσα τῆς ἢ θερμὴ ἀναγνώριση τῆς ὑπεροχῆς τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ μινύματος μπροστὰ σε ὅ,τι ἄλλο φέρνουνε στὸν ἀναγνώστη τὰ πὸν πολλὰ λογοτεχνήματα στὴ Νέα Ἑλλάδα.

* * *

Ἡ τραγικὴ οὐσία τῆς ζωῆς τοῦ Παπουλάκου, ὅπως ἀνασυντίθεται ἀπὸ τὸν Κ. Μπασιτᾶ, βρίσκεται στὴν ἀντινομία ἀνάμεσα σε μιά θρησκευομένη λαϊκὴ ψυχὴ τῆς Ἑλλάδας τῶν μέσων τοῦ δέκατου ἔνατου αἰῶνα καὶ τῆς ἐπίσημης κρατικῆς θρησκείας καὶ παιδείας στὴν Ἑλλάδα τὴν ἴδιαν ἐποχὴ. Εἶναι δύσκολο νὰ πῆ κανεῖς ἂν ἢ εἰκόνα αὐτῆ, ὅπως δίνεται στὸν «Παπουλάκο», εἶναι ἱστορικὰ ὀρθή. Γιὰ νὰ ἀποφανθῆ κανεῖς ἐπάνω σὸ θέμα αὐτὸ θὰ χρειαστῆ νὰ ξαναγυρίση στὶς ἱστορικὲς πηγὲς τῆς περιόδου ἐκείνης, χωρὶς καὶ ἔτσι νὰ ἔχη βέβαιη τὴ δυνατότητα μῆς ὑπεύθυνης καὶ δίκαιης κρίσης ἢ ἀμεροληψία τοῦ ἱστορικοῦ» εἶναι καὶ αὐτὴ ἕνα ἀπὸ τὰ πολλὰ κατασκευάσματα τοῦ νοῦ πὸν πέρασαν στὴν ἐποχὴ μας ἀπὸ τὸν περασμένο αἰῶνα. Λίγο ἢ πολὺ ὁ ἱστορικὸς κάθε ἐποχῆς εἶναι — ὅταν βέβαια εἶναι! — ζωντανὴ προσωπικότητα, πὸν προβάλλει μέσα ἀπὸ τὰ δεδομένα μῆς περασμένης ἐποχῆς τὶς δικές του πεποιθήσεις καὶ τὰ δικά του ἰδανικά, ὅταν βέβαια καὶ πάλι ἔχη πεποιθήσεις καὶ ἰδανικά. Ἔτσι, πολὺ περισσότερο ἀπὸ μιά ἱστορικὴ βιογραφία, τὸ ἔργο γιὰ τὸν Παπουλάκο ἐνδιαφέρει ἐδῶ ὡς δραματικὴ μυθογραφία μῆς μόνιμης ἀντινομίας μέσα σὸ νεοελληνικὸ πολιτισμὸ, τῆς ἀντινομίας ἀνάμεσα στὶς ἐθνικὲς λαϊκὲς παραδόσεις καὶ σὸ πολιτιστικὸ κατασκευάσμα πὸν παρουσιάστηκε ὡς κράτος καὶ ὡς πολιτισμὸς ἔπειτα ἀπὸ τὸ τέλος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπανάστασης. Ἡ ἀντινομία τούτη ἐνσαρκώθηκε γιὰ πρώτη, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τελευταία, φορὰ στὴ ζωὴ καὶ στὴν πολιτεία τοῦ Παπουλάκου· ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχη ἀκόμη καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ νὰ ὑπάρχη ἀκόμη γιὰ πολὺ, ὅσο τοῦλάχιστον δὲν

γίνεται προσπάθεια να ξαναγυρίσει το έθνος στις πηγές του. Τοῦτο ἔχει εἰπωθῆ πολλὰς φορὰς ἕως τώρα. Εὐάριθμοι ἀλλὰ ἐκλεκτοὶ προσωπικότητες δὲν ἔπαυαν νὰ τονίζουν ὅτι τὸ ἔθνος θὰ πρέπει νὰ γυρίσει καὶ πάλι στὶς ρίζες του, ἂν εἶναι νὰ σταθῆ ὡς αὐτόνομη πολιτιστικὴ δύναμη μὲ δικό του πρόσωπο καὶ μὲ δική του μοῖρα. Τοῦτο ἔχει εἰπωθῆ καὶ γιὰ τὴν ὀργάνωση τῆς πολιτείας καὶ γιὰ τὶς κατευθύνσεις τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς καὶ γιὰ τὶς εἰδικότερα λογοτεχνικὲς ἐπιδόσεις. Τὸ ἴδιο φαίνεται ὑπῆρξε καὶ τὸ νόημα τῆς ζωῆς δυὸ ἀπὸ τὶς πρὸ ἐκλεκτῶν θρησκευόμενες νεοελληνικὲς ψυχῆς, τοῦ Παπουλάκου καὶ τοῦ Ἀποστόλου Μακράκη. Ἡ ἱστορικὴ κριτικὴ καὶ μάλιστα ἡ κριτικὴ τῶν Ἑλλήνων θεολόγων εἶναι αὐστηρὴ καὶ γιὰ τὴν διὰ αὐτῆς προσωπικότητες. Κανείς, πιστεύω, καὶ ὅταν ἀκόμη δὲν ἔχη ὑπ' ὄψιν του ὅλα τὰ ἱστορικὰ στοιχεία, δὲν θὰ διστάσῃ νὰ ὁμολογήσῃ ὅτι καὶ ὁ Παπουλάκος καὶ ὁ Μακράκης ἔκαναν λάθη στὴ ζωὴ τους. Ἡ κρίση ὅμως καὶ γιὰ τὶς δυὸ αὐτὲς προσωπικότητες περισσότερο ἀπὸ κρίση ἱστορικὴ, εἶναι κρίση ἠθικὴ. Ὅσα καὶ ἂν ἔγιναν λάθη, μένει ἀναμφισβήτητο τὸ γεγονός, ὅτι καὶ οἱ δυὸ αὐτὲς προσωπικότητες ἤλθαν σὲ ἀντιδικία μὲ ἀπαράδεκτες, ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους, καταστάσεις. Τὰ λάθη ποὺ τυχὸν ἔγιναν δὲ μειώνουνε καθόλου τὴν ἀλήθεια τῆς ζωῆς τους καὶ κατὰ κανένα τρόπο δὲν ἐξαφανίζουν τὴν ἀντινομία ποὺ σφράγισε τὴ μοῖρα τους: Ἐδῶ, νομίζω, βρισκεται ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ ἔργου τοῦ Κωστῆ Μπαστιά: Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν πιστὴ ἢ ἐλεύθερη ἐκτίμηση τῶν ἱστορικῶν δεδομένων, ἡ βιογραφία παρουσιάζεται ὡς σύμβολο τῆς ἀντίθεσης ἀνάμεσα στὴν ἐθνικὴ κληρονομία καὶ στοὺς διαχειριστὰς τῆς ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση. Ὁ Παπουλάκος εἶναι ὁ φορεὺς τῶν εἰδικότερα παιδευτικῶν καὶ γενικότερα θρησκευτικῶν παραδόσεων τοῦ ἔθνους καὶ οἱ ἀντίπαλοί του εἶναι ὅσοι ἀρνήθηκαν τὶς παραδόσεις αὐτὲς καὶ πῆραν κατευθύνσεις ποὺ δὲν φαίνεται νὰ βγάλουν πουθενά. Τούτῃ εἶναι, νομίζω, ἡ

θέση τοῦ βιβλίου τοῦ Κωστῆ Μπαστιά ἀπὸ τὴν κριτικὴ ἄποψη τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τοῦτο εἶναι ποὺ θὰ ἤθελα νὰ συζητήσω ἐδῶ, μολοντί γνωρίζω ὅτι ἔτσι ἀδικῶ καὶ τὸ λογοτεχνικὸ χαρακτῆρα τοῦ βιβλίου καὶ τὴν πᾶνω ἀπὸ ὅποιοδήποτε ἱστορικὲς ἢ πολιτιστικὲς συντυχίες πίστη του στὴ διδασκαλία τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ἔγραφα στὸν Κ. Μπαστιά ὅτι σκέπτομαι νὰ συζητήσω τὸ ζήτημα αὐτὸ σὲ ἰδιαίτερο δοκίμιο, ὁ ἀγαπητὸς φίλος μου ἀπάντησε ὅτι «τὸ βιβλίο μου εἶναι ἔργο λογοτεχνικὸ» καὶ ὅτι «ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸν Παπουλάκο καὶ στοὺς ἀντιδίκους του εἶναι ἡ ἀντίθεση ἀνάμεσα στὸν Ἐσταυρωμένο καὶ στὸν Διάβολο». Παραθέτω τούτῃ τὴν ἀπάντησή γιὰ τὴ θεωρῶ ὀρθή. Ἄν τὸ δοκίμιο τοῦτο γράφεται ἔνα γιὰ ἔνα βιβλίο λογοτεχνικὸ ἢ γιὰ μιὰ χριστιανικὴ διδασχὴ, ἀλλὰ γιὰ ἔνα θέμα ποὺ ἀφορᾷ τὶς βάσεις τοῦ νεοελληνικοῦ πολιτισμοῦ μας, εἶναι γιὰ τὸ δοκιμογράφος αὐτὸ νομίζει ὅτι πρέπει νὰ τονίσῃ ἰδιαίτερα, μὰ καὶ ἔχει ἀφιερῶσει τὴ ζωὴ του στὴ μελέτῃ τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους του. Ἡ φιλολογικὴ κριτικὴ εἶναι περιττὴ πολυτέλεια καὶ ἡ ἀνάπτυξη μιᾶς χριστιανικῆς διδασχῆς εἶναι ἔνα ἰδανικὸ ποὺ δὲν θὰ τολμοῦσε νὰ τὸ ἀναλάβῃ στοὺς ὤμους του. Δὲν θὰ ἤθελα ὅμως νὰ κλείσω τὸ σημεῖο αὐτὸ χωρὶς νὰ υποσημειώσω ὅτι ὡς λογοτεχνικὸ ἔργο ὁ «Παπουλάκος» παρουσιάζει λογογραφικὸ ἐνδιαφέρον ἀπὸ τὰ μεγαλύτερα στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία: ἂν μάλιστα πρέπει νὰ ταξινομηθῆ, ἀπὸ τὴν ἄποψη αὐτῆ, σὲ μιὰ κατηγορία εἰδῶν λογογραφίας, θὰ ἔπρεπε νὰ ὑπαχθῆ ὅχι σὲ ὅ,τι λέμε εἰδικὰ λογοτέχνημα, ἀλλὰ στὴν παράδοση τῶν ἀγιογραφικῶν ἔργων — μὲ τὴ διαφορά ὅτι ἐδῶ ὁ βίος καὶ ἡ πολιτεία τοῦ ἁγίου Παπουλάκου παρουσιάζεται μὲ μέσα καὶ τεχνικὴ ὅχι παρμένα ἀπὸ τὴν ἀγιογραφία, ἀλλὰ ἀπὸ τὴ λογοτεχνία. Στὴ λογοτεχνικὴ παράδοση ἀνήκουν πλῆθος θέματα ποὺ δὲν ἔχουν προβληθῆ ἕως τώρα στὴν ἀγιογραφία, ὅπως εἶναι περιγραφὰς τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, σκέψεις πολιτικῆς καὶ λαογραφικὰ στοιχεία. Στὴν ἀγιογραφία ἀντιθέτως καὶ ὅχι εἰδικὰ στὴ λογοτεχνία

ἀνήκουν περιγραφές θαυμάτων, πού ἀποτελοῦν ἄλλωστε καὶ τὴν γοητεία τοῦ βιβλίου, σειρά κηρυγμάτων στὴ δημοτική, πού θὰ ἦταν πολὺ σκόπιμο νὰ ἐκδίδονταν ἀργότερα καὶ αὐτοτελῶς, σκέψεις θρησκευτικές καὶ θεολογικές, καὶ ὁ ὠραῖος χαρακτηρισμὸς τοῦ ἀποστόλου Παύλου. Ὅλα αὐτὰ ὅμως τὰ σημεῖα, πού θὰ ἤθελαν εὐρύτερη ἀνάλυση, κατ' ἀνάγκην ὑποσημειώνονται μονάχα ἐδῶ, μὰ καὶ ὁ σκοπὸς τοῦ δοκίμιου τούτου εἶναι εἰδικὰ περιωρισμένους σὲ δυὸ θέματα παιδείας.

Τὸ δοκίμιο, ὅπως καὶ τὸ βιβλίον τοῦ Κωστῆ Μπαστιᾶ, γράφτηκε μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα. Πίσω ἀπὸ τὶς γραμμὲς του, ὅπως ἄλλωστε πίσω ἀπὸ τὶς γραμμὲς τοῦ «Παπουλάκου», ὁ ἀναγνώστης δὲν θὰ δυσκολευθῆ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴ νοσταλγία γιὰ ὅ,τι εἶναι βαθύτερα καὶ μόνιμα Ἑλληνικό, ὅπως καὶ τὴ λαχτάρα νὰ ἀνυψωθῆ τὸ ἔθνος στὸ ἐπίπεδο τῶν μεγάλων πεπρωμένων του. Ἔτσι ἡ κριτικὴ γιὰ ὅ,τι θὰ ἠθέλαμε νὰ ἦταν σὲ καλύτερη μορφή ἀπὸ ὅ,τι εἶναι τώρα στὸ ἔθνος, δὲν εἶναι — τοῦλάχιστον δὲν ὑπάρχει πρόθεση νὰ εἶναι — κριτικὴ ἀρνητικὴ, ἀλλὰ κριτικὴ δημιουργίας. Ἡ ἀγάπη ὀξύνει πάντοτε τὴν ὄραση καὶ βοηθεῖ τὴν ψυχὴ νὰ ἰδῆ τὶς δυνατότητες ἐκεῖ πού ὑπάρχουνε σήμερον ἀδυναμίες. Τὸ ἔθνος μας ἔχει ἀκόμη μεγάλη μοῖρα κάτω ἀπὸ τὸν ἥλιο. Τοῦτο ὅμως πρέπει νὰ τὸ συνειδητοποιήσουμε καὶ νὰ καταβάλουμε γιὰ τὸν σκοπὸν αὐτὸ ὅποιες καὶ ὅσες δυνάμεις ἔχει ὁ καθένας μας.

Ἐπιθυμῶ — τελειώνοντας τὴ σύντομη τοῦτη εἰσαγωγή — νὰ εὐχαριστήσω τὸν συγγραφέα τοῦ «Παπουλάκου» γιὰ τὸ βιβλίον του, πού ἔγινε ἀφορμὴ νὰ διατυπωθοῦνε ὅσα διατυπώνονται ἐδῶ.

Ἡ συγγραφή τοῦ «Παπουλάκου» στὴ Νέα Ὑόρκη ἦταν μὰ Ἑλληνικὴ πράξις. Εἶναι φορὸς πού ἡ ἀπόσταση καὶ ὅχι ἡ ἐγγύτητα βοηθάει νὰ ἰδῆ κανεὶς τὸ σύνολο μαζί καὶ τὶς λεπτομέρειές του. Ὁ Κωστῆς Μπαστιᾶς εἶδε, ἀπὸ τὴν ἀπόσταση καὶ ἀπὸ τὴ διαφορά τῆς Νέας Ὑόρκης, μέσα στὴν Ἑλλάδα προβλήματα καὶ θέματα πού, ὅσο ξέρω, δὲν ἔχου-

νε ἰδωθῆ πολλές φορὲς ἕως τώρα ἀπὸ τοὺς διανοουμένους μας. Καὶ μόνο ἡ ὕραση αὐτὴ ἂν ἦταν τὸ καλὸ τοῦ «Παπουλάκου», κανένας ἔπαινος δὲν θὰ ἦταν ἀρκετός.

ΠΑΡΑΔΟΣΙ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΩΣ τὴν ἐποχὴ πού ἄρχισε νὰ δρᾷ ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τὸ ἔθνος εἶχε διαμορφωμένο ἕνα στέρεο τύπο δασκάλου, τὸν ἐκπαιδευτικὸ πού κρατοῦ-

σε στὸ ἓνα χέρι τοῦ τὴ Βίβλο καὶ στὸ ἄλλο τὸν Ὅμηρο, πού μιλοῦσε γιὰ θρησκεία, γλῶσσα καὶ πατρίδα καὶ πού ἐβλεπε τὸν ἑαυτὸ του θεματοφύλακα τῆς ἑλληνικῆς παράδοσης, ἀπὸ τὸν Τρωικὸ πόλεμο καὶ τὸν Ὅμηρο ἕως τὴν Ἑλληνικὴ ἐπανάσταση καὶ τὴν ἱστορία τοῦ Παπαρηγοπούλου. Ὁ δάσκαλος αὐτὸς δὲν ἤξερε πολλὰ πράγματα ἀπὸ τὸ τι γινότανε ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τοῦ ἔθνους, γνώριζε ὅμως ἀρχαῖα Ἑλληνικά καὶ ἀρχαία ἱστορία καὶ μετάδινε τὴ φλόγα τῆς ψυχῆς του πολλὰς φορὲς μετὰ πολλῆ ρητορικῆς, ἀλλὰ πάντοτε με ἐντιμότητα καὶ με εὐθύνη. Τὰ ἰδανικά του ἦταν ριζωμένα στὴν ἀρχαιοφιλία πού ἐδόνησε τὸ ἔθνος ἀμέσως πρὶν καὶ ἀμέσως ἔπειτα ἀπὸ τὴν Ἐπανάσταση. Καθαρεύουσα, τὸ ἀθάνατον ἔθνος, οἱ ἥρωες τῆς ἐπαναστάσεως, οἱ ἀείμνηστοὶ βυζαντινοὶ αυτοκράτορες, τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, οἱ ἔνδοξοὶ πρόγονοι — ὅλοι γνωρίζουμε σήμερον ὅτι γύρω ἀπὸ τὶς ἔννοιες καὶ τὶς λέξεις αὐτὲς ἦταν δεμένη ἡ ζωὴ τοῦ πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση δασκάλου. Τῆς παιδευτικῆς αὐτῆς νοσητροπίας ἔμειναν γιὰ τὶς μεταγενέστερες Ἑλληνικὲς γενεές, μνημειακὲς συλλήψεις τῆς ἐνότητος τοῦ ἔθνους ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα χρόνια ἕως σήμερον, οἱ ἱστορικὲς ἀντιλήψεις τοῦ Παπαρηγοπούλου, οἱ γλωσσολογικὲς τοῦ Χατζηδάκη, οἱ λαογραφικὲς τοῦ Πολίτη. Τοῦ ἴδιου δέντρου καρποὶ εἶναι καὶ οἱ ἐκδοτικὲς ἐργασίαι τοῦ Μιστριώτη, ὅπως καὶ οἱ ἱστορικὲς ἔρευναι τοῦ Λάμ-

πρου και του Παπαδοπούλου Κεραμέως.

Τὸν τύπο τοῦτο τοῦ Ἑλληνα λογίου καὶ δασκάλου τὸν εἰρωνεύτηκε. τὸν πολέμησε καὶ τὸν κλόνησε στὴν ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση. Τώρα πού ἔχει πιά περάσει καὶ αὐτὴ πρὸ παρελθόν, χωρὶς ὅμως νὰ ἔχουνε περάσει καὶ οἱ καρποὶ τῆς, εἶναι χρέος νὰ τὴ ζυγίσουμε καὶ νὰ ἰδοῦμε τί ἔβαλε στὴ θέση τοῦ ἀρχαίου ἐκείνου δασκάλου. Ὅποιοσδήποτε καὶ ἂν ἦταν οἱ προθέσεις τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, πού οὔτε ἄλλωστε ἔγιναν ποτὲ πολὺ καθαρές, εἶναι ἀπὸ τὰ ἀποτελέσματά τῆς πού πρέπει νὰ κριθῆ, ἀπὸ τὰ ἔργα τῆς καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ προγράμματα. Κανείς, νομίζω, δὲν θὰ ἀμφισβητήσῃ σήμερα τίς ἀγαθές προθέσεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκείνων πού ἔφυγαν νεώτατοι γιὰ τὴ Γερμανία ἢ τὴν Ἑλβετία στὴν πρώτη δεκαετία τοῦ αἰῶνα μας καὶ πού, ἀφοῦ ἔμειναν δυὸ - τρία χρόνια ἐκεῖ, γύρισαν πίσω μὲ τὸ πρόγραμμα τῆς ριζικῆς μεταλλαγῆς τῶν ἐκπαιδευτικῶν κατευθύνσεων τοῦ ἔθνους. Ἐκεῖνο ὅμως πού πρέπει νὰ ἀμφισβητηθῆ, μέσα ἀπὸ τὴ στάχτη πού ἄφησε τὸ πέρασμά τους, εἶναι ἡ σοβαρότητα τῆς προετοιμασίας τους καὶ ἡ ποιότητα τῆς κατανόησης πού εἶχαν γιὰ τὴν ἱστορίαν καὶ γιὰ τὸ μέλλον τοῦ ἔθνους.

Τὸ πρῶτο σύνθημα πού ἔρριξε ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ἦταν ὁ δημοτικισμός. Στὰ περιοδικὰ δημοσιεύματα καὶ στὰ βιβλία τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης ἡ δημοτικὴ μορφή τῆς γλώσσας ἐμφανίζεται ὡς μαγικὸ κλειδί πού ἀνοίγει σὲ κάθε τῆς κάτοχο κόσμου παραμυθένιους. Ἡ ἀνάγκη τῆς εἰσαγωγῆς τῆς δημοτικῆς τόνιστηκε ὡς ἀπαραίτητη προϋπόθεση γιὰ νὰ γίνουμε οἱ Ἕλληνες πρὸ Ἑξυπνοί, πρὸ θετικοί, καὶ πρὸ πατριῶτες ἀπὸ ὅ,τι ἦταν στὰ περασμένα τὰ χρόνια. Τοῦτο, πού νομίζει καὶ ξανανομίζει στὰ κείμενα τῶν ὁπαδῶν τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης, ἔχει σήμερα ὡς παραδοξολογία. Ἡ δημοτικὴ μορφή τῆς γλώσσας λίγο ἢ πολὺ ἐπεκράτησε σήμερα, ἀλλὰ εἶναι ζήτημα ἂν οἱ Ἕλληνες ἔγιναν πρὸ Ἑξυπνοί, πρὸ θετικοί καὶ πρὸ

πατριῶτες ἀπὸ ὅ,τι ἦταν ἄλλοτε. Ὅτι ἡ γλῶσσα ὡς τύπος ἔχει αὐτὲς τίς μαγικὲς ἰκανότητες, τοῦτο εἶναι βέβαια ἀπαράδεκτος δογματισμός. Γιατὶ ἡ λέξη κρίνεται ὄχι ἀπὸ τὴ μορφή τῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν πνευματικὴ τῆς βαρύτητα. Πῶς ἔχουμε σήμερα γραμματικὴ τῆς δημοτικῆς καὶ πῶς διδάσκουμε τὴ δημοτικὴ στὰ σχολεῖα, τοῦτο εἶναι ἀδιάφορο ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ πνεύματος. Ἐκεῖνο πού θαρραίνει εἶναι πῶς ἡ λέξη ἔχει φτωχύνει καὶ ἔχει γίνῃ ἀδειο ἄσκι' στὴ δημοτικὴ γλῶσσα εἶναι γραμμένα τὰ περισσότερα «Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα» πού δίνουμε στὰ χέρια τῶν παιδιῶν, ἀλλὰ πῶς νὰ μὴν ντρέπεται κάθε ἐκπαιδευτικὸς μὲ πνευματικὴ ἐντιμότητα, ὅταν ἔχη νὰ διαβάσῃ στὰ παιδιά κείμενα ἀναιμικὰ καὶ ἄνυδρα, καὶ ὅταν ἔχη νὰ βιογραφῆσῃ, σύμφωνα μὲ τίς ὁδηγίες τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας, λογοτέχνες πού δὲν ἀντιπροσωπεύουν, ὡς παιδαγωγικὲς καὶ ὡς πνευματικὲς δυνάμεις, ἀπολύτως τίποτε στὸ ἔθνος; Ἡ ἀποτυχία τοῦ προγράμματος τῆς εἰσαγωγῆς τῆς δημοτικῆς στὰ σχολεῖα φαίνεται σήμερα ἀπὸ τὴν ἔμπρακτὴ ἐφαρμογὴ του, ἀπὸ τὰ συνοθυλεύματα ἀνυπαρκτῶν ποιητῶν καὶ ἀνυπαρκτῶν πεζογράφων πού ἀποτελοῦνε τὰ «Νεοελληνικὰ Ἀναγνώσματα». Ὅταν συγκρίνῃ κανεὶς τὸ ὕλικό, ὅπου ἐπάνω του μαθαίνει τὸ παιδί στὶς ἀγγλοσαξωνικὲς κῶρες τὴ γλῶσσα του, μὲ τὸ ὕλικό πού δίνουμε στὰ παιδιά μας γιὰ νὰ μάθουνε τὴ γλῶσσα τους, εἶναι νὰ ἀπορεῖ πῶς ἀκόμη στεκόμαστε στὰ πόδια μας ὡς ἔθνος. Ἡ ἔξαρση τῆς δημοτικῆς παράδοσης πού ἔγινε ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ἦταν σωστή, ἂν καὶ ἀδικήθηκε ἔτσι ἡ γενεὰ τῶν παλαιότερων διανοουμένων καὶ ἐκπαιδευτικῶν, πού δὲν εἶχαν λιγώτερο νοιαστῆ ἀπὸ ὅ,τι οἱ μεταρρυθμιστὲς γιὰ τὴ δημοτικὴ παράδοση, ὅπως τὸ βλέπει κανεὶς ὄχι μόνο στὸ παράδειγμα τῶν λαογραφικῶν μελετῶν τοῦ Πολίτη, ἀλλὰ καὶ στὶς πολυάριθμες ἄλλες συλλογὲς καὶ μελέτες δημοτικῶν τραγουδιῶν πρὶν ἀπὸ τὸν Πολίτη. Ἀπὸ τὸ δημοτικὸ ὅμως τραγούδι ἔως τὰ νεοελληνικὰ ἀναγνώσματα ὑπάρχει ἀγεφύρωτο χάσμα, καὶ γιὰ τὸ χάσμα αὐτὸ τὴν εὐθύνην

ιὴν ἔχει ἢ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση, πὺν ἐνῶ μιλοῦσε γιὰ νεοελληνικὴ παράδοξη πραγματικὰ ἐννοοῦσε νεοελληνικὴ λογοτεχνία. Ἡ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση στηρίχθηκε πνευματικὰ ὄχι γενικώτερα στὴν ἑλληνικὴ παράδοση, ἀλλὰ εἰδικώτερα στὴ νεοελληνικὴ λογοτεχνία καὶ μάλιστα σὲ συγγραφεῖς πὺν τις πὺν πολλὰς φορὲς ὠρμήθηκαν πνευματικὰ ὄχι ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ ἀπὸ τυχαῖα διαβάσματα στὸ ἐξωτερικὸ. Πρὶν ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση τὸ ἔθνος διέθετε πολλοὺς καὶ καλοὺς κλασσικοὺς φιλολόγους. Ἀπὸ τοὺς κόλπους τῆς μεταρρύθμισης βγήκανε δυὸ - τρεῖς καλοὶ μεταφραστὲς, οἱ κλασσικοὶ ὅμως φιλόλογοι πὺν γράφουνε σήμερα στὴ δημοτικὴ εἶναι δύσκολο νὰ πῆ κανεῖς ὅτι ἔχουν βγῆ ἀπὸ τὴν ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση.

Παράλληλα πρὸς τὴ δημοτικὴ, ἢ ἐκπαιδευτικὴ μεταρρύθμιση ἔφερε στὴ νεοελληνικὴ παιδεία καὶ τὸν «παιδαγωγισμό» πὺν ἐρήμωσε, καὶ φαίνεται ὅτι θὰ ἐρημώνη γιὰ πολλὰ ἀκόμη χρόνια τὴν παιδεία μας. «Παιδαγωγικοὺς» δημιούργησε καὶ ἡ λόγια παράδοση, ἀλλὰ ἡ μεταρρύθμιση ἦταν πὺν ζήτησε νὰ τοὺς κἀνῃ ὀδηγητὲς καὶ ρυθμιστὲς τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους. Ὁ παιδαγωγικὸς τῆς ἐκπαιδευτικῆς μεταρρύθμισης εἶναι ὁ εἰδικὸς πὺν ξέρεῖ νὰ ἀναλύσῃ πενήντα διαφορετικὲς — ὅλες βέβαια φερμένες ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸ—μεθόδους διδασκαλίας εἰς ἱστορία, ἀλλὰ πὺν συνήθως δὲν ξέρεῖ ἱστορία. Εἶναι ὁ εἰδικὸς πὺν παίζει στὰ δάχτυλα τις μεθόδους διδασκαλίας ἀρχαίων Ἑλληνικῶν καὶ πὺν δὲν ἔχει διαβάσει τὸ Θουκυδίδῃ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ἕως τὸ τέλος. Εἶναι ὁ εἰδικὸς πὺν ἔχει

διαβάσει πλῆθος βιβλία γιὰ τὴ μέθοδο διδασκαλίας τῶν γλωσσικῶν μαθημάτων καὶ πὺν δὲν ἀξιώθηκε οὔτε ὁ ἴδιος νὰ γράψῃ μιὰ φράση στὸ ἦθος καὶ στὸ ὕψος τοῦ Παπαρηγοπούλου. Εἶναι γνωστὴς ὅλων τῶν μοντέρνων θεωριῶν γιὰ τὴν ψυχολογία τοῦ παιδιοῦ, οἱ μαθητὲς του ὅμως ἀμέσως μόλις ἀφήσουνε τὸ προὔλιο τοῦ σχολείου γίνονται κοινωνικοὶ ἐπαναστάτες, θύματα τῶν ἀνέμων πὺν φυσᾶνε στὰ πεζοδρόμια. Ὁ παιδαγωγικὸς ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ μὲ νέες καὶ συγχρονισμένες μεθόδους τὴν κατανόηση τῆς ἱστορίας τοῦ ἔθνους καὶ στὸ τέλος τὰ βαρέθηκε ὅλα, βαρέθηκε καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του καὶ ἔγινε κομμουνιστής. Ὅσο βαστοῦσε ὁ τύπος τοῦ παλαιοῦ δασκάλου βγαίνανε τὸ ἕνα μετὰ ἀπὸ τὸ ἄλλο βιβλία γιὰ τὴ γραμματεία καὶ τὴν ἱστορία τοῦ ἔθνους — ἡ ἱστορία τοῦ Παπαρηγοπούλου, τοῦ Καρολίδῃ, τοῦ Φιλᾶκη — οἱ ἀρχαῖες τραγωδίαι ἀπὸ τὸ Βερναρδάκη, τὸν Παπαγεωργίου, τὸν Μιστριώτη. Πέρασαν αὐτοί, ἤρθαν οἱ παιδαγωγικοὶ καὶ τώρα βγαίνουνε δεκάδες παιδαγωγικὰ βιβλία, τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο, γιὰ τὴ ψυχολογία τοῦ νηπίου, τοῦ παιδιοῦ, τοῦ ἐφήβου, γιὰ κάθε εἶδος μέθοδο κάθε εἶδος μαθήματος — καὶ μέσα στὴν παιδαγωγικὴ πνίγηκε ἡ παιδεία. Ὅτι παιδεία δὲν εἶναι ἀναζήτηση καὶ προβολὴ παιδευτικῶν ἀξιῶν, ἀλλὰ μέθοδος προβολῆς τῶν, αὐτὸ μᾶς τὸ διδάξανε πρῶτοι οἱ παιδαγωγικοὶ. Στὰ παιδαγωγικὰ τους περιοδικὰ, πὺν ὁ σκοπὸς τους εἶναι νὰ μελετήσουνε τὰ προβλήματα τῆς παιδείας τοῦ ἔθνους, οἱ μεθοδολογικὲς μελέτες ξεχειλίζουνε ἀπὸ τὰ περιθώρια.

(συνεχίζεται)

ἐκ τῆς σ. 19

ἐν ΚΠόλει, ἐπαφίεται τῇ Ἰ. Συνόδῳ νὰ προτείνῃ τῷ Οἰκουμένικῳ Πατριαρχείῳ ἵνα ἐπιδιώξῃ τὴν ἐπίλυσιν τοῦ ἡμερολογιακοῦ ζητήματος, ἐκ συνεννοήσεως διὰ γραμμάτων μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν¹.

(Συνεχίζεται)

1. Ἡ διόρθωσις τοῦ Ἰουλιανοῦ ἡμερολογίου, σ. 23 - 24.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΙΕ ΜΟΥ δός μοι σὴν καρδίαν» εἶναι ὁ τίτλος ἑνὸς νιου βιβλίου στὴ σειρά τῶν ἐκδόσεων τῆς «Ὁρθοδ. Κυψέλης». Πρόκειται γιὰ ἓνα μυστιῶ κείμενο, τοῦ ἀναφέρεται στὴν καρδιακὴ καὶ νοερά προσευχὴ, γραμμένα ἀπὸ τὸν Ὅσιο Ἰγνάτιο

Μπριαντσιανίνωφ (1807 - 1867). Μὲ τὴν προσεκτικὴ μετάφραση καὶ τὴν ἐκτεταμένη Εἰσαγωγή ἀπὸ τὸν Κύπριον ἀρχιμ. Ἐπιφάνιον ἐντάσσεται καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ στὰ Φιλοκαλικά ἔργα, ποῦ πρόκειται νὰ συμβάλει στὴν ὀρθόδοξη ἀνάπλαση τῆς ψυχῆς τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν. Γραμμένον σὲ δημοτικὴ γλῶσσα (μὲ τοὺς ἀπαισιωμένους κυπριακοὺς - χαριτωμένους ἰδιωματικούς), διαβάζεται ἀνετα καὶ γίνεται τροφή, «πιαίνουσα» νοῦ καὶ καρδιά. Συγχαίρουμε μεταφραστὴ καὶ ἐκδότῃ.

ΚΑΒΑΣΙΑΙΚΟ κείμενο, μπορεῖ νὰ μὴν εἶναι ἀντικείμενο ἐνδιαφέροντος ἀπὸ τὸν Ὁρθόδοξο ἀναγνώστη; Πρόκειται γιὰ τὸ κλασικὸ στὸ εἶδος τοῦ ἔργου τοῦ Νικολάου Ἰαβασίλια «Ἐρμηνεία τῆς Θεῆς Λειτουργίας», μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν

ἀπὸ νεότητος ἀσχολούμενο μὲ Φιλοκαλικά κείμενα δικαστικὸ κ. Ἄντ. Γαλίτη (πατέρα τοῦ θεολόγου - καθηγητοῦ). Ἡ μετάφραση ἀποδίδει ἱκανοποιητικὰ τὸν «νοῦ» τοῦ θαυμασίου κείμενου καὶ ἀποβαίνει «τὸ καλλίτερο κολλῆριο γιὰ τὸ ἄνοιγμα τῶν ματιῶν τῆς ψυχῆς μας στὸν μυστηριακὸν αὐτὸν κόσμον...», κατὰ τὸν προλογίζοντα τὴν ἔκδοσιν καθηγητὴν κ. Φουντουλῆν. Τὸ βιβλίον ἐξεδόθη ἀπὸ τὴν «Ὁρθοδ. Κυψέλην». Ἄξιος ὁ μισθὸς τῶν.

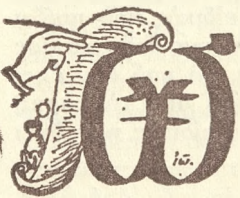
ΧΡΗΣΙΜΟ τὸ βιβλίον τοῦ θεολόγου κ. Π. Μπούμη μὲ τὸν τίτλο «Συνέπειαι τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων», τὸ ὁποῖο ἐξετάζει ἀπὸ κάθε πλευρὰ τὸ γεγονός τῆς ἄρσεως τῶν ἀναθεμάτων μεταξύ Κωνσταντινουπόλεως καὶ Ρώμης. Ὁ σ. συμβουλευ-

εται μὴ πλουσιώτατη γραμματεία γιὰ τὸ θέμα τοῦ, βλέπει τὶς ἐσχατὲς συνέπειες στὴν ἄρση τοῦ ἁγίσματος, μὲ «πρωτοπόρον τὸν Πάπαν, (ποῦ)

ὀφείλει νὰ κηρυνίσῃ τὸ εἶδωλον τοῦ «ἐγῶ», τὸν «ἐγώισμόν». Συμφωνοῦμε μὲ τὸν θεολόγο κ. Μπούμη καὶ ἀνεξαρτήτως ἀν δὲν συμμεριζόμεσθε τὴν ὑπερβολικὴν αἰσιοδοξίαν του, ὅμως ἐνώνομε τὶς προσευχὰς μας στὴν ἀδιάλειπτη προσευχὴ τῆς Ἐκκλησίας ὑπὲρ τῆς μετανοίας καὶ ἐνώσεως στὴν Ὁρθοδοξία τῆς ἀσθενοῦσης ἐκκλησίας τῆς Δύσεως, διὰ τῆς συντριβῆς τοῦ εἰδώλου, τοῦ «ἐγῶ».

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ Διατριβὴ τοῦ διδάκτορος τῆς Θεολογίας κ. Χρ. Κρικῶνι μὲ τὸν τίτλο «Συναγωγὴ Πατέρων εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον (6' ἔκδοσις)». Πρόκειται γιὰ μιὰ πολύμοχθη ἐπιστημονικὴ ἐργασία, μὲ τὴν ὁποία ἐξετάζεται ἡ ἐρμηνευτικὴ Σειρὰ τοῦ Νικήτα Ἡρακλείας εἰς τὸ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγέλιον καὶ ἐκδίδεται γιὰ πρώτη φορὰ ἀπὸ τὸν κώδικα τῆς Μονῆς Ἰβήρων 371. Εἶναι ἓνα ἀθλημα ἀνοχίας τοῦ σ. καὶ μιὰ δοκιμασία ἐπιστημονικῆς εὐσυνειδησίας ἢ προσπάθειά του νὰ διακριθῶσι τὴν γνησιότητα τῶν λημμάτων καὶ τὴν ἀνέυρεση τῶν πηγῶν. Ἡ ἀξία τοῦ ἔργου ἀξζάνεται μὲ τὴν πρωτοτυπία του, ποῦ ἀνοίγει τὸν δρόμον περαιτέρω ἔρευνας στὸν τομέα αὐτὸ τῆς Πατερικῆς γραμματείας.

ΡΑΙΑ σύνοψη ὀγδόνα περιπτου κηρυγμάτων, ἐπεξεργασθέντων σὲ μικρὲς πραγματείες, μὲ τὶς παραπομπὲς τῶν καὶ τὶς ἀνοφορὲς τῶν στὰ βοηθήματα, ποῦ χρησιμοποίησε ὁ ἀρχιμ. ἱεροκήρυκας «Μεσογαίας καὶ Λαυρατικῆς» κ. Ἄδαμ. Ἀπο-

στολόπουλος καὶ ἀπέρτισσε σὲ ἓνα τόμο 400 σελ. Ὁ σ. σὲ γλῶσσα ἀπλὴ καθαρεύουσα, μὲ γνώση τῶν θεμάτων του (ἀγιολογικῶν, ἠθικῶν, πνευματικῶν, δογματικῶν, λειτουργικῶν, ἐορτολογικῶν), προσφέρει στὸ λαὸ μας μιὰ ὠραία καὶ σκόδομητικὴ ἀνθοδέσμη, ἀπὸ ἄνθη ποῦ συνέλεξε μὲ ἄνεση ἀπὸ ποικίλους «παραδείσους», πράγμα ποῦ δεβαιώνει, πρὸς τιμὴ του, ὅτι δὲν ἀνήκει «δουλικὰ» σὲ καμμία ἐπὶ μέρους σύγχρονη «πνευματικὴ παράδοση», ἀλλὰ σὲ καλῶς ἐνοουμένη ἐκλεκτικὴ σχολή.

ΕΝ δυσκολεύεται κανείς να διαπιστώσει, ότι ο κ. 'Ι. Χατζηφώτης, διάλεξε ήδη την «άγαθή μερίδα», ύστερα από την περιφορά του στα παραδρομία της «αοσμης, αχρωμης και αγουστης» λογοτεχνίας: Την έμμονη προσπέλασή του στο χώρο της 'Ορθοδοξίας. Και ναι μὲν έχει να επιδείξει τεκμήρια της εύσεδειας του του παρελθόντος, όμως η στροφή του προς τις 'Ορθόδοξες πηγές, γίνεται τελευταία πολύ έντονη και πιό σταθερή. Στο παραδοσιακό περιοδικό του «Παράδοση» και τα άλλα αξιόλογα βιβλία του, προστίθενται τώρα, α) «Βυζάντιο και 'Εκκλησία», μία φωνή υπέρ του κακομένου Βυζαντίου και της 'Εκκλησίας. β) «Θάλασσεσ, Καίικια και Καραβοκύρηδες», λογοτεχνικά κείμενα του Κόντογλου (θαλασσινά) και γ) «'Η ι. Μονή του Πανοργίου Σίμης», στο όποιο περιγράφεται το μοναστήρι του θαυματουργού 'Αρχαγγέλου και Ιστορείται, ότι έχει σχέση μ' αυτό. «Άγιος ό μισθός του κ. Χατζηφώτης για όλα και για τὸ άραιο Δοκίμιό του «'Ο μεταβυζαντινός Κόντογλου».

ΑΙ μὲν μᾶς ένθουσιάζει ή ένασχόληση τών ακαδημαϊκών θεολόγων μας με τούς λεγομένους μυστικούς Πατέρας μας, αλλά δὲν μπορούμε να αποκρύψουμε τις επιφυλάξεις μας, και τούς φόβους μας όταν δὲν αποδείχνονται άδάσιμοι.

Τηρουμένων τών αναλογιών, (έξαιρετικά λεπτόν θέμα υπό λαϊκού θεολόγου διαπραγματευόμενον), ή διδακτρική διατριβή του θεολόγου κ. Βενιζέλου Χριστοφορίδου, «'Η πνευματική πατρότης, κατά Συμεών τόν Ν. Θεολόγον», είναι αρκετά ικανοποιητική. 'Η κατανόησις της διδασκαλίας τών 'Αγίων άπαιτεί προσέγγισίν τών, γευσις τών έμπειριών των. Χωρίς αυτές, ό ασχολούμενος με τις έμπειρίες τών 'Αγίων, δὲν μετέχει «γνωστικά», άλλ' άπλώς διανοείται, φαντάζεται, ύποπτεύεται και βλέπει την διδασκαλία τους «δι' έσόπτρου έν αίνιγματι».

Γι' αυτό θα θεωρούσαμε σαν άπαραίτητο στοιχείο, να διαβάσουμε στον πρόλογο τών διατριβών, μεταξύ τών άλλων ονομάτων, που συνέβαλλαν «διά την ολοκλήρωσιν κλπ.» και όνόματα κάποιων μοναχών, ώστε να δημιουργείται ένα αίσθημα άσφαλείας για τις εργασίες του είδους αυτού, και ν' αναδεικνύεται ή πνευματική πατρότης των στην πράξη. Γιατί ό βαθμός άστοχίας, φθάνει πολλές φορές μέχρι του σημείου να διατηπώνεται από μακαρίτη πλέον θεολόγο, ότι «άν ρητά που λέγει ό Συμεών ό Ν. Θεολόγος δὲν είναι αίρετικά, πάντως είναι παράδοξα»(!). 'Η έλ-

λειψη έμπειρίας ίδου που όδηγεί.

ΑΜΠΡΗ έπιστημονική εργασία, ως διδακτρική διατριβή του θεολόγου κ. 'Ιωάν. Γαλάνη με τόν τίτλο «Υιοθεσία». Πρόκειται για ένα παρθένο θέμα, που έχει ως αντίκείμενο την διερεύνηση της σημασίας του όρου «υιοθεσία» στη χρήση του 'Αποστόλου Παύλου, «έν σχέσει προς τα νομικά και θεολογικά δεδομένα τών λαών του περιβάλλοντός τους.

Μέ έπιστημονική εύσυνειδησία και μεθοδολογία έπεξεργασμένο το θέμα και με χρήση πλουσίας βιβλιογραφίας έχχώριας και ξένης, άποδίδει ή διατριβή μία συμβολή σημαντική στον καθορισμό της σημασίας του μέχρι τώρα μη τυχόντος ένάλογης προσοχής Παυλιανού όρου.

ΕΟΛΟΓΙΚΟ κυριολεκτικά είναι τὸ βιβλίο του Βλαδιμήρου Λόσκι «Κατ' εικόνα και καθ' όμοίωση Θεού», μεταφρασμένο στα έλληνικά από την γαλλική έκδοση, από τόν θεολογούντα φίλο Κύπριο Μ. Γ. Μιχαηλίδη.

Είναι μία σειρά δοκιμίων του μακαρίτη ρώσου θεολόγου, που κωδικοποιήθηκαν στη Δύση και γνώρισαν έκδόσεις σε 3 - 4 εύρωπαϊκές γλώσσες.

Για τὸ βιβλίο αυτό διάβασα σύντομη κριτική του αγαπητού καθηγητού κ. Καβαρνού για την αγγλική έκδοση, που μεταφράστηκε στα έλληνικά και δημοσιεύτηκε στον «Ο.Τ.» της 1 - 10 Αυγούστου έ.έ.

Σέ γενικές γραμμές συμφωνούμε με τον κ. Καβαρνό. 'Ο Λόσκι είναι πουνουάος 'Ορθόδοξος θεολόγος, αλλά συχνά παρασύρεται από την δυνατή σκέψη του σε χώρους, που ή σκέψη πρέπει να αναστέλλεται και τὸ «λόγος» πλέον έχει ή έμπειρία. Γι' αυτό τόν αποδεχόμεσταν σαν δάσκαλο της 'Εκκλησίας, όχι όμως ανεπιφύλακτα. Οί δάσκαλοι της 'Εκκλησίας είχαν κάτι παραπάνω από τούς ακαδημαϊκούς θεολόγους: την πνευματική αίσθηση, τὸ «περισόν». 'Επίσης ήθελα να παρατηρήσω, ότι είναι αθάירתη ή άποψη, ότι ό «'Αγιορειτικός Τόμος υπέρ τών ιερῶς ήσυχάζόντων» είναι έργο του Πατριάρχου 'Αγίου Φιλοθεου (σελ. 40). Είναι έργο του 'Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, ό οποίος γράφει: «δς ('Αγιορειτικός Τόμος) έβη προ δύο έτών συγγραφεις παρ' ήμών» ('Ο 'Αγιος Γρηγόριος ό Παλαμας..., σελ. 210, υπό μον. Θεοκλήτου Διον.). Ευχαριστούμε τόν φίλο κ. Μιχαηλίδη για την κοπιώδη και άρωπα μετάφραση του, έμπλουτίζεται έτσι ή έλληθε νόφων θεολογική γραμματεία.

ΟΔΥΝΗΡΟΤΕΡΕΣ ΑΛΗΘΕΙΕΣ

ΕΣΩΣ να μη ήταν αποκλειστικό μειονέκτημα το τεχνολογούσαν και δεν θεολογούσαν οι άνθρωποι. Ήταν και παραμένει αναπόφευκτο σύμπτωμα κάθε εποχής που διακρίνεται — ίσως όχι μόνο — πάντως και για την πνευματική της πενία. Και κάθε είδους πενία «τέχνας κατεργάζεται». Τεχνολογεί. Γι' αυτό και δεν ανέμενα άλλη αντίδραση στο σχόλιο «Οδυνηρές Αλήθειες» εκτός από τεχνολογία. Ίσως όχι ανώνυμη και μάλλον από το στενότερο πνευματικό περιβάλλον του δεμιγήςιον δασκάλου.

Ο τεχνολόγος όμως που πάσχισε να τον υπερασπιστή απ' τις σιήλες του «Ορθοδόξου Τύπου», δεν εντύχησε να έχη τα τυπικά αυτά προσόντα. Και μόνο το δι εκφράζει «εκπληξιν, οδύνην και λύπην», σάν να ήταν η πρώτη φορά που επισημαίνονται δημόσια φραστικές αστοχίες και λάθη του διακεκριμένου θεολόγου, απελπίζει, αφού τα δογματικά θέματα δεν αντιμετωπίζονται βέβαια με συναισθήματα...

Το καταλαβαίνει κι' ο ίδιος αυτό... Και προσχωρεί σε νέα «έχρη», αδέμιτη, στην καχυποψία, για να ξεπεράση την θεολογική του πενία: «Ένας τουλάχιστον απ' τους συνεργάτες του Περιόδικου Μοναχού» φαίνεται ότι είναι ζηλωτής των ιδεών και της μεθόδου της αφωρισμένης Σμαράγδας... ούτε βλέπει, ούτε κρίνει ορθά... έχει υποσιτη επίδραση... κακοποιεί τόσον άκριτα... κ.λ.π... Έτσι είναι... Δεν εξηγείται άλλοιως...

Και γράφονται αυτά την στιγμή που είναι πασίγνωστη ή σιάση το δ' υπεύθυνου των «Αθωνικών Διαλόγων», αλλά και ο λοκλήρου του Αγίου Όρους απέναντι στην αφωρισμένη, την στιγμή που στην ίδια ακριβώς σελίδα του Ορθοδόξου Τύπου αναδημοσιεύεται άλλο σχόλιο του μ.χ. απ' τους «Αθων. Διαλόγους», που εξαιρεί την προσχώρηση παλαιοημερολογιτών στην Αρχιεπισκοπή Σινά.

Είναι εντελώς περιττό να διακηρύξουμε πώς οι Αθων. Διάλογοι και οι συνεργάτες τους Μοναχοί δεν έχουν καμμία απολύτως σχέση με τα βιβλία της τ. Μαγδαληνής ή με το επίσημο κείμενο του άφορισμού της, γιατί δεν υπάρχει κανείς πάνω στη γη, που να έχη ανάγκη από μια τέτοια διαβεβαίωση. Υπάρχει βέβαια κάποιος Αρχιμανδρίτης, που από υπερβολικό αντιμαγδαληνικό ζήλο, έφθασε στο σημείο να διολογη Χριστόν «έν δύο τελείαις αγιότησι». Μόνον αυτός θά μπορούσε να ενοχληθή απ' την ακόλουθη φράση του σχολίου «Οδυνηρές Αλήθειες»: «Πρόκειται για τη Σχολαστική θεωρία περί υπέρθεως μιας ιδιαίτερης ανθρωπίνης αγιότητας στο Χριστό, που είναι κατώτερη από την αγιότητά του ως Θεού, και που χρωματίζει κάπως όλο το έργο του Τρεμπέλα», και να την χαρακτηρίση «παράξενον τροπάριον περί αγιότητος του Χριστού», άποφύγοντας επίτηδες κάθε αρίθμηση...

Δεν γνωρίζουμε αν πρόκειται για το ίδιο πρόσωπο με τον ανώνυμο υπερασπιστή του Τρεμπέλα. Αδιός ο τελευταίος πάντως, ενώ τον υπερασπίζεται σε όλα τα σημεία που θίγουν οι «Οδυνηρές Αλήθειες», παραλείπει να κάνει το ίδιο, ειδι-

κά στη φράση που προαναφέραμε. Δεν παίρνει θέση υπέρ ή κατά των δύο αγιοτήτων του Χριστού, παρ' ότι είναι πλέον άργὰ για σιωπή, αφού η Έκκλησία της Ελλάδος (εὐτυχῶς ὄχι ὀλοκλήρη, ἀλλὰ σὲ ἐπίπεδο τῆς Διαρκoῦς Ἱ. Συνόδου), ἔχει ὁμολογήσει ἐπίσημα τὴν πίστη Τῆς σὲ δύο αγιοτήτες μὲ τὸ κείμενο τοῦ ἀφορισμοῦ τῆς ἀγιομάχου πρώην μοναχῆς. Ἄν ὑπάρχει λοιπὸν ἓνας ἄνθρωπος στὸν κόσμὸ πὸν ἔχει ἀκόμη λόγους νὰ σιωπᾷ, αὐτὸς πρέπει νὰ ταυτίζεται μὲ τὸν Πανοσιολογιστάτο συντάκτη τοῦ ἀφορισμοῦ.

Ἐμεῖς ὁμως, οἱ Ὁρθόδοξοι Μοναχοί, «ἐπόμενοι τοῖς ἀγίοις Πατέρας»... ΜΙΑΝ ἄκτιστον ἀγιοτητα ὁμολογοῦμεν ἐπὶ Χριστοῦ. Τὴν δὲ «περὶ καθαρῶς ἀνθρωπίνης ἀγιοτητος τοῦ Χριστοῦ» θεωρία, ἀποδεικνύουμε ἀμωση καὶ φυσικὴ συνέπεια τῆς Νεοσοβιετικῆς Χριστολογίας, σὲ Ὑπόμνημα πὸν θὰ ὑποβληθῆ πολὺ σύντομα στὴν Ἱερά Σύνοδο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, πιστεύοντας πὸς ἐκπληρώνουμε ὑψιστο καθῆκον μὲ τὴν ἐγκαιρὴ ἐπισημάνση αὐτῆς τῆς κακοδοξίας, προτοῦ ν' ἀποβῆ ἀκλόνητο ἐπιχειρήματα τῶν Ἀντιχαλκηδονεῶν σὲ κάποια φάση τοῦ ἐπισήμου Διαλόγου...

Μετὰ ἀπ' τὶς ἀπαραίτητες αὐτὲς διευκρινήσεις, μποροῦμε ν' ἀπολογηθοῦμε γιὰ ὅσα ὁ ἀνώνυμος ἐπικριτὴς τῶν «Ὀδυνηρῶν Ἀληθειῶν» καταμαρτυρεῖ, ἀναγκάζοντας νὰ φέρουμε σὲ φῶς ὀδυνηρότερες ἀλήθειες.

Πρῶτὰ ἀπ' ὅλα πρέπει νὰ τονισθῆ ἑδῶ, πὸς τὸ σχόλιο τῶν «Ἀθωνικῶν Διαλόγων» δὲν εἶχε ὡς ἀντικείμενὸ του οὔτε τὴν προσωπικότητα, οὔτε τὶς θεολογικὲς πεποιθήσεις ἢ γνώσεις τοῦ ἀοιδίμου καθηγητοῦ Π. Τρεμπέλα, ἀλλ' ἀποκλειστικὰ καὶ μόνο τὸ κήρυγμά του: «Ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου». Ἐξέταξε τί ἔλεγε τὸ κείμενο, ὄχι τί πιστεῖν τὸ πρόσωπο. Καὶ μολοντί τὰ πρόσωπα εἶναι ἀδιαχώριστα ἀπὸ τὰ κείμενα, τὸ σχόλιο ἀγωνίζεται νὰ τ' ἀποσυνδέσῃ ἐπιρροίπτοντας τελικὰ τὴν εὐθύνη «στοὺς ζωντανούς, πὸν ἐκδέχονται τὸν κεκοιμημένους προβάλλοντας ἀκατάλληλα σημεῖα τοῦ ἔργου τους» καὶ ὄχι στὸν Τρεμπέλα.

Ποῦ λοιπὸν ὁ ἐπικριτὴς μας εἶδε

γραμμένο «ὄτι ὁ Τρεμπέλας ἐδέχεται ὄτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἀμαρτωλός;» Τὸ κείμενο του ὁμως αὐτὸ δὲ λέει. Ποῖος ἰσχυρίσθηκε ὄτι γνωρίζει τὰ ἄδυνα τῆς καρδιάς τοῦ ἄλλου; «Καρδιά γὰρ πιστεύεται εἰς δικαιοσύνην, σίβματι δὲ ὁμολογεῖται εἰς σωτηρία». Ἄν ὁμως συμβαίη νὰ ὑψίσταται διαφορὰ μεταξὺ καρδιάς καὶ σίβματος στὸν Τρεμπέλα, ἢ ἂν δὲν ἦταν σὲ θέση νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἀληθινὸ πιστεύου του, ἢ ἂν ἐπὶ τέλους αὐτὸ τὸ πιστεύου δὲν ἦταν πάντοτε καὶ κατὰ πάντα ὀρθόδοξο, γιὰ ὀριθῆποιε ἀπ' αὐτὰ δὲν φταίει βέβαια τὸ σχόλιο. Οὔτε ἀποτελοῦν τεκμηρίο ὀρθοδοξίας «τὰ τόσα καὶ τόσα πὸν ἔχει γράφει ὁ Τρεμπέλας, ὀλοκλήρους δογματικὰς καὶ βιβλία πὸν πιάνουν βιβλιοθήκας». Καὶ ὁ Ὁριγένης ὑπῆρξε χαλκέντερος καὶ σὶς ἡμέρες μας συναγωνίζεται ἀμφοτέρους ἢ ὀρθοδοξομανῆς τ. Μαγδαληνῆ...

Ἐποικῶ τὴν νοημοσύνη τῶν ἄλλων ὀποιος προσπαθεῖ ν' ἀποδείξῃ ἀφογο τὸ κείμενο: «Ὁ Νικητὴς τοῦ θανάτου». Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα καὶ ἐμπαίζεται. Ἐμπαίζει μᾶλλον καὶ γελιοποιεῖ τὸν κακοῦς χειριστὴς τῆς κ' ὄσους τὸν ὑπερασπίζονται. Ἄς τὸ δοῦμε αὐτὸ ἀπὸ κοντὰ.

Δὲν ὑπάρχει πουνενὰ στὸν ἀπόστολο Παῦλο «αὐτὸ νοσῖα» ἢ φράση «ἀποθανῶν τῆ ἀμαρτία». Ἦταν πρωτοβουλία τοῦ σχολίου νὰ συσχετισθῆ ἢ φράση αὐτὴ μὲ τὸ Ρωμ. 6, 10, τὸ ὀποῖο ἔχει καὶ χριστολογικὸ νόημα. Θὰ μποροῦσε κάλλιστα νὰ συσχετισθῆ σὶο μωλὸ τοῦ ἀναγνώστου καὶ μὲ τὸ Ρωμ. 6, 2 ἢ τὸ 6, 11 ἢ καὶ τὸ Ἐφεσ. 2, 1, ἀφοῦ μάλιστα γίνεται λόγος καὶ γιὰ ζῶη πὸν ἐξασφάλισε καὶ γιὰ τὸν Ἐαντὶ Του ὁ Κύριος, σὰν νὰ μὴν ἦταν καὶ πρὸ τοῦ Στανροῦ ἢ Ζωῆ καὶ ἢ Ἀνάστασις ἡμῶν... Ἀκριβῶς αὐτὴ ἢ ἀσάφεια ὀδήγησε στὴ σύνταξη τοῦ σχολίου.

Ἄλλὰ δὲν ἦταν ἢ μόνη. Ἐπισημάνσαμε λοιπὸν καὶ μερικὲς ἀκόμη φραστικὲς ἀστοχίες καὶ ἀπαράδεκτες ἐκφράσεις. Δὲν τὶς ἐξαντήσαμε. Κι' ἂν ὁ Τρεμπέλας ζοῦσε θὰ εἶχε τὴν εὐθύτητα νὰ ἀναγνωρίσῃ τὶς πὸν κραυγαλὲς τὸνλαχίστου ἀπ' αὐτὲς. Ὁ ὑπερασπιστὴς του ὁμως δὲν τὴν ἔχει. Καὶ φθάνει σὶο σημεῖο νὰ γράφῃ πὸς «ἢ πάλη

τῆς ψυχῆς τοῦ Χριστοῦ μὲ τὰ δαιμόνια ἦτο ὅπως δραματικῆ, ὄχι ὅμως διὰ τὸν ἴδιον τὸν Χριστόν, ἀλλὰ διὰ τὰ δαιμόνια καὶ τοὺς... τυχόν θεατᾶς! Δηλαδή κατὰ τὸν ὑπερασπιστὴ του, ὁ Τρεμπέλας συν-έπασχε καὶ συναλοῦσε μὲ τοὺς δαίμονες γιὰ τὴν φοβερὴ ἦτα τους! Γιὰ καὶ στὰ παιδιὰ τοῦ δημοτικοῦ ἀκόμη εἶναι γνωστό, ὅτι ἡ χρῆση τοῦ ἐπιθέτου «δραματικὸς» προϋποθέτει συναισθηματικὴ ἀντίσφιξη τοῦ ὁμιλοῦντος μὲ τὸν πάροχον. Ἄλλοί-μοιο σὸν μακαριστὸ διδάσκαλο! Ἄν οἱ φίλοι του τὸν ἐμφανίζον ὁμόθυμο τῶν δαιμόνων, πῶς κατηγοροῦμεθα ὅτι τὸν κακολογοῦμε ἐμεῖς; Ἔτσι ἐκδικεῖται ἡ ἐλλη-νικὴ γλῶσσα τοὺς σοφιστᾶς.

Ἄλλ' ἐπειδὴ ὁ ἐπικριτὴς μας ἰσχυρί-ζεται πὼς «ὄλοι οἱ Ἅγιοι ὁμιλοῦν διὰ τὴν πάλιν τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸν Διάβολον», ἄς μᾶς δώσῃ ἕνα μόνο πατερικὸ χωρίο, πὸν ν' ἀναφέρῃ ρητικῶς γιὰ τὴν πάλιν τῆς ψυ-χῆς τοῦ Χριστοῦ μὲ τοὺς δαίμονες, ἢ γιὰ τὴν ἀπέπειρα ἀνατροπῆς τῆς, ἢ πὸν γὰ χαρακτηριστίζει «ὁρθῶν» ἢ «μελόδραμα» αὐτὴ τὴν πάλιν. Ἄς μᾶς δώσῃ ἔστω κι' ἕνα τροπάριο μὲ ρητὴ ἀναφορὰ σ' ὅλ' αὐτὰ καθὼς καὶ στὴν ὑπαρξὴ ἢ μὴ... «τυ-χὸν θεατῶν» τῆς δραματικῆς πάλιν. Ποιοὶ ἄραγε θὰ μποροῦσαν νὰ εἶναι;

Ἄς μᾶς ἐξηγήσῃ τέλος, ποῖο ρῆμα τῆς Καινῆς Διαθήκης μεταφράζει μὲ τὸ «εὐή-κωσεν εἰς τὸν ἄερα» στὴν περιζοπὴ τῶν πειρασμῶν τοῦ Χριστοῦ. Ἄν τὸ «παρα-λαμβάνει», «Ματθ. Δ', 5, 8), τότε κάθε φράσιν πὸν «παραλαμβάνει» ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητᾶς αὐτοῦ, τοὺς εὐήκωνε σὸν ἄερα; Ἄν πάλιν τὸ «ἀναγαγὼν» (Λουκ. δ', 5), τότε καὶ ὁ δεσμοφύλακας τῶν Πράξεων ΙΣΤ', 4) μετέφερε τὸν Παῦλο καὶ τὸν Σίλα σὶ τὸ σπλί του... ἀεροπορικῶς: Καὶ ἢ Ἀνάληψη τοῦ Χριστοῦ θὰ μποροῦσε νὰ λέγεται καὶ Ἀναγωγή... Τί διαφέρει ὅμως ἀπὸ τὴ μέθοδο τῆς ι. Μαγδαληνῆς αὐτὴ ἢ μέθοδος;

Τὸ τελικὸ συμπέρασμα τῆς σοφιστικῆς αὐτῆς ἀπολογίας εἶναι ὄντως συγκλονιστι-κὸ: «Οἱ πατέρες λέγουν τὰ ἴδια μὲ τὸν Τρεμπέλαν. Καὶ τὰ Τροπάρια τῆς Ἐκκλη-σίας τὸ ἴδιο!». «Λέγω τὰ ἴδια μὲ κάποιον», σημαίνει συμφωνῶ, ἀναγνωρίζω καὶ ἀ-πολυνθῶ τὰ λεγόμενά του. Δὲν εἶναι λοι-

πὸν ὁ Τρεμπέλας πὸν συμφωνεῖ, ἀναγνω-ρίζει καὶ ἀκολουθεῖ τὴ γραμμὴ τῶν Πα-τέρων, ἀλλ' εἶναι οἱ Πατέρες πὸν εὐθυ-γραμμίζονται μὲ τὸν Τρεμπέλα! Καὶ τὰ τροπάρια ἐπίσης! Ἐδῶ δὲν ἔχουμε πλέ-ον ὑπεράσπιση, ἀλλὰ καταρροάκωση τοῦ ἀ-είμητου θεολόγου. Ἡ γλῶσσα πρὸδω-σε καὶ πάλιν τὸν ἀδέξιο χειριστὴ τῆς...

Ἀπομένει νὰ ἐξετάσουμε ἂν ὁ Χριστὸς εἶναι πρότυπο τῶν πιστῶν, ἢ ἀπλῶς ἠθικὸ πρότυπο. Ὁ ἐπικριτὴς μας δὲν πρό-σεξε, ὅτι ἀντιπαράθετο μὲ τοὺς δύο «ἀ-ραιωμένους» δρους τὴν ὀντολογία πρὸς τὴν ἠθικὴ κι' ἐπιτελῶς ἀνάδυνα μετέτρεψε τὸν πρῶτο εἰς παρατατικό. Ἔτσι ὁ Χριστὸς γι' αὐτὸν δὲν εἶναι πλέον οὔτε πρότυ-πο, οὔτε ἠθικὸ πρότυπο. Ἦτιο κά-ποτε... Εἶναι φανερὸ λοιπὸν νὰ μὴ κα-ταλαβαίνῃ, ὅτι ἐδῶ τίθεται τὸ πρόβλημα τοῦ τρόπου σχέσεως μεταξὺ Χριστοῦ καὶ ἀνθρώπων, ἀπ' τὸν ὁποῖο καὶ ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία. Ἄν δηλαδή ὁ Χριστὸς εἶ-ναι πράγματι πρότυπο τῶν πιστῶν, τότε οἱ τελευταῖοι μποροῦν ν' ἀναπι-ξουν ὀντολογικὴ, δηλαδή ὀλοκληρωτικὴ καὶ πραγματικὴ σχέση μαζὴ Του, νὰ γί-νουν «καθὼς ἐστίν», νὰ ἐμφορηθοῦν ἀπ' τὶς ἀκτιστὲς ἐνέργειές Του. Ἄν γίνῃ αὐ-τό, ἢ Ὑποστατικὴ Ἐνωσις τῶν δύο φύ-σεων τοῦ Χριστοῦ ἀποδεικνύεται πραγμα-τικότης, ἢ Ἐκκλησία ὄντως Σῶμα Χρι-στοῦ, ἢ σωτηρία γεγονός ἀναμφισβήτητο, ἀπὸ τὴν παρούσα ζωὴ τεκμηριωμένο.

Ἄν ὅμως ὁ Χριστὸς εἶναι ἠθικὸ μὸ-νο πρότυπο, τὰ πάντα αἰωροῦνται στὴν με-ταξὺ «καλοῦ» καὶ «κακοῦ» ἀξιολογικὴ κλί-μακα. Ὁ Χριστὸς δὲν ἀντιπροσωπεύει πα-ρὰ τὴν «μακρὰν πορείαν» ἀπὸ τὸ μηδὲν μέ-χρι τὸ ὑψιστὸ ἄκρο τοῦ «καλοῦ», «τὴν ὀ-ποῖαν πορευόμεθα καὶ ἡμεῖς... Καὶ δὲν βαδίζομεν βέβαια ὅπως ἐβάδιον ἐκεῖ-νος. Εἴμεθα ἀναγκασμένοι λόγῳ τῆς διεφθαρμένης μας φύσεως νὰ γονα-τίζωμεν». Ἡ μόνη δυνατὴ σχέση μεταξὺ Χριστοῦ καὶ πιστῶν εἶναι τώρα ἢ μί-μησις, καὶ γιὰ τὴν ἐπιτελῆ τῆς ἀπαιτεῖ-ται ἡ συμμετοχὴ τῆς διάνοιας καὶ τῆς θε-λήσεως μόνο. Ἡ πρώτη ἐλέγχει, κρίνει καὶ κατευθύνει. Ἡ δευτέρη πειθαρχεῖ καὶ ἀναγνωρίζεται. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ

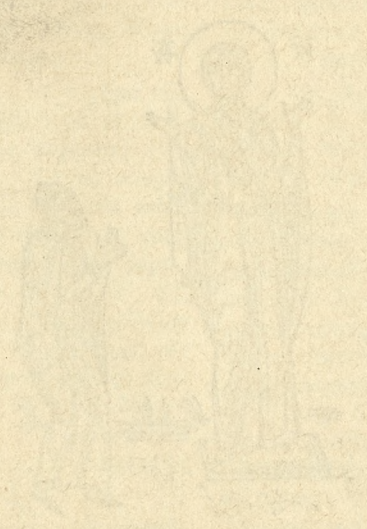
→
 τῆ σχέσῃ μετὰ Θεοῦ - Πατρὸς καὶ Χριστοῦ ὡς ἀνθρώπου: «Ὁλόκληρος ὁ θίος τὸν ὑπῆρξεν ἀγών». Ἡ μίμῃσῃ δὲν εἶναι οὔτε ὀλοκληρωτικῇ, οὔτε πραγματικῇ σχέσῃ μετὰ τὸ Χριστό. Εἶναι ἡ θικῇ ἔνωσῃ τῆς διάνοιας καὶ τῆς θελήσεως τοῦ κάθε πιστοῦ ἀτομικά, μετὰ τῆ διάνοια καὶ τῆ θέλησῃ τοῦ Χριστοῦ, ποῦ γίνεται μετὰ τὴν ἐλεύθερη προαίρεση ἢ γνώμη καὶ τῶν δύο. Ὅποτε ἡ Ὑποστατικῇ Ἐνωσῃ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ, ἀντικαθίσταται μετὰ τὴν ἡθικῇ ἀτὴ ἔνωσῃ τῶν διανοιῶν καὶ τῶν θελήσεων τῶν δύο φύσεων, ποῦ εἶναι προαιρετικῇ ἢ γνωμικῇ. (Νεοτόριος). Ἡ Ἐκκλησία γίνεται ἀντίστοιχα «τὸ

ἡθικὸν τοῦ Χριστοῦ σῶμα» (ὄρισμός τῶν Μακράκη, Μαθιόπουλου, Τρεμπέλα), ποῦ κατ' ἀνάγκην διαφέρει ἀπὸ τὸ πραγματικό Του Σῶμα, καὶ ἡ σωτηρία, ἀμάρτησῃ σὶδ παρόν, τατίζεται μετὰ τῆ «μέλλουσα ζωῇ».

Γιὰ ὅλους ἀποῦς τοῦς λόγους ἐξακολουθοῦμε νὰ πιστεύουμε διὰ δὲν παίζουμε μετὰ λέξεις διὰν ἀποροίπιουμε τὸν χαρακτηρισμὸ τοῦ Χριστοῦ ὡς ἡθικοῦ προτύπου, ἢ διὰν θεωροῦμε τὸ ἀντίστοιχο ἔργο* — ὄχι τὸ πρόσωπο — τοῦ Τρεμπέλα αἰρετικό.
 μ.χ.

* Ἡ Ἠθικῇ τελειότης τοῦ Χριστοῦ κατὰ τὸ ἀνθρώπινον, 1930.

ՀԱՅՈՒԿՆԻՑ

12/55

ՀԱՐՈՐԱՊԵՏԻԿՈՆ
ՏԵՐՈՒՅԻԿՈՆ

1954

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՄԱՐԿԱԿԱՆ
ՍՊՈՐՏԱԿԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՄԱՐԿԱԿԱՆ
ՍՊՈՐՏԱԿԱՆ

Παλαιολιθική Ζωολογία

ΑΓΡΟΠΕΤΤΙΚΟΝ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ

55/56

